

ANKARA ŞUBESİ

17 Mayıs

DÜNYA TELEKOMÜNİKASYON ve BİLGİ TOPLUMU *günü etkinlikleri*

17 Mayıs 2016

EMO Genel Merkez Toplantı Salonu
İhlamur Sokak No:10 Teras Kat Kızılay Ankara

Şubemizin emektar üyeleri;
27 Mayıs 2007'de yitirdiğimiz Ataman Kınış ve
25 Mayıs 2014'te yitirdiğimiz Kenan Özgör'ün anlarına saygıyla...

Teknoloji Boyutu ile Dünya Telekomünikasyon ve Bilgi Toplumu Günü

I. Oturum

Fiber Optik Teknolojileri ve Türkiye'de Durum --- Haşim CİHANER • EMO Ankara Şubesi

Bilgi Toplumu, Türkiye'de İnternetin Dünü Bugünü --- Dicle EROĞUL • Telekomünikasyon Profesyoneli

Kurumlar Arası Elektronik Verinin Paylaşımı --- Birkan SARIFAKIOĞLU • Bilgisayar Mühendisleri Odası

Dünya Telekomünikasyon ve Bilgi Toplumu Politikaları

II. Oturum

Kişisel Verilerin Güvenliği Yasası İle İlgili Görüşler ve Yeni Dünyanın Kişi Bilgisi Açlığı
--- Erdal AKSÜNGER • CHP Genel Başkan Yardımcısı

İnternette Unutulma Hakkı --- Nihat KARSLI • Bilişim Hukukçusu

4,5G Ama Hangi Altyapı İle? --- Fusun NEBİL • turk-internet.com Yazarı

Elektronik Haberleşme Sektörünün Durumu - Diğer Ülkeler ile Türkiye Karşılaştırması
--- Rıdvan UĞURLU • TELKODER Genel Sekreteri

ISBN: 978-605-01-1052-4

“17 MAYIS DÜNYA TELEKOMÜNİKASYON VE BİLGİ TOPLUMU GÜNÜ ETKİNLİKLERİ ”

*27 Mayıs 2007’de aramızdan ayrılan değerli üyemiz Ataman
Kınış ve 25 Mayıs 2014 tarihinde aramızdan ayrılan değerli
üyemiz Kenan Özgör anısına ...*

1.Baskı, Ankara-Ağustos 2017
ISBN: 978-605-01-1052-4
EMO Yayın No: GY/2017/684

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi
İhlamur Sokak No:10 Kat:2 06640 Kızılay Ankara
Tel: (312) 231 44 74
Faks: (312) 232 10 88
<http://www.ankara.emo.org.tr>
E-Posta: ankara@emo.org.tr

Dizgi

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi

SUNUŞ

Baskıların ve sansürün artarak devam ettiği ülkemizde, bilgiye ulaşma özgürlüğünden söz edebilmek mümkün değil. İçinden geçtiğimiz OHAL süreci ve haksız hukuksuz KHK'lar ile haber siteleri, gazeteler ve haber ajansları kapatılıyor ve sansürleniyor. Bu durum evrensel temel haklardan biri olan bilgiye erişim hakkının ortadan kaldırılması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal medya paylaşımları suç sayılmakta, bu nedenle binlerce kişi tutuklanmakta veya başka yaptırımlara maruz kalmaktadır. Türkiye'nin en büyük ve köklü gazetelerinden birinin genel yayın yönetmeni attığı bir tweet yüzünden tutuklanıyor, sosyal paylaşım ağlarından düşüncelerini aktaran lise öğrencilerine bile cezalar veriliyor, insanlar düşüncelerini özgürce paylaşamıyorlar. Tüm bu yaşananlar 12 Eylül'ün baskıcı zihniyetinin sadece adının değiştiğini ama her zaman iktidarda olduğunu göstermektedir.

Yaşanılan durumun bir başka boyutunda ise Türkiye'deki iletişim alt yapısı ve iletişim ağının kamudan özel sektöre tasfiye edilmesiyle birlikte ortaya konulan anlayış farkı, iletişimi bir hak olmaktan çıkararak özel sektörün kâr ve rant kapısı haline getirmiştir. Devlet ve yurttaş arasındaki hak ve özgürlük ilişkisi, şirket ve müşteri arasındaki daha fazla kâr ilişkisine devşirilmiştir. Aslında kamuya ait olan alt yapı ile iletişim hizmeti yine kamuya ücretlendirilmektedir.

Aynı zamanda sürekli gelişen ve büyüyen bu alanda bilgi güvenliği ve güvenilirliği de son derece önemli hale gelmiştir. Özellikle kişisel verilerin güvenliği hâlâ tam anlamıyla sağlanabilmiş değildir. Artık insanların sanal platformlarda tek bir kimlik numarası ile birçok şeyi yapabildiklerini düşündüğümüzde kişisel bilgilerin korunması ve güvenliği belki de en temel sorun olarak karşımızda durmaktadır.

Çizdiğimiz bu çerçeve içinde EMO Ankara Şubesi olarak 17 Mayıs Dünya Telekomünikasyon ve Bilgi Toplumu Günü etkinliğini, bir dizi etkinlik ve birbirinden değerli konuşmacılarla bir araya gelerek gerçekleştirdik. Bu etkinliklerin bant çözümlerinden oluşan kitabımızı sizlerle paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz.

Dünya Telekomünikasyon ve Bilgi Toplumu Günü'nün anlamını özgürce konuşulabileceği; internete erişim herkes için ucuz, yaygın, kullanılabilir ve ulaşılabilir günlerde buluşmak en büyük temennimizdir.

EMO Ankara Şubesi

23. Dönem Yönetim Kurulu

TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI ANKARA ŞUBESİ

DÜNYA TELEKOMÜNİKASYON VE BİLGİ TOPLUMU ETKİNLİKLERİ

1. OTURUM

“TEKNOLOJİ BOYUTUYLA DÜNYA TELEKOMÜNİKASYON VE
BİLGİ TOPLUMU GÜNÜ”

Oturum Başkanı: Fatih Kaymakçoğlu (EMO Ankara Şubesi Başkanı)

Ataman KINIŞ ve Kenan ÖZGÖR anısına...

----&----

SUNUCU- Değerli konuklar, değerli üyeler; bugün 17 Mayıs Dünya Telekomünikasyon ve Bilgi Toplumu Günü kapsamında “*Teknoloji Boyutuyla Dünya Telekomünikasyon ve Bilgi Toplumu Günü*” başlıklı ilk oturumumuza hepimiz hoş geldiniz.

Bugün bu oturumu aramızdan ayrılan Şubemizin değerli büyükleri, değerli üyelerimiz Ataman Kınış ve Kenan Özgör anısına düzenleyeceğiz.

Öncelikle sizleri bu iki güzel insanın şahsında daha aydınlık bir gelecek, daha güzel bir ülke özlemiyle mücadelede yitirdiklerimiz tüm değerler anısına 1 dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum.

SUNUCU- Anıları yolumuza ışık tutsun.

Etkinliğimizin açılış konuşmasını yapmak üzere Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Fatih Kaymakçoğlu’nu kürsüye davet ediyorum.

FATİH KAYMAKÇIOĞLU (EMO Ankara Şubesi Başkanı)- Öncelikle hoş geldiniz diyorum.

Daha önce Elektrik Mühendisleri Odamızın yönetim kurullarından, komisyonlarında ciddi katkıları olan 2 kişinin anısını yaşatmak amacıyla bu etkinliğimizi düzenliyoruz. Kimin için düzenliyoruz; Ataman Kınış ve Kenan Özgör için.

Ataman Kınış, 1938 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. 1970 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi Kuvvetli Akım Bölümü'nü bitirdi. 1987 yılında Şubemiz Yönetim Kurulu Başkan Yardımcılığı görevinde bulunan Ataman Kınış, 2007 yılında aramızdan ayrıldı.

Kenan Özgör ise, 1960 yılında Ankara'da dünyaya geldi. 1983 yılında Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Elektrik Mühendisliği Bölümü'nü bitirdi. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nda bir süre çalışan Kenan Özgör, EMO Ankara Şubesinin çeşitli kurul ve komisyonlarında görev aldı. Kenan Özgör, 2014 yılında aramızdan ayrıldı.

Arkadaşlar; bir açılış konuşması yapmak için hazırlanmıştım, ama bunu paneli yöneteceğim için, konuşmaların arasında sözümü söylemek daha mantıklı geldi. Ancak bir iki tane şey söyleyeceğim: Bir bilginin bilgi olabilmesi, bilginin bilimsel dayanaklara kavuşması, bir bilginin doğru dürüst bir yerden bir yere iletilmesi, güvenliği, ama son günlerde Türkiye'nin yaşamış olduğu iki-üç tane sorundan söz edeyim. Kimlik bilgileri çalınıyor ve böyle bir şey dünyanın hiçbir yerinde olmaz. Kimlik bilgilerinin bir başka yere yansımış olması kabul edilemez.

İkinci bir olayı söyleyeyim: Bankalar, çeşitli kuruluşlar, bizim kimlik bilgilerimizi işlem yapabilmemiz için istiyor. Ancak bu kimlik bilgilerini elinde ne kadar sağlam tutuyor; sorun burada, yani sağlam tutup tutmaması, sorgulanması gereken bir konu. En önemlisi de ağ güvenliği dediğimiz -otobanlar diyebilirsiniz- bir yerden bir yere bilginin aktarılmasını sağlayan ağlardaki güvenlik kimlerin elinde? Yani dönüp baktığımız zaman, geçmişte özellikle Türk Telekom'un özelleştirilmesi sürecinden sonra uluslararası bir şirketin inisiyatifine bırakılmış. Bu uluslararası şirketi kim kontrol edecek? Yani bizim kamu kuruluşları, hangisi tarafından kontrol ediliyor diye baktığımız zaman, inanılmaz

bir açıkla karşı karşıya kalıyorsunuz.

İsterseniz burada keseyim ben. Gelen ailelerden konuşmak isteyen olabilir, onlardan birine söz verelim isterseniz.

SUNUCU- Sayın Kaymakçioğlu; çok teşekkür ediyoruz.

Bu bir teknoloji etkinliği olduğu kadar bir anma etkinliği de. Bu tür konuşmalar çok zor, biliyoruz, onun için ısrar etmeyeceğiz, ama bu iki değerli ismin ailelerinden burada bulunup eğer kürsüyü kullanmak isteyen olursa, bizimle düşüncelerini paylaşmak isteyenler olursa, dinlemekten mutlu oluruz, onur duyarız. Bunun için de ısrar etmiyoruz, çünkü bunlar zor konuşmalar. Eğer isterseniz, kürsüyü kullanabilirsiniz.

Buyurun.

İSMAİL DÜZGÜN ÖZGÖR (Kenan Özgör'ün Ağabeyi)- Elektrik Mühendisleri Odası'nın sayın üyeleri, saygıdeğer misafirler; hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum.

Bir şeyler söylemenin son noktası olduğu bir konuşma bu; ölümün arkasından, ayrılığın arkasından konuşmak çok zor, hele bir ağabey olarak çok daha zor. Ama inanıyorum ki hem Ataman Bey hem Kenan, her ikisi de şu anda bizlerle beraberdir, ruhları bizimle beraberdir. Her ikisinin de gerek Odaya gerekse Ankara'ya mühendis olarak vermiş oldukları hizmetler unutulmayacaktır. Sizler de bu vefa duygusuyla kendilerini anmak üzere burada bir araya gelmemizi

sağladınız. Bundan dolayı hepinize müteşekkirim, sağ olun, var olun.

İnşallah bu duygular, bu vefa duygularının bundan sonra da kalanlar tarafından devam ettirilmesi çok güzel şey. Ayın 25'inde de inşallah Kenan'ın mezarı başında olacağız. Gelmek isteyen, arzu edenler varsa, orada öğleden sonra görüşmek dileğiyle diyorum.

Fazla bir şey söylemeyeceğim. Hepinize teşekkür ediyorum aile çevrem adına. Sağ olun, var olun.

SUNUCU- Konuşmanız için biz de size çok teşekkür ediyoruz.

Bu her iki isim için de onları yâd etmek üzere hazırlanmış 2 tane kısa filmimiz var. Çok da vaktinizi almadan, müsaadenizle onları izleyelim.

SUNUCU- Şimdi etkinliğimizin oturum kısmına geçiyoruz. Ben oturumu yönetmek üzere EMO Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Fatih Kaymakçoğlu'nu bir kez daha yerine davet ediyorum.

OTURUM BAŞKANI (Fatih Kaymakçoğlu)- Tekrar hoş geldiniz arkadaşlar.

Oturumu sunabilmemiz için Sayın Haşim Cihaner, Sayın Dicle Eroğul, Sayın Birkan Sarıfakioğlu'nu buraya davet ediyorum.

Arkadaşlar; iki EMO üyemiz var bir de Bilgisayar Mühendisleri Odası'ndan bir misafirimiz var. Eğer diğer arkadaşlar uygun görürse, önce misafirimize bir söz verelim.

Normalde 20 dakika konuşma süresini ayarlayacağız, ondan sonra 20'şer dakikadan sonra soru cevap, sorular varsa, tekrar sırayla söz hakkı tanıyacağız.

Buyurun.

BİRKAN SARIFAKİOĞLU (Bilgisayar Mühendisleri Odası)- Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın üyeler, değerli konuklar; hepinizi şahsım ve Bilgisayar Mühendisleri Odası adına saygıyla ve sevgiyle selamlıyorum.

Sunuma başlamadan önce, ben de değerli büyüklerimiz Ataman Kınış ve Kenan Özgör'ün anıları önünde saygıyla eğiliyorum, anıları mücadelemize ışık olsun.

Benim sunumum, aslında verinin elektronik olarak paylaşılması kapsamında olacak arkadaşlar. Sayın Başkan da açılış konuşmasında değindi, aslında kişisel verilerin korunamaması, kişisel verilerin bir şekilde sızdırılması ve bunun da aslında kurumlar arasında bir verinin paylaşımı sırasında olması, bu konunun önemini bir kez daha gündeme getiriyor.

Biliyorsunuz, bu mesele de 2008 yılında YSK'ya seçmen verisinin bir şekilde verilmemesi ya da verilmesi, verilirken sızdırılması sonucu gündeme gelmişti. Muhtemelen bir disk veya CD, DVD ortamında verinin paylaşımı söz konusuydu ve o doğru güvenlik ilkeleri, doğru bütünlük ilkeleri ve doğru teknik altyapı süreçleri işletilmediğinden de bu şekilde yansımaları oldu. Ne oldu; bir yandan bir çete tarafından uygulama programı hazırlandı, avukatlara icra programı kapsamında, icra takibini daha kolay yapabilmeleri için çoğaltıldı.

O veri tabanını sorgulayan uygulama programları yazıldı ve iki-üç ay önce tekrar gündeme geldi. Şifrelenmiş olan bu veri tabanının açık hali internette sorgulanabilir vaziyete geldi vesaire... Bunların hepsi, aslında bugün benim size hem süreç olarak hem mevzuat olarak hem de belki de bir tarihçesi olarak, ülkemizdeki durumu

olarak bu verilerin paylaşımı konusundaki zafiyetten ortaya çıkıyor, bununla ilgili olduğunu vurgulamak istiyorum.

Temel kavramlardan başlayabiliriz. Sonra uluslararası mevzuat, tabii ki kendi mevzuatımız, uygulamalar ve ülkemizdeki durumla bence devam edelim. Temel kavramlar, aslında birçoğunuz belki biliyor, ama ben yine de üzerinden geçeyim diyorum. Çünkü bunlar kullanılırken sıkça pratikte hatalar yapıldığını ben gözlemliyorum. Onun için müsaadeniz olursa, ben tekrar üzerinden geçmek istiyorum. Veri kavramı, bilgi kavramı, enformasyon kavramı, meta veri kavramı, sunumumuz boyunca bunları kullanacağız ve bugünkü diğer oturumlarda da kullanılacak. Bunlar ne anlama geliyor aslında, bunları nasıl kullanmamız lazım?

Veriden başlayalım: Tam işlenmemiş enformasyon anlamına geliyor, yani aslında tek başına bu verinin alıcısı, paydaşı, kullanıcısı tarafından çok da bir anlam ifade etmeyen işlenmemiş enformasyon olarak ifade edebiliriz. Tek başına bir IP adresi, tek başına bir TC kimlik numarası, ad-soyadı, ayrı ayrı, tek tek gördüğümüzde belki bir şey ifade etmiyor, ama onlar bir kimlik kartı olarak karşımıza çıktığında, ad, soyadı ve TC kimlik numarası olarak, bu sizin için

anamlı bir şey ifade ediyor. İşte o zaman bir bilgiye dönüşmüş oluyor, daha doğrusu bir enformasyona dönüşmüş oluyor, aradaki fark bu. Yani işlendikten sonra, kullanıcı için anlamlı hale getirildikten sonra enformasyona dönüşmüş oluyor ya da bilgi diyelim buna, çünkü Türkçe’de biraz İngilizce’den farklı olarak bunları ifade etmek kolay **olmuyor**. Yani *information*’la *knowledge* arasındaki farkı, İngilizce ve Türkçe’de ifade etmek biraz daha zor oluyor.

Bilgiden kastımız da aslında birçok enformasyonun birbiriyle ilişkilerinden, deneyimlerinden yola çıkarak en berrak hale getirilmiş, aslında karar almak için ve ileriye yönelik politikalara yönelik kararları almak için kullanılacak bir saf bilgi, bu şekilde tarif edebiliriz. Dolayısıyla en değerli veri, burada bilgi dediğimiz şey, *knowledge* dediğimiz kavram. Bunu örneklemek istersek; veri, Everest Dağı’nın yüksekliği 8 bin 848 metre, bu bir veridir. Enformasyon haline dönüşmesi, Everest Dağı’nın jeolojik özellikleriyle ilgili bir kitap, aslında bizim için anlamlı bir veriler bütünüdür, dolayısıyla bizim için bir enformasyon. Bilgi de Everest Dağı’yla ilgili kitaplardan faydalanarak tırmanış yapan bir gezginin veya bir dağcının bu tırmanışıyla ilgili verdiği **blog**, deneyim, o deneyimleri paylaştığı bir enformasyonlar bütününe de aslında bilgi diyoruz. Yani bu üçüncüsü, en kıymetli bilgi anlamına geliyor.

Dolayısıyla ister ticari, ister organizasyonel, ister kamuda, ister özel sektörde veriden bilgi üretim süreci ve bilgiden de karar verme süreci, başlı başına sistemlerin içine girdiği, süreçlerin tanımladığı büyük işler anlamına geliyor.

Burada kurumlar arası veri paylaşımı dediğimiz zaman, e-devlet olmadan bir veri paylaşımından söz etmemiz çok mümkün değil. Yani bir e-devlet kavramından bahsedebiliriz ki, veri paylaşımı elektronik devlet içerisinde nasıl paylaşılacak, nasıl ulaşacak, nasıl değişecek, nasıl değiş tokuş edilecek, belki ona girmemiz gerekecek. Dolayısıyla e-devleti burada tariflemek iyi olacaktır. Kurumların kendi arasındaki işlemlerinin ya da vatandaşla olan münasebetinin, vatandaşa verdiği hizmetin elektronik ortamda gerçekleşmesi olarak tarifleyebiliriz en kaba anlamda. Tabii ki devlet, e-devlet projelerinin nasıl ilkelerle gelişeceği, paydaşları falan sunumumuzun konusu değil, o da başlı başına önemli bir konu.

Dolayısıyla verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve paylaşılması, dağıtılması, e-devlet projeleri de sanal ortamda, elektronik ortamda yapılacağı için,

bilginin öncelikle hizmet sunmakla görevli kurumlar arasında doğru, güvenli bir şekilde utransferi, muhafaza edilmesi, işlenmesi ve yeniden kullanımının sağlanması lazım. Yeniden kullanım dediğimizde, bilginin paylaşımı dediğimizde, bu bilginin kodlanması ve yeniden kullanımı dediğimizde, verinin paylaşımı, verinin e-devlet sistemine, e-devlet üzerinden toplanması ve paylaşılması, yeniden kullanımının sağlanması anlamına gelecektir.

Niçin önemli? İşin tabii birçok boyutu var. Biz biraz daha teknolojik boyutunu alacağız, diğer toplumsal, sosyolojik boyutuyla çok ilgilenmiyoruz. Çünkü Türkiye’de internet okuryazarlığı falan, bunlara girmeden şunları **en azından söyleyebiliriz** ekonomik olarak: Verinin paylaşımındaki zafiyet, tekrarlanan projeler ve veriler sonucu oluşan kaynak ve zaman israfının kendisi anlamına geliyor. Yani bir nevi herhangi bir kurum, aynı şeyi ifade eden verileri farklı farklı kurumların aynı verileri toplaması, hem altyapı olarak hem sistemlerin tekrarlanması hem verinin tekrarlanması hem de kaynak ve zaman israfı anlamına geliyor. Dolayısıyla verinin mümkün olduğu kadar tekrarlanmaması ve ilgili kurum tarafından toplanması ve onun tarafından paylaşılması, en tercih edilen bir ilkedir. Dolayısıyla aynı şeyi ifade eden verinin farklı farklı kurumlarla hep aynı şekilde toplanması, kaynak ve zaman israfına yol açacaktır. Onun için birincisi bu, önemli olan nokta.

İkincisi, kurumlar arası koordinasyonun sağlanamaması ve veri tutarsızlığı. Yani bu verinin paylaşımı dediğimiz şey, aslında bir kurumdan başka bir kuruma aktarımı. Niçin aktarılıyor? Mesela İş ve İşçi Bulma Kurumu, ihtiyacı olduğu bir SGK verisi, bunun için, yani kişinin gerçekten iş arayan mı, aramayan mı olduğunu, kişinin beyanından ziyade, aslında SGK’dan sorgulanmasıyla, resmi olarak sorgulamasıyla ve bu sürecin hızlı olmasıyla **çok daha hızlanacaktır**. Dolayısıyla kurumların birbirleriyle veri paylaşımı, SGK’nın Türkiye İş Kurumu’yla ya da Nüfus ve Vatandaşlık İşleri’nin tüm kurumlarla neredeyse bizim

kimliklerimiz ve adreslerimizi paylaşması, yani onların iş ve işlemlerine girdi olarak kendi çıktılarını, onların iş süreçlerinin girdisi olarak tanımlaması çok önemli. Dolayısıyla bunların olması, bunların koordinasyonsuzluğu ve açıklanan verilerin bir anlamda tutarsızlığı anlamına geliyor.

Yatırımların ve harcamaların öngörülememesi, veri teminine yüksek ödenek ayrılması, her defasında bir saha çalışması yapılması, veri toplanması ve bunun için ayrı bir bütçe kalemi oluşturulması... Biliyorsunuz, veriler akademik çalışmalar için kullanılıyor. AR-GE, inovasyon ve akademik çalışmalar kapsamında bu veriler, aslında hızlı olarak temini çok önemli akademisyenler için. Eğer doğru bir platform kurmamanız durumunda, yeterli düzeyde bu AR-GE inovasyon faaliyetinin gelişemediğini gözlemliyoruz. Artan bürokrasi, vatandaşla devlet arasındaki ilişkinin zarar görmesi, bunlardan belki de bir tanesi.

Birçok veri paylaşılıyor. Şu an somut örneklerini siz de kendi gündelik hayatınızda bence yaşıyorsunuzdur. Mesela bir bankaya gittiğinizde veya herhangi bir kamu kurumuna gittiğinizde, o kamu kurumunda TC kimlik numaranızı vermeniz yeterli oluyor. Kimisi hâlâ fotoğraf kontrolü için belki nüfus cüzdanınızı alıp inceliyor, ama orada aslında baktığı şey, TC kimlik numarası. TC kimlik numaranızdan hem kimlik bilgilerinize hem de adres bilgilerinize online bir şekilde ulaşıyor. Hatta diğer kurumlar çok daha başka verilere ulaşıyorlar. Mesela yine Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından mekânsal, yani coğrafi veriler paylaşılıyor. Bunlar hem tapu için hem belediyeler için, onların arsa ve numarataj, imar gibi işlemleri için çok kıymetli veriler. Bu verileri kendi kent bilgi sistemleri üzerine monte ediyorlar ve bu şekilde elektronik olarak güncel tutuluyor. Bu tür bilgiler şu anda malesef paylaşılıyor.

Onun dışında, istatistikler TÜİK tarafından bir şekilde paylaşılmaya çalışılıyor. Belki çok verimli değil, ama TÜİK'in sitesine girdiğinizde, bir dolu raporlar var, istatistikler var. Yine de Avrupa ülkelerine ve diğer gelişmiş ülkelere baktığımızda, hem altyapı olarak hem toplumsal bilinç olarak hem de politik irade olarak tabii ki demokratik şeffaflık ilkelerini saymıyorum, bunları yakalayamadığımızı açıkça söyleyebiliriz.

Şunu da söylemekte yarar var: Teknolojik belirleyiciliğin aslında şu şekilde yapılması gerekiyor. Çok iyi eylem planları, strateji planları hazırlarsınız ve bunları uygularsınız, ama bunun arkasında demokratik bir bakış açısı, şeffaflık

ilkesi, açıklık ilkesi, toplumsal boyutu, bunun hukuki boyutu olmadıkça, bu teknolojik belirleyicilik ya da teknolojik ilerlemeler aslında insanlar için, vatandaş için **pek bir şey ifade etmeyecektir**. Dolayısıyla yapılacak teknolojik ilerlemelerin, her zaman beraberinde hem hukuki hem demokratik anlayışı da beraberinde getirmesi gerekiyor.

Veri paylaşımı konusunda, sadece veri paylaşımı değil, ülkemizdeki hemen hemen tüm, yanlışım varsa düzeltin, e-devlet projelerinin hepsi AB ile uyum çerçevesi kapsamında, o müktesebat kapsamında ve oradaki maddeler kapsamında gerçekleşiyor. O maddeler, e-devlet stratejisi veya e-dönüşüm stratejisine konuluyor 5 yıllık, sonra oradan eylem planları hazırlanıyor, ama bunların biliniz ki kökeni, AB mevzuatı, AB ile uyum süreci kapsamında yapılıyor. Dolayısıyla burada da aynı şey geçerli, yine burada konu olan, sunumumuzun konusu olan kurumlar arası veri paylaşımı, AB ile olan mevzuat çerçevesinde gündeme geliyor.

Nedir bu? Lizbon Stratejisi var, bir de kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanımına ilişkin AB'nin direktifi var. Bunu 2003 yılında ve 2013 yılında revize etti AB ve üye ülkeler için bunu zorunlu kıldı arkadaşlar. Yani "Bu direktif kapsamında kendi yasal mevzuatınızı düzenleyeceksiniz" diyor. Varsa bunu uygulayacaksınız, yoksa sıfırdan yapacaksınız, çok net.

Burada neler var? Meta veri standardı ve veri seti... Meta veriyi ben temel kavramlarda atladım galiba. Meta veri, veri hakkındaki veri demek. Veriyi tanımlamıştık, işlemler için enformasyon. Meta veri de onun hakkında veri. Ne diyelim; mesela Everest demiştik, Everest Dağı'na tırmanan birisinin deneyimlerine bilgi demiştik, Everest Dağı'nın yüksekliğine veri demiştik. Meta veri de o Everest Dağı'na tırmanan kişinin çektiği fotoğrafın üzerine bazı bilgiler vardır; nerede çekildi coğrafi olarak, hangi pozlama kullanıldı, yani eğer fotoğraf bir veriye -ki veridir, o da 1'lerle 0'lardan oluşan bir veri yığıdır, ama içerik olarak bir veridir- onun üst verisidir, yani kim tarafından, hangi makine tarafından, fotoğrafların hangi pozlama kullanılarak çekildiği, mesela bu onun meta verisidir. Yani veriyi tanımlayan bir veridir. Dolayısıyla bu mevzuatta bu verinin standardizasyonuna değiniliyor. Bu verinin kurumlar tarafından üretildiğindeki ücretlendirmesinin nasıl olması gerektiğinden bahsediliyor. Veri koruma denetimi dediğimiz, kendilerinin ürettiği mevzuatla da uyumlu olmak zorunda. Bu veri koruma direktifi, 1995 yılında çıkan eski bir direktif, ama şu

zamanlarda son halini verdiler. Muhtemelen Nisan ayında Genel Veri Koruma Yönetmeliği olarak son hali verildi.

Bu neden önemli? Veri Koruma Yönetmeliği içinde şart koştuğu şey de aslında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nu uygulamak. Yani Veri Koruma Yönetmeliği'ne uyum sağlayacaksınız, ama veri koruma yönetmeliğinin içerisinde yapılacak şey, kişisel verilerin korunmasına yönelik mevzuatın olması. Yani bir şekilde hayatımızda, şurada burada rastladığımız, nerede bir proje varsa, nerede bir gündem varsa, bir şekilde buradaki müktesebatla, mevzuatla alakalı olduğunu düşünüyorum.

Veri paylaşımıyla ilgili OECD'nin 2008'de bu konuda bir raporu var ve bu rapor çerçevesinde kamudaki veri paylaşımı konusunda bazı ilkelere sahip olmak durumunda. Ama tabii bu tavsiye kararı, bunun bir bağlayıcılığı yok, kendine üye ülkeler üzerinde bunun uygulanmasını tavsiye ediyor. Bu ilkeler de açıklık, şeffaflık, kalite, bütünlük, muhafaza ve ücretsiz ya da kârsız erişim, yani *“Üretimin yayılması kadar ücretlendirme yap, o kadar, onun dışında herhangi bir kâr elde etme. Sen bunu üretirken, sen bu veriyi paylaşırken bir giderin olabilir, bu gideri en fazla ücretlendirebilirsin, ama genel olarak ücretsiz olmalı”* diye bir ilkesi var.

Uygulama olarak ABD’de bu açık erişim modelinin yeniden kullanımını biraz iletir. Data.gov, ABD’de kurumların ürettiği verileri paylaştığı, belli bir formatla, belli biçimlerde, belli standartlar da paylaştığı bir site, bir portal. Burada şu an için benim gösterdiğim sitede, 181 bin 954 veri seti var. Yani örnek olarak birini tıkladığınızda, bakın, burada kronik hastalıklar göstergeleri diye bir veri seti tanımlamışlar, muhtemelen oranın Sağlık Bakanlığı tanımlamıştır ve burada size diyor ki, “Şu şu şu formatlarda siz bu veri setine erişebilirsiniz” ve bu formatlar da aslında açık formatlar. Açıktan kastımız, her türlü sistem tarafından yorumlanabilir, algılanabilir formatlar. Bu formatlar kapsamında Amerika’daki kronik hastalık göstergelerini indirebilirsiniz, kendi araştırmanızda kullanabilirsiniz; vatandaş olarak erişebilirsiniz, kurum olarak erişebilirsiniz. Kurum olarak arka planda, sistem düzeyinde erişirsiniz, yani bizim burada tıkladığımız gibi değil, arka planda hızlıca bu elektronik sistemler çerçevesinde.

Demek istediğim, bir standart çerçevesine getirmişler, meta datalar tanımlamışlar, veri setleri tanımlamışlar ve bir şey yapmışlar. Tabii bu Obama’nın getirdiği bir açık yönetim portalı, ama şunu da söylemek zorundayız tabii: Bir yandan açık yönetimle ilgili yaklaşım sergileyip, bir yandan da “PRISM” diye NSA ile veya CIA ile kişisel verileri topluyorsunuz ya da oradaki ticari büyük şirketlerden veri talep ediyorsunuz, Facebook gibi, Twitter gibi, Microsoft gibi. Yani bir yandan böyle bir açıklık politikası olmakta, ama arka planda da hepimizin verilerinin neredeyse tamamı NSA tarafından alınıp analiz edilmesi süreci, PRISM Projesi kapsamında, biliyorsunuz Snowden bunu ortaya çıkarmıştı, böyle bir ikili yaklaşım var. Evet, burada bir öncülük söz konusu, ama arka planda böyle bir şeyi de bilmenizi ben istiyorum.

Sistemin güzel taraflarından bir tanesi, veriler güncel ve vatandaşların bir şekilde yorum yazabildiği bir ortam, yani şöyle bir veriye ihtiyacım var veya şu verileri şu türlü bilgiye dair, veriye daha ihtiyaç duyuyorum artı olarak dediğinde, eğer doğru altyapı varsa, kısa süreli güncellendiğini iddia ediyorlar.

ABD’de bu uygulamadan sonra, 10 ülke buna benzer bir portal yapmış, İngiltere ile beraber, işte Norveç, AB üyesi değil, ama o veri erişim portalı oluşturmuş vatandaşlarına. AB’nin de buna ilişkin tüm Avrupa Birliği ülkeleri için ortak olarak yaptığı şey de *open data* portalı var, yani verilerini bu şekilde paylaşıyor. Hem bilim alanında, teknoloji alanında, finansal alanda, endüstri

alanında, bir dolu kategoride bir dolu kurumun ürettiği veriye buradan ulaşabilirsiniz...

Ülkemizde de biraz önce söylediğim gibi, tabii ki bu uyum çerçevesinde bu direktiflere uyulmak durumunda olduğu için, hemen tabii ki bu standartlar, strateji dokümanları ve eylem planlarına girmiş oldu. İlk benim gördüğüm kadarıyla 2006-2010 yılındaki eylem planında var. Bununla ilgili veri ve bilgi üretimi başlığı var. Bu başlık altındaki 2 madde, bizim şu anda ifade etmeye çalıştığımız kamuda verilerin paylaşımıyla doğrudan ilgili madde. Nedir bunlar? 78 no'lu eylem, birlikte çalışabilirlik standartları ve veri paylaşımı altyapısı ile bununla ilgili bir başlık ve bunu tarifliyor, bununla ilgili alınacak aksiyonları ve hangi kurumlar tarafından bunun yürütüleceğinden bahsetmiş. 81 no'lu eylem var. 81 no'lu eylemde “*Kamudaki Sayısal Verinin Paylaşımı ve Tekrar Kullanımına Yönelik Esasların Belirlenmesi*” başlıklı. Keza aynı şekilde uygulanan sorumlu kurumlar ve hangi işlem adımlarından, süreç adımlarından işlerin yürütülüp çıktılarının ne olduğu tanımlanmış.

Açık yönetim işbirliği denilen bir şey vardır. Mesela bu mevzuattan sonra eylem planlarında, kamuda bilginin paylaşımıyla ilgili şöyle bir mektup, niyet mektubu yazmışız: “*Biz açık yönetimin işbirliği konusunda tarafız ve burada bir niyet mektubumuz var, bunun bir tarafı, bir paydaşı olmak istiyoruz.*” Bakanlık tarafından bir şey yapılmış ve ulusal eylem planında şu sitelerin yapılacağı, biraz önce gösterdiğim gibi, bu sitelerin yapılacağı taahhüt edilmiş. Vatandaşların katılımı ve kamuda bilgi paylaşımı açısından ve şöyle bir gariplik var: Yolsuzluk karşıtı bir taahhüt verilmiş **bakanlık** tarafından, niyet mektubu. Bana biraz ilginç geldi.

En son şundan bahsedeyim: Ülkemizdeki durum, birlikte çalışabilirlikle ilgili 2012'de çıkan çok önemli bir belge var, bunun takipçisiyiz. Yani bunun ne kadarı uygulanıyor, ona çok girmek istemiyorum, ama önemli bir belge var ve bunun takipçisi olmak gerekir. Biz Oda olarak bunun takipçisiyiz, durum raporlarını takip ediyoruz.

Birlikte çalışabilirlik, hem teknik hem organizasyonel hem anlamsal bakımdan önemli bir başlık. Kurumlar arası veri entegrasyonunda neler var? Kurum organizasyon yapısının tanımlanması gerekiyor, yani devlet teşkilatı veri tabanı denilen şey. Her türlü kamu kurumunun şu anda bir konu ve hiyerarşisi, yani

genel müdürlüğünden taşradaki birimine kadar hangi birimlerden oluştuğu bilgisi tanımlanmıyor. Bir dolu kurum bunu tanımladı, tanımlamayana da tanımlaması için baskı yapılıyor, onu biliyorum. Kuruluş mevzuatı ve görevi tanımlanıyor. Yani bu iş mevzuatına göre hangi yetki alanlarında hangi görevleri var, hizmet envanteri bir anlamda, ürettiği verinin kullanılış seviyeleri belirleniyor ve bu yaşam döngüsü olarak bu süreç tekrarlanarak bir olgunluk sağlanıyor bu süreçte.

Dolayısıyla kamuda verinin doğru bir şekilde paylaşılması için hem altyapısal hem de ilkesel düzeyde kabuller veya aksiyonlar almak gerekiyor. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: Her şeyden önce demokratik ve katılımcı bir anlayışla yasaların hazırlanması gerekiyor. İlk başta söylemeye çalıştığım gibi, teknolojinin baskın olduğu, teknolojinin eksiksiz olduğu bir yerde, eğer bu anlayış yoksa hiçbir şey ifade etmez, tam tersine geçerli; bunun çok baskın olduğu, ama teknolojik olarak altyapısının yetersiz olduğu yerde yine bir fayda sağlamaz. Dolayısıyla hem kişisel verilerin korunması hem bilgi edinme gibi yasaların bu perspektifle yeniden ele alınması gerekiyor.

Açık erişim ilkesi ve açık standart teknolojilerinin kullanılması gerekiyor. Yani bize Microsoft'un Word Programının çıktısı olan "docx" veya sadece Excel uygulamasının dolaşması değil, aslında açık standartlara ulaşması gerekiyor. Bu konuda, bu altyapıların bu standartlarla tasarlanması gerekiyor ki, zaten bu eylem planında bunlara değinilmiş.

Kurumların veri ve süreç envanterlerini çıkarması gerekiyor. Kim hangi veriyi üretiyor, bunun çıkarılması gerekiyor. Kim hangi veriyi üretiyor ve bunların niçin hizmet envanteri çıkarıldı; çünkü kurumlar arası veri paylaşımı yapılabilmesi için, ilk önce hani kurumun hangi veriyi ürettiği ve o veriyi nasıl paylaşacağıının envanterinin çıkması lazım.

Sonra ulusal kurumsal veri sözlüğünün oluşması gerekiyor. Yani bir kişi hasta dediğinde, hasta dediği kavram, her kurum için aynı şeyi ifade etmesi lazım ya da TC kimlik no dediğinde, aynı şeyi ifade ediyor, yani bir veri sözlüğü yapılması gerekiyor. Kurumun yetkilerine göre veri setlerinin hazırlanması gerekiyor. Her kurum, her veri setini görmeyecek. Mesela bankaya gidiyorsunuz, sizin kimlik bilgilerinizi sorguluyor, sizin mesela medeni halinizi görmemesi lazım. Sizin medeni halinizden bankaya ne? Görebileceği şey, en fazla sizin

belki adınız, soyadınız, adresinizdir. Doğum tarihinize bile bence ihtiyaç yok. Dolayısıyla o kurumlara bu hizmeti sunarken, bu veri setlerinin **yetkisine** göre tanımlamak gerekiyor. Her kurumun, her türlü veriyi görememesi, her türlü veriyi de paylaşmaması gerekiyor. Dolayısıyla bu ilkelerle ve bu altyapıyla kurumlar arası veri geçişinin sağlıklı olacağını ve bu türlü hem veri sızdırmalar hem de başka türlü sıkıntılar yaşamayacağımızı ben ümit ediyorum.

Bu uğurda biz Oda olarak bu eylem planlarının ve mevzuatın takipçisi olacağız, elimizden geldiğince sizleri bilgilendirmeye devam edeceğiz.

Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Biz de teşekkür ediyoruz.

İkinci konuşmacı olarak Haşim Cihaner, fiberoptik teknoloji ve Türkiye'deki durumu bizlere sunacak.

Buyurun.

HAŞİM CİHANER- Hepiniz hoş geldiniz.

Ben fiberoptik kablo teknolojisi ve fiberoptik politikalarını çok kısa olarak anlatacağım. Zamanımız oldukça kısa, biraz hızlı geçeceğim. Normalde fiberoptiği anlatmak birkaç gün sürer, burada ben 20 dakika içinde anlatmaya çalışacağım. Özellikle firmaların televizyonda reklamlarını görüyoruz, internet sağlayıcıların, “*Fiberoptik hızında, fiberoptik, fiberoptik*” diye bir sürü reklamları yapıyor veya mahallemizde bir kazı görüyoruz. Çukur niye kazılıyor, niçin yapılıyor? Her firma ayrı ayrı çukur kazıyor, bununla ilgili kısaca bilgi vereceğim.

Ben Türk Telekom'da ilk fiberin tesisinde bulundum. 2008'in sonunda emekli oldum ve fiberoptik kablo tesis eden bir firmada halen çalışmaktayım, danışmanlık yapıyorum.

Genel olarak fiberoptik tanımını anlatacağım, fiberoptik kullanım alanları, fiberoptik tesisle ilgili ve izinlerle ilgili bilgiler, bir de fiberoptik kablo tesisi için geçiş hakkı bedelleri, bunlarla ilgili kısaca bilgi vereceğim.

Fiberoptik, bildiğiniz bir camdır, bu yüzde 100 saflaştırılmış ve tel haline geti-

rilmiş halidir. Bu bildiğimiz sahildeki kum, kimyasal bilşeni budur, ama yüzde 100 saflaştırılmış bir camdır. İnsan saçı kalınlığının yaklaşık 1/10'unda eşik geçmektedir, çapı 125 mikron, ama üzerindeki koruyucuyla beraber 250 mikron civarındadır. Burada ışığın izlediği yolu görüyoruz. Işık, Gore tabakasını geçiyor. Diğer tabaka, koruyucu tabaka ve gereksiz ışınların yansımalarını absorbe eden kısım olarak Cladding tabakası diye tarif ediliyor.

Neden fiberoptik? Yüksek bant genişliği, düşük sinyal kaybı, elektromanyetik parazitlerden, radyo frekanslarından etkilenmemesi, küçük hacimli olması -biraz önce anlattım, insan saçı kalınlığında- ve diğer dielektrik özelliği taşıması, artan bant genişliği için altyapının değişmemesi. Yani siz fiberoptiği ilk kez tesis ediyorsanız, sadece uç sisteminiz değişiyor. Bir örnek vereyim: Zamanında 140 megabaytlık PHD sistemi tesis edildi, ama şimdi 10 Gb'luk sistemler var. Fiberoptik kablo olduğu gibi kalıyor; çünkü fiberoptik kablo bir kılavuzdur, pasif bir elemandır, ama uç sistemleri aktiftir, sürekli uç sistemleri değişir.

Veri güvenliği iletimini biraz önce arkadaşımız anlattı. Fiberoptik kablo uçtan uca veri güvenliğini sağlıyor. Ancak bilgiler daha çok uçtan önce çalınıyor.

Maliyet kullanıcı bazında çok düşük. Biraz önce örneğini verdim; 1 8000'lük bakır kabloyla mukayese ettiğimizde, 1 800'lük kablo 100-150 bin lirayken, bu fiberin metresi yaklaşık 1 dolar civarında.

Enerji tasarrufu: fiberoptik kablo uç sistemi diye tarif ettiğimiz hat tesisatlarının enerji tüketimi çok düşük, yaklaşık 150 watt civarındayken, daha önceki bakır kabloyla kullandığımız uç sistemler 1 KVA civarında bir güç harcıyordu.

Müşterinin anlık isteklerini hemen yerine getirme: Fiber altyapınız var, siz sadece uç sistemlerini değiştire-

rek müşterinin talebini hemen anında yerine getirebilirsiniz.

Potansiyel müşterilerin isteklerini hızla getirme: Özellikle kurumsal müşterilerin internet ve sesli konuşmaların haricinde farklı talepleri olabilir, bunları da hemen karşılayabilirsiniz. Çünkü fiber altyapısı biraz önce anlattığım gibi değişmiyor, sadece uç sistemlerinin montajını yaparak istediğiniz hizmeti verebiliyorsunuz.

Bakım kolaylığı: Bakımı çok kolay. 1 800'lük bakır kabloyla mukayese ettiğimizde, iki günde siz o arızayı giderirsiniz. Oysa fiberoptik kabloda yaklaşık 1-2 saat içinde bir arızayı rahatlıkla giderebilirsiniz.

Çevresel hava, mesafe, teknik, diafoni, atlak ve diğer devrelerden etkilenmemesi: Daha önce kuarz kablolarda kullanılırken, santraller arası ya da şehirlerarası, yaklaşık aynı hızdaki sistemler kullandığımızda, bakır kablolarda 1,5 kilometrede bir yükseltici kullanılırken, fiberde 80-100 kilometrede bir yükseltici kullanıyoruz. Yine çevresel etkilerden etkilenmiyor. Bildiğimiz gibi, bakır kablo, elektrik alanlarından, manyetik alanlardan etkilenebilir. Ancak fiberoptik kablo, dielektrik olduğu için, çevre koşullarından etkilenmiyor.

Kullanım alanları: Haberleşme, skada sistemleri, özellikle doğalgaz, petrol, iletim hatları, tren, otomasyon sistemlerinde, kapalı devre TV sistemlerinde, data iletiminde, elektronik cihazların aralarındaki irtibatlarında, yüksek gerilim hatlarında, askeri bağlantılarda, trafik kontrollerinde, MOBESE diye tabir ettiğimiz şehir kameralarında, vücut organlarının görüntülenmesinde (endoskopi, kolonoskopi) kullanılıyor. Burada da gördüğümüz gibi, neredeyse fiberoptik olmadan haberleşme olmaz diyebiliriz rahatlıkla.

Fiberoptik parametrelerine bakarsak; fiberoptik parametrelerinde 2 çeşit fiberoptik vardır; Multimode ve singlemode. Ben genellikle multimode'dan bahsetmeyeceğim, singlemode'dan bahsedeceğim. İnternet ve ağırlıklı olarak uluslararası kullanılan singlemode fiber kullanılıyor. Bu genellikle 1 550 nanometre olarak kullanılıyor, 0.22 gibi. Bu bakır kablolarla mukayese ettiğimizde, 0.5'lik bakır kablo en fazla 1-1,5 kilometre giderken, siz singlemode fiberi 1550'de yaklaşık 100 kilometre rahatlıkla gidebilirsiniz.

Bir fiberin kesiti olarak core tabakası merkezde, bu yaklaşık 8-10 mikronmetre. Onun etrafında cladding tabakası, koruyucu ve aynı zamanda fiberdeki ışık-

ğ, parazitlerini absorbe etmek için kullanılıyor. Bu 125 mikrometre çapında, üzerinde coating diye tabir ettiğimiz plastik akrilik malzeme var, bu da cam kısmını korumak için kullanılıyor.

Bir çıplak fiberi alırsak, bu çok büyütülmüş bir şekil, koruyucu kısmı 400 mikron. Genelde bizi ilgilendiren kısım, core tabakası, 8 mikronluk kısım ve onun üzerindeki 125 mikrometrelik kısım. Üzerinde de koruyucu var veya buffer diye tabir ettiğimiz tüp buffer olabilir, plastik koruyucu malzeme olabilir veya akrilik malzeme olabilir. Bu genelde bizim Türkiye’de kullandığımız akrilik malzemelerdir. Bu jacket diye tabir ettiğimiz 400 mikrometrelik plastik malzeme, daha çok Uzakdoğu ülkelerinin kullandığı bir koruyucu malzeme. Türkiye’de gevşek tüp diye tabir ettiğimiz buz tüp kullanılıyor, fiber de bu tüpler içinde muhafaza ediliyor.

Biraz önce bahsettim, burada fiberoptik kablonun kesitleri var. Bu ikisi multimode, ondan sonra da singlemode var. Multimode’lar da ikiye ayrılıyor; indeks profil ve step indeks diye tabir ettiğimiz, bu dereceli ve diğeri de yaklaşık 62 mikrometre çapında, graded indeks de 50 mikrometre çapında, Bunlar daha çok kapalı devre şebekelerinde kullanılan veya baz istasyonlarının kuleden, radyolinkten sistem odasını irtibatlandırmak için kullanılıyor. Bu fiberler, daha çok led tipi transmitter’lar ve receiver’ların kullanıldığı yerlerde kullanılıyor, bu sistemlerin maliyeti daha ucuz. Singlemode ise, daha çok lazer sistemlerin olduğu yerlerde kullanılıyor.

Cam elyafın üretimiyle ilgili çok kısa bir bilgi vereyim: Cam elyaflar, profil diye tabir edilen cam profiller olarak üretilir. Bunlar ultraviyole fırınlarda ısıtılarak misina şeklinde makaralara sarılır. Bunlar yaklaşık 25 kilometre ve üzeri katları olarak makaralara sarılır. Daha sonra boyayla renklendirmeleri yapılır.

Yer altı fiberoptik kablo, şekilde görüldüğü gibi, içinde bir merkez elemanı var, fiberin bükülmelere kırılmasını engellemek için. Onun etrafında tüpler var, bu tüplerin içinde fiberler vardır. İhtiyacımıza göre her tüpte 2 veya katları, 8, 12, 24’e kadar fiberler tesis ettirebilirsiniz; talep ederseniz, firma ona göre imal eder. Daha sonra Kevler veya Classian diye tabir edilen iplikler vardır, bu da fiberi korumak için (kopma mukavemeti) ve yine plastik malzeme, polietilen, en dışında yine polietilen malzeme vardır. Bunlar yer altında boru içine tesis edilebileceği gibi, direkt de tesis edebilirsiniz.

Havai kablolar, Türkiye’de çok miktarda kullanılan bir kablo; daha çok kırsal kesimde kullanılan, kendinden askılı bir kablo. Şu tip askı kısmı vardır, diğer kısım tamamen benzerdir. Deniz altında da çok kullanılıyor; özellikle Avrupa’dan Amerika’ya veya Amerika’dan Japonya’ya, Çin’e kullanılan fiberoptik kablolar... Bunlar daha çok sığ deniz kablolarıdır. Ortadaki de derin deniz, 500 metre ve üzeri derinliklerde daha çok kullanılır. Bu kablolar, gemilere 40-50’şer kilometre konteyner halinde getirilir ve tesis edilir veya Amerika ile Avrupa arasında, fabrika direkt gemi üzerindedir ve bir tarafta kabloyu üretir, bir tarafta tesis edilir.

Bu da yine enerji kablosu, içinde fiber var. Bu TEİAŞ’la beraber tesis ettiğimiz bir kablo, Gökçeada ile Geyikli arasında tesis edilen bir kablo. Code 2W diye tabir ettiğimiz ve enerji kablolarının topraklama iletkenlerinin merkezinde tesis edilen kablolardır. TEİAŞ, yaklaşık 6-7 bin kilometre tesis etmiştir. İlk şeyi Türk Telekom’la beraber 2 bin 400 kilometre tesis ettik. Şu an hâlâ bunun tesisi devam ediyor. Bu oldukça ucuz maliyet getiren bir şey; çünkü zaten topraklama iletkeni tesis ediyorsunuz. Ortaya yüzde 20’lik maliyet olarak ilave yapınca, topraklama iletkenine fiber tesis ediyorsunuz. TEİAŞ, bunu şu an Turkcell ve Vodafone’a oldukça yüksek fiyatlara sattı. Biraz sonra da zaten politikalarda da değineceğim, yani 3 bin dolara mal ettiği bir kabloyu 15 milyon dolara 10 yıllığına her iki firmaya ayrı ayrı kiraya verdi.

Sonlandırmalar da genelde ODF, V-optik dağıtım çatısı, burada fiberler kasetlerde birbirine eklenilir, sonlandırılır. Daha sonra belirtilen konektörlerle de sistemlerle irtibatlandırılır.

Bir de network yapısı vardır, evlere kadar fiberoptik kabloyla ilgili, internetle ilgili. Burada genelde Avrupa’nın kullandığı bir sistemde, mutlaka ring sisteminin olmasını öngörürler. Herhangi bir yerde kopukluk olursa veya arıza olursa, otomatik olarak diğer kolla beslemesini sağlarlar. Ancak bizim ülkemizde malesef henüz bu yok.

Kullanıcıya kadar fiberoptik kabloyu yine aynı şekilde ya eve kadar götürürsünüz veya binanın girişine kadar götürürsünüz. Binanın girişine ya fiberle çıkarmanız veya cat kablolarıyla çıkabilirsiniz. Bizde uygulanan sistem, daha çok cat kablolarıyla bina girişinden aboneye kadar gidilir. Aslında bu sistem eve kadar fiberoptik değil, binaya kadar fiberoptik, ama reklâmlarda hep “Eve kadar

fiberoptik kablo” diye söylenilir.

Bu da radyoyla aynı zamanda bir destekleme sağlanır. Düşük bir hız da olsa, kabloda herhangi bir arıza olursa, kopma olursa, abone burada beslenmeye çalışılır.

Bunlar Türk Telekom’un saha dolapları. Fiber saha dolabına kadar gelir, burada dönüştürücülerle mevcut eski bakırlarını kullanarak abonelerine gerekli hizmeti sağlarlar. Turkcell’de veya Superonline’de bu binaya kadar gelir, bu tip sistemleri binanın içindedir. Eve kadar fiberoptik kablo, Almanya’da uygulanan bir sistem. Abonenin prizine kadar fiberoptik gelir, binaya kadar gelir, binada spiter’lar vardır, fiberler dağıtılır abonelere. Oradan abonenin direkt prizine gider, prizden sonra box vardır, o box’ta da ne istiyorsanız, kablo TV, internet, haberleşme, kiralık video vesaire hizmetleri verilir.

Bu Türk Telekom’un Türkiye genelinde fiberoptik kablo haritası. Ben 2009 yılı sonunda ayrıldım. Ben ayrılırken, Türkiye’nin hemen hemen bütün köylerine, yani Şemdinli’ye bağlı bir köyden tutun da Edirne’deki herhangi bir köye kadar fiberoptik kablo tesis etmiştik. Yaklaşık 140 bin kilometreydi ben ayrılırken, şimdi de 190 bin olmuş; çünkü şehir içine çok fiber çekildi.

Türkiye’de Türk Telekom’un yaklaşık 195 bin kilometre fiberoptik kablosu var, Turkcell’in 35 bin kilometre civarında, Superonline’ın da 15 bin kilometre civarında fiberoptik kablosu var. Turkcell’in bu 35 bin kilometresinin yaklaşık 10 bini TEİAŞ ve BOTAŞ’ın tesis ettiği fiberoptik kablo kiralama ile elde ettiği fiberoptik kablo. Yine aynı şekilde Vodafone, yaklaşık 3 bin küsur kilometre TEİAŞ hatlarını kiralamış, yaklaşık 10 kilometre kendi tesis ettiği fiberoptik kablo var.

Kısaca da Türkiye’deki fiberoptik kablo politikalarına değineceğim. 2024 yılına kadar Bilgi Teknoloji Kurumu, altyapıların paylaşımıyla ilgili herhangi bir şey yapmıyordu veya yasa olarak vardı, ama hâkim operatör, 3-5 milyon ceza vererek mümkün olduğu kadar bu süreci ileriye attırmaya çalıştı. 2014 yılında yeni bir yasa çıktı; altyapı yapılırken, mutlaka birer altyapı operatörüne de bilgi vermek ve onların ihtiyacı varsa, onların ihtiyacını da belli bir bedel karşılığı olarak temin edeceğini yasa olarak çıkarttı. Ancak bu bedeller oldukça yüksek, Avrupa’nın yaklaşık 10 katı. Avrupa’da bunların metresi 1 dolarla falan ifade edilirken, Türkiye’de 8-10 dolarla ifade ediliyor.

Şu anda Türkiye’de 3 tane hâkim operatör var; Turkcell, Türk Telekom ve Vodafone. Ülkemizin nüfusu yaklaşık 80 milyon civarında. Ben Belçika’da örneğini gördüm; Belçika’nın nüfusu yaklaşık 6 küsur milyon ve Belçika’da altyapı olarak 8-10 tane operatör var, Türkiye’de 3 tane operatör var. Bu operatörler, diğer operatörlerin çıkmasını engelliyor, çıkmasını engellerken de biz sürekli pahalı internet kullanmış oluyoruz. Bizim daha ucuza internet kullanabilmemiz için -sınırsız diye tabir ettikleri internet, sınırsız değil- daha çok operatörün olması lazım ve bir de kamu kuruluşlarının altyapıyla artık ilgilenmemesi lazım, kendi asıl işlerine dönmesi lazım. Altyapılarını isteyen operatörlere açması lazım, daha ucuz maliyetle onları fiberoptik kablo tesis etmesini sağlaması gerekiyor.

Benim anlatacağım bu kadar. Dediğim gibi, normalde fiberoptiği anlatmak günler sürer, ben yüzeysel olarak anlattım. Beni dinlediğiniz için hepinize çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- 20 dakikayı çok verimli bir şekilde kullandığı için Haşim Beye teşekkür ediyoruz.

Sözü “*Bilgi Toplumu ve Türkiye’de İnternetin Dünü, Bugünü*” konulu konuşma-

sını yapmak üzere Sayın Dicle Eroğul'a bırakıyorum.

DİCLE EROĞUL- Teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, sevgili konuklar; hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Aramızdan ayrılan arkadaşlarımızı saygıyla anıyorum, ruhları şad olsun.

Bugün Dünya Telekomünikasyon Günü, 17 Mayıs. O konuda da bir iki cümle sarf etmek isterim. Özellikle bugünü kutlamamızı sağlayan EMO Ankara Şubesi'ne, emeği geçen arkadaşlara çok teşekkür ediyorum.

Dünya Telekomünikasyon Günü, Uluslararası Telekomünikasyon Birliğinin -ITU (*International Telecommunication Union*)- kuruluş yıldönümü. 27 Mayıs 1865'te kurulmuştu ITU. Telekomun teknoloji dâhil, tarife dâhil, hizmet kalitesi dâhil, her türlü standardını oluşturan tepe kuruluşuydu. Tabii ki telekomünikasyon evrensel bir hizmet olduğu için de bütün ülkeler ITU'nun koyduğu standartlara uymak zorundaydı. Ben hatırlıyorum, burada telekomcu arkadaşlarım da var, Çatal Han Arka Blok 7. katta, PTT idi o zaman, ben 1981'de başladım, her yıl farklı renklerde olurdu ITU kitapları. Sarı, yeşil, kırmızı ITU kitapları bizim için bir hazineydi, o zamanların MEYDAN Larousse'uydu. O zamanlar da bilgiye erişmek çok zor olduğu için, bütün bilgi kaynağımız ITU'nun kitaplarıydı. O günleri de yâd etmek istedim.

Zaten ben size sunumumu 45 dakika-1 saat gibi hazırlamıştım, sizi çok da sıkmak istemiyorum, hızla gideceğim. Amacım, daha çok yaşadıklarımızı kavramsallaştırmaya çalışmaktı ve hep birlikte geçmişe ve geleceğe doğru bir yolculuk yapmaktı. Geleceğe doğru yolculuk yaparken de nasıl bu gerçekten baş döndürücü, hızlı değişimi, gelişimi, dönüşümü, ne dersenez, daha yararlı olması için nasıl yönetebiliriz, onu paylaşılmaktı, kafa yormaktı.

1990'lı yıllarda da bu cümleyle başladım sunumlarıma; "*Bilgiyi nasıl kullanmaları gerektiğini bilmeyen insanlar, 21. Yüzyılda başarılı olamayacaklar.*" Peki, iletişim toplumu, bilgi toplumuna dönüşme aşamasına nasıl geldi? Yani üretilen toplam bilgi miktarı, kritik eşik seviyesine mi ulaştı, yoksa bilgi miktarının artış hızında bir zirveye, tepe noktaya mı ulaşıldı, yoksa toplumun entelektüel seviyesi olağanüstü yüksek bir standarda mı erişti? Yanıtım hiçbirisi. Peki, ne oldu? Bilgisayar teknolojisi ve sayısallaşma sayesinde kolayca erişilebilen muazzam miktarda bilgiyi sayısal ortamda saklama olanağına kavuşuldu.

Sayısal, yani 0-1 teknolojisi. İkincisi, ağ teknolojileri sayesinde bir bilgisayar merkezindeki bilgi kaynağının diğer merkezlerle paylaşımı sağlandı. Üçüncüsü de sayısal teknolojinin getirdiği yüksek hızlı iletişim teknolojileri de bu ağla dünyayı sardı. Sonuç olarak bilginin depolandığı tek tek bilgisayarlar, büyük bir ağın parçası halinde birbiriyle bağlantılı hale geldi ve giderek bireyler de bu ağın bir parçası haline geldi.

“Bilgi paylaşıldıkça çoğalır” diye bir özdeyiş var. Biz aslında bunu yaşadık, ama şunu da belirtmek istiyorum: Bilimin bilgi toplama hızı keşke topluma da yansısı ve aynı hızla bilgelik düzeyi de artsa. Maalesef yaşayamıyor, yani bilgi toplanıyor da bilgelik artmıyor.

İnternet, bilgi otobanı için, bilgi toplumunun altyapısı için olağanüstü bir öncü idi. Kavramsallaştırmaya çalışacağım demiştim; sayısallaşma ve ağ yapısı anahtar kavramlar, yani bilgisayar teknolojilerinin temeli olan sayısallaşma ve telekomun ruhu olan, özü olan ağ yapısı.

Sayısal bir devrim yaşadık; 1950’ler, bilgisayarların ortaya çıkışı ve gelişimi ve bu, sayısallaşma ya da dijitalleşme devrimi, insan yaşamını temelden değiştiren bir devrimdi. Örneğin mesafe, uzaklık kavramı silinmişti insan hayatından. Biz buna mesafenin ölümü ya da uzaklığın yok oluşu diyorduk. Telekom teknolojisi, biraz sonra anlatacağım yakınsamayla birlikte bilgisayar teknolojisinin, sayısallaşmanın telekom altyapısında da kullanılışıyla öyle gelişti ki, sizin komşunuzla konuşma maliyetiniz, telefon görüşmesi maliyetiniz, okyanuslar ötesi bir telefon görüşmesi maliyetiniz ile aslında aynı oldu. Siz bunu tabii tarifede, o zaman sübvansiyon uygulanıyordu, tarifede görmüyordunuz, ama maliyet öyleydi.

Peki, Türkiye’de sayısal devrimi ne zaman yaşadık; 80’lerin başında yaşadık. 81 yılında ben Telekom’a girdiğimde, sayısal iletim sistemiyle ilgili hiçbir şey

yoktu, yani fiber bir yana koaksiyel kablo yoktu, telefon santralleri analogdu, iletim sistemleri kuranportör cihazları analogdu, radyolinkler analogdu. Data adına da sadece birkaç kiralık hat vardı, noktadan noktaya. Fakslar ve *dial-up* modem bağlantıları bile daha sonra devreye girdi. Hatta hızda yaşanan o baş döndürücü gelişmeyi inceleyecek olursak, Telekom otoriteleri, son 10 yıla kadar 64 kilobit'i yüksek hız olarak tanımlıyordu. Şimdi ben artık takip edemiyorum, zeta 10 üzeri 18 mi, listesini çıkarırım sorarsanız, ama 10 üzeri 21'lere geldik. Yani 10 üzeri 3'ten bahsediyorduk hız veya toplam bilgi miktarını tanımlamak için şimdi 10 üzeri 21'lere, 25'lere geldik.

Sayısallaşma deyince, telgrafı es geçemedim. Telgraf da öncüydü Osmanlı İmparatorluğu, zaten ITU'nun kurucularındandı, kurucu 20 devletten biriydi, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'nin. Telgraf da çok çabuk geldi Osmanlı topraklarına ve 14 Eylül 1855'te bazı verilere göre, EMO'nun tarihçesinde hatta daha önce ilk telgraf şeklinde. Beşinci ülkeydik bir ara telgraf altyapısında (Osmanlı döneminde), Kurtuluş Savaşımızı da telgrafın telleriyle verdik.

Telekom altyapısında sayısallaşma 1980'li yıllarda başladı demiştik. 90'lı yıllarda da hızlı bir ivmeyle gelişerek bütünüyle sayısallaştı.

Dataya gelirsek; data iletişimine, 1980'li yılların sonuna doğru gelirken, artık data iletiminden, yani noktadan noktaya kiralık data iletiminden data iletişimine, yani çevirmeli ağ üzerinden, *dial-up* modemler, daha sonra 1987'de devre anahtarlamalı data şebekesi ve 1989'da TURPAK paket anahtarlamalı data şebekesine kavuştuk. Paket anahtarlamaya dikkatinizi çekiyorum, internetin tarihi paket anahtarlamayla başlıyor. Burada bir TURPAK eski nostaljik altyapısı; burada bakın, bağlantı hatlarımız 34 megabit, düşünün.

Sayısal devrimin telefon dünyasına etkisi: Sayısal teknoloji, bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ve uygulamaların gelişmesi sonucunda bilgisayar teknolojisiyle birlikte gelişti ve Telekom altyapıları da sayısallaştı. İnternetin çeşitli tanımları olabilir, sürekli olarak büyüyen bir iletişim ağı, benim en çok sevdiğim tanım. TDK, Türkçeleştirme konusunda da birtakım öneriler var, ama internet de yerleşti artık.

Demin dediğim gibi, internet tarihi, paket anahtarlamayla başlıyor. 1969 yılında ABD Savunma Bakanlığı'nın birtakım askeri ihtiyaçları için geliştirdiği Arpanet üzerindeki teknolojik gelişmeler sonucunda TCP/IP protokolünün ge-

liştirilmesiyle, NSF NET, yine Amerika’da bir şebeke kurulmasıyla internetin tarihi başlatılıyor. Ancak esas ticari hale gelişi, yani yaygın kullanıcılar tarafından kullanılmaya başlanması 1991 yılı. Tabii ki ODTÜ ile başlıyor, 12 Nisan 1993’te 64 kilobit’lik bir kiralık hat ile ODTÜ NSF Net’le bağlanmıştı ve bu ilk internet bağlantısı.

Burada bir şeye dikkatinizi çekmek istiyorum: 1992’de o zaman biz Telekom’da da aynı konsorsiyum içinde yer alma görüşmeleri yapmıştık. ODTÜ ve TÜBİTAK 1992’de X 25 bağlantısıyla, yurtdışı bağlantısıyla internet bağlantısını gerçekleştirdi aslında. 92’de kiralık devre için bize başvurdular, 64 kilobitlik bir kiralık devre başvurusu için. Onu ancak bir yılda kurabildik. Dolayısıyla başlangıç tarihi 12 Nisan 1993 oldu. Düşünün, şimdi 64 gigabit bile bir anlam ifade etmiyor yeni gençlere.

Türkiye’de ilk internet omurgaları [96 yılında Tur.Net üniversitelertarafından başlatıldı, ama bir altyapı gerekiyordu, bir omurga gerekiyordu. 1996 yılında Tur.Net’i kurduk, ama bu çok kısıtlı bir şebekeydi, 3 ili kapsıyordu. 2 tane 512 Kbps ile yurtdışı bağlantıyla başladı, daha sonra peyderpey 2 megabitler, Ankara’dan, İstanbul’dan bağlanıyordu. O zamanları hatırlıyorum, belki hocam da hatırlar; 2 megabitlik hat bağlanıyordu. Trafığı izliyorduk, trafığı birkaç dakikada zirve yapıyordu, yani doluyordu hat anında.

1997 yıllarının sonlarına gelindiğinde, internete bağlı bilgisayar sayısı 30 bin -istatistiklere boğmak da istemiyorum, çok da bilimsel veri olarak bakmayın, sadece rakamlardaki artışı gösterebilmek için koydum, yoksa çok titiz bir bilimsel çalışma yapıp çıkartmadım- kullanan kişi sayısı 97 yılının sonlarında tahmini 250 bine ulaşmış.

Burada tabii telekom, bilgisayar ve medya, iletişim, televizyon sektörlerinin birleşmesiyle Türk Telekom’un yapısında da değişim kaçınılmaz oldu... Yani sadece teknolojiler birleşmedi, sektörün bileşenleri de birleşti, işletmeciler de eski Telekom işletmecisi gibi hareket edememeye başladı. Eskiden Telekom tekeldi, ITU orada ne söylerse, koyuyordunuz, teknoloji yönlendirmeli hizmet veriyordunuz, kullanıcı da bulduğunu kullanıyordu. Yani kullanıcı talebi, ihtiyacı gibi bir şey söz konusu değildi o sırada Telekom için. Ancak internetle birlikte artık Telekom da farklı düşünmeye başladı; çünkü o zaman düzenleyici kurul da yoktu, o düzenleyici kurul 2001 yılında kuruldu. Türk Telekom hem

telekomun geleceği olan internet servisi vermek zorundaydı, omurgayı kurmak zorundaydı hem de pazarı düzenlemek zorundaydık. O nedenle birtakım stratejiler oluşturuldu. Rekabeti sağlamak zorundayız diyorduk, bizim hukuk müşavirlerini ikna etmeye çalışıyorduk; çünkü internet tekel, “keseceğim hatları” gibi yaklaşımları olabiliyordu.

Ancak dünyadaki örneklerine bakılırsa, internetin gelişiminde telekom operatörlerinin önemi de bir gerçektir. Telekomda bizim çok temel bir ilkimiz vardır; evrensel hizmet, yani nerede olursa olsun, tüm vatandaşların ya da bireylerin ekonomik koşulu ne olursa olsun, yeri neresi olursa olsun, eşit bir biçimde hizmete erişme ilkesidir. ITU’dan bunu öğrenmiştik. Telekomdaki evrensel hizmet ilkesi, aslında bu yakınsamayla birlikte bilgisayar şebekelerine, hizmetlerine de gerekli bir ilke olduğu için, bunu Türk Telekom sağlıyordu. TT Net kuruldu 99 Şubat ayında. TT net neyi sağladı; internet omurgasının tüm Türkiye çapında yaygınlaşmasını sağladı.

Mesela 99 yılı sonunda yine 125 megabiti yurtdışı bağlantı hızı olarak hedeflemiştik, omurga hızları 155 megabit seviyelerinde ve bu da TT Net topolojisi, en yüksek hız 155 megabit olmuş. Burada tüm Türkiye’ye, sınır boyunda askerlik yaparken yeğenim, gitmiştim, orada bile internet kafelerinin eczaneden fazla olması ve tüm Türkiye’ye yaygın bir şekilde evrensel hizmet ilkesine uygun bir şekilde internet altyapısının kurulmuş olmasından dolayı da her zaman gururlanırım. Arkadaşlarım, ekip olarak böyle düşünüyoruz.

Türkiye’de internet, bu kısa macerasında az önce dediğim gibi, 97 yılı sonlarında 250 bin kişiydi, bugün 50 milyon seviyelerine ulaşmış. Burada TÜİK’in kaynak olarak gösterildiği bir istatistik, 229 binden, 2001 krizi sırasında biraz düşüyor, iniyor, en sonunda 48 milyona ulaşıyor.

Sektörler arası etkileşim, bilgisayar teknolojilerindeki sayısal teknoloji telekom altyapısını etkiledi. Telekomun ağ yapısı, bilgisayarları etkiledi. Her ikisi birden medya, televizyonu etkiledi; artık televizyon şebekeleri de, televizyon da sayısal ve interaktif biliyorsunuz. Oturuyorsunuz, hangi programı seyredecekseniz, durduruyorsunuz, bekletiyorsunuz. Yani televizyon hizmetleri de bir ağ yapısına kavuştu, bu 3 sektör birleşti.

Veri hızlarındaki baş döndürücü artıştan sürekli bahsediyorum. Burada sadece şöyle bir örnek verebilirim: 2005 yılında Türk Telekom’un yurtdışı internet

bağlantı hızı, biz 155 Mbps 1, 2, 3 Gbps derken 30 gigabit per second olmuş. Fakat 2011 yılında sadece Türk Telekom'un yurt dışı internet bağlantı hızı 1.2 terabit per second ki, burada Superonline'ın da bildiğim kadarıyla 1.5 terabit per second. Artık sadece Türk Telekom değil, başka omurga işletmecileri de var. Dolayısıyla 2 megabitten birkaç terabite ulaşılmış.

Bu sektörler arası etkileşime gelince, eskiden ses ayırdı, veri ayırdı, görüntü ayırdı, hepsi birleşti. Ağa bağlı olmayan bilgisayar düşünülemez hale geldi. Buna biz yakınsama diyorduk, çok sevdiğimiz bir kelimeydi. Bu 3 sektör birleşince, tek bir karma protokol üzerinden bütün trafik tipleri geçmeye başladı; telefon şebekesiyle internet birleşti, sabit ile mobil birleşti. Cihazlar birleşti; artık bilgisayar, telefon, fotoğraf makinesi, hepsi aynı cihazda birleşti. Sektörleri de etkiledi, demin söyledim; telekom işletmecilerinin tekel yapıları kırıldı. Artık teknoloji yönlendirmeli değil, kullanıcı yönlendirmeli bir yapıya geçmek zorunda kaldılar. Bir de çok önemli; tabii internetin gelişimi, kullanıcıların üretmesiyle büyüyen bir şebeke internet. Dolayısıyla kullanıcının tüketirken üretmesi, katılımcılık esası, evrensel hizmet ve günümüzde yaşamın temeli etkileşime ve hıza dayanmakta.

Günümüzde interneti 48.6 milyon kullanıcı kullanıyor. Mesela burada en yüksek artış hızı sanırım mobil cepten internette doğal olarak, daha sonra fiberde ve geniş banda kayıyor bütün internet trafiği. Daha önceki teknolojiler, geniş bant olmayanlar, gördüğünüz gibi hep ekside, azalıyor.

Ben PTT, sonra Türk Telekom'da hep datada çalıştım. O zaman bir data şebekesi kuracağımız zaman, bize salonda yer bile vermiyorlardı, çünkü gelir en fazla yüzde 3 falan olmuştu, "*Siz de kim oluyorsunuz?*" derlerdi. Kuranportör salonuna koyardık, oradan atarlardı, küçücük bir oda bulursak çok sevinirdik. Oysa şimdi artık operatörlerin yüzde 25 -hatta 30'a yaklaştı mobil operatörlerin- veriden elde ettikleri gelir. Sanırım 80 kadar internet servis sağlayıcı var, bunların 6'sı büyük yine, yüzde 70 civarında trafiği yine Türk Telekom taşıyor, ama hepsini o taşıyor. Hepsinin gelirleri, eskiye göre tabii çok arttı.

Hangi hız aralığında hangi kullanıcı var? Yüksek hızlarda daha çok kullanıcı var. Alan adları sayısı 375 bin. Elektronik sertifika sayısı, bir de sayısal uçurum... Bu, DPT'nin 2010 verisi gerçi, ama burada internet erişimi ve kullanım konusunda kırsalla kent arasındaki uçurum yarı yarıya. Gerçi bugün radyoda ge-

lirken dinledim, gençlerin -yine TÜİK'in verisi- ¾'ü internete bağlanıyormuş.

Sayısal uçurumu gidermek için ne yapmalıyız? Yine bir endeks vardı, ağ hazırlık endeksi; bu altyapı, kullanım, bir sürü kriterle belirleniyor. Türkiye, 143 ülke arasında 48'inci sırada.

Peki, geçmişe şöyle bir yolculuk yaptık, gelecekte ne var? İnternetin son 15 yıllık dönemdeki adaptasyonu o kadar hızlı olmuştur ki, fiziki ortamda yer alan hemen her şey internet ortamına taşınmıştır. Bugün şeylerin interneti diyoruz, her şey internette, artık yatağınızdan tutun da arabaya kadar her şeyin internete bağlanmasını düşünün. Çünkü yatarken sizin kalp atışlarınıza bakıyor, rahat mı uyuyorsunuz, onları ölçen sensörler gönderiyor, doktorunuz bakıyor, araba sürücüsüz gidiyor. 2020'de 50 milyar eşyanın internete bağlanacağı varsayılıyor, bu da artış hızını gösteriyor.

Bir de büyük veriler kavramı var. Büyük veriler, yani mevcut bilgi sistemlerinin işleyemediği kadar geniş ve karmaşık veri kümelerine verilen ad. Günümüzde bu büyüklük, terabayt 10 üzeri 12'ye, petabayt 10 üzeri 15'lere ulaşmış durumda. Eskiden ilişkisel veri tabanları vardı, teknik veri tabanı uzmanları daha iyi bilir. Artık o eski veri tabanı teknolojileriyle yönetebileceğimiz bilgi miktarları çok aşıldı ve çok yüksek bir değişkenlikle, hızla da artıyor. Bunun için yepyeni bilgi işleme ve analiz sistemlerine ihtiyacımız var.

Peki, bu kadar bilgi nasıl kodlanıyor? Ha bire hepimiz bilgi üretiyoruz; fotoğraf çekiyoruz, sensörler her yerde, sosyal medya sitelerine giriyoruz ve sayısal dünyamızdaki tipik bir tüketicinin günlük yaşamında internette yaptığı iletişim, her türlü işlem veri oluşturuyor. Günümüzde demin bahsettiğim ilişkisel veri tabanlarında yapısal bir şekilde sınıflandırarak ve aralarında ilişkiler kurarak saklıyoruz verileri.

Artık yeni yöntemler, yeni analiz metotları bulmak zorundayız. Yani bugüne kadar tüm bu bilgiler bilgi çöplüğü olarak nitelendiriliyordu, çünkü ele alamıyoruz, yönetemiyoruz, işleyemiyoruz, yararlanamıyoruz. Şimdi bu büyük veri kavramıyla bu bilgi çöplüğünde hazine aramak, bir anlamda tabiri caizse amaçlanıyor. Üretilen verinin yüzde 80'i yapısal değil ve her tip veri üretiliyor. Veri üretme hızı, verinin büyüklüğü ve doğrulama, verinin akışı sırasında doğru katmanda olması gerektiği, güvenlik seviyesinin izlenmesi, doğru kişiler tarafından görünebilir veya gizli kalması gerekiyor. Değeri, verinin yarattığı değer,

neden büyük veri çıktı?

Mesela burada birkaç örnek, Cern'de yapılan deneyde, eskiden 25 petabayttı, sonra başka bir teknoloji kullanılarak o 150 petabayta çıkıyor. Yani bilimin sağladığı hızla bütün alanlarda, NASA'da, Cern'de üretilen bilgi miktarı artıyor. Bizim kişisel ürettiğimiz bilginin dışında.

2020 yılında sayısal verinin 40 milyar terabayt seviyesine ulaşacağı öngörülmekte. Gezegendeki tüm yaşamları etkileyecek bir devrimin başındayız, büyük veri kavramıyla. Çünkü düşünün, değerlendiremediğimiz o kadar büyük verinin değerlendiriliyor olması, her alanda artı getirecektir insanoğluna. Sağlıkta getirecek, maliyetleri kısacak, şirketlerin kârlarını artıracak ve büyük veriyi göz ardı edecek olursanız, büyük veri gerçeğinin altında ezilirsiniz.

Dikkatle ele alınması gerektiğini gösteren bir gerçek vardır: Veri hacmi patlama noktasına erişti ve şöyle diyorlar: Son 2 yılda üretilen veri miktarı, insan neslinin tarihi boyunca üretilen miktarı aştı, sadece 2 yılda. 2020 yılında gezegende yaşayan her bir birey, saniyede 1.7 megabayt yeni veri üretiyor olacak. 2020 yılında toplanmış olan sayısal veri evrenimiz bugünkü 4.4. zetabaytlık değerinden 44 zetabayta ya da 44 trilyon gigabayta çıkacak, her saniye yeni bir veri üretiyoruz. Akıllı telefonlar artıyor, arttıkça üretilen veri, kişilerin

ürettiği veri miktarı artıyor, şirketlerinki artıyor. Önümüzdeki 5 yıl içerisinde büyük verinin ve onu analiz etme yeteneğimizdeki artış hızı yükseldikçe, büyük-küçük her türlü iş sahasında veri analizinden bir biçimde yararlanılıyor olacaktır. Yani soru, büyük verinin öneminin devam edip etmeyeceği değil, bizim buna hazır olup olmadığımız sorusudur.

Daha önce söylediğim gibi, geleceğe yolculuk yapmak istedim. Bir de birtakım sorular ortaya atmak istemiştim. Teknolojik gelişimin getirdiği başta İnternet olmak üzere birçok yeni iletişim aracı, toplumsal iletişim süreçlerinde dönüşümlere neden olmaktadır. Bu dönüşümlerin kavranabilmesi ve yorumlanabilmesi ise iletişim, teknoloji ve toplum kavramlarının çerçevelediği bir tartışmayı gerekli kılmaktadır. Yaşanan toplumsal dönüşümlerin güncel iletişim ve teknoloji kavramlarını etkilemesi ve onun da bizim yaşam tarzımızı etkilemesi söz konusudur.

Bilgi toplumu teorileri nasıl bir toplumsal dönüşüm vaat etmektedir? Ağ toplumu kavramları ne anlama gelmektedir? E-demokrasi, e-devlet uygulamaları... İnternet, aslında demokrasinin hayata geçmiş somut bir biçimi bence, çünkü orada herkes katılımcı, herkes bir şey üretiyor. Bu demokrasi örneğini biz kendi demokrasimizi geliştirmek için nasıl kullanabiliriz? Teknolojinin olanaklı kıldığı hızla, insan beyni uyum sağlayabiliyor mu? Bir yerde okumuştum, ulaşım araçları tasarlanırken, insan vücudu o hıza dayanabilecek mi diye düşünüyorlar. Acaba bizim beynimiz, bu hıza dayanabiliyor mu, bilmiyorum.

Bir de sayısallaşma dedik, kavramsallaştırdık. Bilginin kaydı analog, bizim insan beyin yapımız analog, biz bu sayısal iletişim ve etkileşime ne kadar uyum sağlayabiliyoruz, sayısallaşıyor muyuz? Bir diğeri, ağ yapıları sayesinde bireyin yaşadığı çevre dünya çapında genişledi ve biz bu ekosisteme uyum sağlayabiliyor muyuz? Bu bir ubikuitöz, tıpta kullanılıyor, her yerde bulunma demek, bu da telekomda çok kullanılan bir kavramdı. Artık biz buradayız, ama aynı zamanda her yerde bulunabilir oluyoruz, buna uyum sağlayabiliyor muyuz? Bireylerin ihtiyaç duyduğu bilgiye erişme becerisi ve bu bilgiyi kullanma yeteneği, insanların ve toplumların yaşamlarını sürdürebilmeleri için yaşamsal hale gelmiştir.

Kavram olarak bilgi okuryazarlığı diye bir kavram var, iletişim fakültelerinde okutulan medya okuryazarlığı gibi, yani istediği bilgiye erişmeyi bilen. Bence

bilgi okuryazarlığı derslerinin ilkokul seviyesinde verilmesi lazım.

Baştan bir cümleyle başlamıştım, şimdi de şu cümleyle bitirmek istiyorum. Churchill'in bir lafı vardır; *“Geleceğin imparatorlukları akıl imparatorlukları olacak”* diye. Bilgi okuryazarı olmayan bireylerden oluşan toplumlar, 21. Yüzyılda varlıklarını sürdüremeyeceklerdir.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ediyoruz.

Salona sorular için söz vermek istiyorum.

Buyurun.

EROL SAKARYA- Sinir sisteminin bilgiyi işleme kapasitesi var. Hani bazen diyorlar ya, *“Biz beynimizin yüzde 5'ini kullanabiliyoruz”* diye, yani sinir sistemi üstünden bir iletişim kuruluyor. Mesela elektromanyetik dalgalar geliyor, göze çarpıyor ve elektrik akımı orada nöronlar aracılığıyla merkezi sinir sistemine geliyor. Bütün bunları şimdi göz üzerinden alınıp bir de bizim beynimizi kullanabilmemiz, zihinsel süreçlerimizin farkındalığını geliştirmemiz gerekir her şeyden önce. Yani içimizde bir çatışma var, bu çatışma varken bütün enerjimiz bu çatışmada tükeniyor. Psikolojiye hepimizin yönelmesi gerekir.

Bizim gençliğimizde kaynak yoktu, kitap yoktu; şimdi bakıyorum, çıldıracağım, yeniden doğmam gerekir. Yani psikolojiye giriş kitapları, ayrı ayrı yazarların eserleri var, ama anlamak biraz güç. Çünkü bizler, dile getirdiğimiz şeylerin bilgi olduğu sanısındayız, bunlar bilgi değil. Yani sözcüklerde, seste anlam olmuyor, ses bir iletişim aracıdır ve daima enerji taşırlar titreşimle, dalga hareketiyle, bunlarda anlam yok. Ben gençliğimde bunu bilmediğim için çok sıkıntıya düştüm.

Çok teşekkür ediyorum.

ÖZGÜR COŞAR- Öncelikle böyle bir etkinliği düzenlediğiniz ve değerli konuşmacıları bizimle buluşturduğunuz için çok teşekkür ederim. Şansıma hasta olduğum buradayım, raporluyum, o yüzden gelebildim, katılabildim.

Hemen sorumu sorayım: Bildiğim kadarıyla Türk Telekom özelleştirilirken, as-

ında mülkiyet satışı şeklinde değil de belli bir süreliğine işletme hakkı devri şeklinde bir özelleştirme yapılmıştı ve yine yanlış hatırlamıyorsam, o sürenin dolmasına aslında çok uzun bir zaman kalmadı, yani Türk Telekom'un tekel durumu, ilanihaye devam edecek bir durum değil.

Şunu sormak istiyorum: Bu işletme hakkı devri aslında lisansı bir şirkete verilmişken, Türk Telekom'un tüm taşınmazları satılıyor ve yeni yatırımlar yapılıyor. Bu nasıl oluyor? Bir de bu süre dolduktan sonraki işleyiş nasıl olur?

Çok teşekkür ederim.

ŞÜKRÜ KAYA- Haşim Beyden bilgi bakımından iki noktayı açıklamasını isteyeceğim. Birincisi, fiberoptik kablolardan bahsedildi. Fiberoptik kabloların diğer kablolara göre mukayese olarak özdirençleri nedir? İkincisi, fiberoptik kabloların diğer kablolara göre maliyeti fiyat bakımından nedir, bunları açıklarsanız sevinirim.

FEVZİ DİNLER- Konuşmacı arkadaşlarımızdan şunu öğrendim: Şu anda yaklaşık 182 bin adet veri seti mevcuttur. Bizim ülkede bu veri setlerinin doğruluğunu kontrol eden veya doğruluğundan öte, bunların gerçekliğini kontrol eden bir yetkili kurumumuz var mıdır?

İkinci sorum şudur: Yanlış veri sahipleri cezalandırılıyor mu, böyle bir takip müessesesi var mıdır?

Üçüncü sorum da veriler satılabilir mi?

Teşekkür ederim.

SALONDAN- Ben mühendis değilim, ama bir temenni tarzında konuşma yapmak istiyorum.

Birkan Bey, *“Herkes, her veriyi görmemeli”* dedi. Ama günümüzde öyle oluyor

ki, vatandaşlık numarasıyla girdiğinde herkes her veriyi her kurumda alabiliyor. Yani banka hesaplarınızı sadece Bankalar Birliğinin üzerinden değil, başka kanallardan da alabiliyorsunuz. Nüfusta kayıtlı bütün bilgilerinizi gün geliyor, Yüksek Seçim Kurulu aracılığıyla sokaklarda bulabiliyorsunuz. Bundan dolayı cezai yaptırımlar bildiğim kadarıyla yok. Yoksa diğer konularda, fiberoptik olsun, internette dünden bugüne çok hızlı gelişimler kaydedildi, ama bunun sonu nereye varacak? Bir noktaya gelip hafızalara işlenen milyarlarca fotoğraf veya bilgi bir gün patlayacak mı? Bunu bir vatandaş olarak soruyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyoruz.

Başka soru var mı? Yok.

Buyurun.

BİRKAN SARIFAKİOĞLU- Veri setleriyle başlayan iki soru var, onlardan başlayayım. 182000 veri seti bizde değil, Amerika Birleşik Devletleri'nde tanımlandı; Belki zaman içinde artan, güncellenen veri setleri. Ülkemizde böyle bir çalışmaya ihtiyaç var. Şu anda ülkemizde kurumların kendi kapasitesi bünyesinde bazı veri setleri çalışması var, ama ulusal bazda, yani veri.gov.tr diye bir portalımız yok. Burada TÜİK'inden EMO'suna, İçişleri Bakanlığı'ndan Sağlık Bakanlığı'na kurumların elde ettiği verilerin vatandaşların ve diğer kurumların ihtiyacı çerçevesinde tanımlandığı veri setlerinin topluluğu yok. Ancak böyle bir çalışmanın gerekliliği ortada ve bu zaten eylem planına alınmış vaziyette.

Burada önemli olan şey şu: Hangi paydaşlarla bu tanımlanacak? Yani hep burada eleştirdiğimiz bir şey, demokratik katılımcı bir perspektifle bunlar tanımlanmalı. Yasalar da böyle; Yasa dediğimiz şey, Meclisin iradesi. Meclisten çıkan yasanın bile nasıl çıktığını siz de iyi biliyorsunuz. O ilkeler olmadan, bunların böyle üstünün hızlıca çizilmesi çok bir şey ifade etmiyor. Dolayısıyla bunların halkı, vatandaşı mümkün olduğu kadar fazla katan katılımcı platformlarla bu veri setlerini tanımlayıp, ilk önce bu kurumların hizmet envanterlerinin tanımlanması gerekiyor.

Tabii ki bu verilerin anonimleştirilmesi gerekiyor, çünkü kişisel veriler barındırıyor bunlar. Hepimizin muayene verisi tabii ki açık veri olarak paylaşılamaz,

bunlar kişisel veridir ve bunların korunması gerekir. Ancak bunlar anonimleştirilerek, yani hiç kimseye ait olmayacak bir hale getirerek tabii ki paylaşılabilir. Türkiye’de bu çalışma henüz yapılmıyor, ama şu anda en azından eylem planı çerçevesinde gündeme alındı.

Diğer bir soru, *“Yanlış veri sahibi cezalandırılıyor mu?”* Normalde kurumlar, kendi yetki alanındaki veriyi doğru tutmak zorunda, yani o, onların öz görevidir. Kurumlar üretiyorsa bu veriyi, onların sorumluluğundadır. Onların da tamamen ceza alıp almaması, onun en üst idari amirine bağlıdır. Dolayısıyla soruşturma açılabilmesi için ve bunun yargıya intikal etmesi için onların izinlerinin olması lazım. Bu türlü çok fazla zafiyet var, veri konusunda çok fazla sıkıntı var, ama geçmiş dönemde idare amirlerinin maalesef talimat almadığı için bunların yargı sürecine gitmediğini biliyorum. Yani kamu kurumuyla ilgili olduğu için, kamu kurumunun kendine has bir mekanizması var, o mekanizmanın işletilmesi için ona bir irade gerekiyor. Maalesef politik ilişkiler bunun üstünü örtüyor.

En azından şunu düşünün: Soma’da kamu denetçileri veya Çalışma Bakanı soruşturma izni vermedi mesela. Yani *“Orada zafiyet olup olmadığı araştırılsın”* denildi, ama Çalışma Bakanının izni olmadığı için soruşturma başlatılmadı. Bunda da aynı süreç yaşanır.

“Veri satılabilir mi?” Satılabilir, ama buradaki ilkenin şu olması gerekiyor ben- ce: Özel sektör bu veriyi ticari olarak kullanacak, kendisi inovasyonda kullanacak, belki de buradan katma değer elde edecek, kamu kurumu öyle değil. Özel sektöre bu verinin üretimi ve toplanmasındaki maliyet yansıtılabilir diye düşünüyorum. Veri satılabilir, ama bunların tabii yine anonimleştirilmesi ve

eğer çok fazla bir üretim faaliyeti yoksa da satılmaması gerekir diye düşünüyorum.

“Büyük verilerin sonu ne olacak?” dedi beyefendi. Aslında Dicle Hanım çok güzel açıkladı, yani çok büyüyen, neredeyse tüm cihazların katıldığı bir veri okyanusu var. Burada

bir yandan ticari mekanizmalar işliyor, bir yandan toplumsal süreçleri işliyor. Ben bir şekilde insanlığın hem bu verileri biriktirecek hem de bunu işleyecek teknolojiye ulaşabileceğini düşünüyorum. Yani atılım her zaman dayatıyor kendini, ondan sonra bir atılım gerçekleşiyor. Nitekim DNA dizilimine verinin saptanması kavramları var. Yani örnek veriyorum bir kesme şekere, İngiltere'deki dünyanın en büyük kütüphanesinin tüm bilgisini sığdırabilme durumu var şu anda.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyorum.

Buyurun.

HAŞİM CİHANER- Özdirenç sorusu soruldu, “*Fiberin özdirenç nedir?*” diye. Fiberoptik kablo bir kılavuzdur, ışık enjekte ediyorsunuz, kilometrede bir o ışığın zayıflaması var. Bu da 1.300 nanometrede 0,36-40 arası, 1550 nanometre ışık dalga boyunda ise 0.22 gibi. Bu sistemle genelde ortalama 100 kilometre gidebiliyorsunuz. Burada sadece kayıp değerlerini örneğin kabul edebiliriz, yani bir direnç değeri olarak kaydedebiliriz. Zaten 100 kilometre sonra bu kayıp değerlerini sağlasanız bile, diğer faktörler var, birtakım saçılmalar var, onlar sizin ışığınızı bozabiliyor veya sistemin alıcıları bozulabildiğinden ışığı alıyor. Bir dirençleri yok demiyorum, sadece kayıpları var.

Maliyet konusuna gelince, mukayese edilmeyecek kadar bir fark var. Örnek vereyim: 1154 mega second bir devre, 1920 kanal elde edebiliyorsunuz, ama esasen 30 milyon kanal da elde edebilirsiniz. Mukayese edince, yani tekli fiberde 30 milyon aboneyi internet veya ses olarak... Öbür tarafta bakır kablunun metresi 100-150 lira arası. Aynı fiber, 6 tanesi yaklaşık 1 dolar, yani 3 lira.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Buyurun.

DİCLE EROĞUL- Bende Telekom sorusu vardı bir tek not ettiğim. Bir kere 2005 yılında yapılan hisse satış sözleşmesi, yani hisseleri satıldı Telekom'un, yani işletme hakkı ayrı. Yüzde 51 hissesi satıldı, geri kalanın bir kısmı da zaten borsaya açıldı. Sadece devletin yüzde 1 altın hissesi -yani altın hisse, her türlü yetkiye sahip olması gerekiyor güya- kaldı. Tabii bu satış, herhangi bir şirket değil sonuçta, Telekom şirketini; bir ülkenin güvenliğinden tutun, sanayisi,

ticareti, her şeyin bağlı olduğu bir altyapıya sahip şirketi satıyorsunuz. Tabii ki bu hisse satış sözleşmesinde birtakım şartlar da vardı -2005'te 49 yıllığına işletme hakkı verildi, onu da söyleyeyim, yani dolmak üzere değil- altyapısını satamaz, tam tersine, 49 yıl işletme hakkı süresi sonunda o altyapıyı Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne devretmek zorunda şirket. Aynı zamanda 5 yıllık şartlar var; *“Şu kadar yatırım yapacaksın, şöyle kaliteli hizmet vereceksin”* gibi. Fakat bunların hiçbiri denetlenmedi, o şartlar da denetlenmedi.

Şirket, bir de dönüp düzenleyici kuruluşla bir işletme hakkı sözleşmesi imzalamak zorundaydı, imzaladı. İmzalarken 49 yıl sonunda devlete devretme konusunda şerh koydu, yani *“Bunu kabul etmiyorum”* dedi. Daha sonra EMO'nun öncülüğünde davalar açıldı Danıştay'da ve Danıştay iptal etti o işletme sözleşmesini. Şu anda bildiğim kadarıyla Türk Telekom'un işletme sözleşmesi yok. Hatta 2007 yılıydı herhalde, çoktandır takip etmiyorum, Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu raporlarında geçiyordu, yani *“Danıştay iptal etmiş sözleşmeyi, yenisi yok. Yani neye göre işletme yapıyor?”* Mesela Turkcell veya diğer mobil GSM şebekeleri, bunların hepsi 94 yılında gelir paylaşımıyla kuruldu. Bütün altyapılarını kendi paralarıyla kendileri kurdular. Hâlbuki Türk Telekom hepimizin vergileriyle kuruldu. Öyle olduğu halde, Turkcell, Avea, Vodafone hepsi işletme sözleşmesine göre süreleri bittiğinde altyapılarını devlete devredecekler. Ama *“Ben bıraktım, anahtarı kapatıp gidiyorum”* diyemez ki, o şebekenin devam etmesi gerekiyor. Onlar *“O işletme sözleşmesini, altyapıyı devredeceğiz”* diye imzaladılar, ama Türk Telekom, bizim vergilerimizle kurduğumuz altyapıyı *“devredeceğim”* diye imzalamadı. Bu bir hukuksuzluktur tabii ki, ama kimse takip etmiyor, medyadan ses çıkmıyor.

Bir de Dünya Bilgi Zirvesi var, her sene yapılıyor, bu sene de Mayıs ayında, 2016'da Cenevre'de. Oraya her ülkenin iletişim, telekomünikasyon, bilişim sorumluları, en fazla Cenevre'deki temsilcisi katılıyor. Bizim Adalet Bakanı Müsteşar Yardımcısı katılacakmış, belki gelince çözer bu Telekom'un durumunu da, bilmiyorum.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI- Biz teşekkür ediyoruz.

Buyurun.

SALONDAN- Dicle Hanımın söylediğine bir katkıda bulunmak istiyorum: Telekom'un satışı 21 yıllıktı ve imtiyaz sözleşmesi, Bilgi Teknoloji ve İletişim Kurumuyla imzalamış olduğu bir imtiyaz sözleşmesi vardır. 49 yıllığına değil, 21 yılın sonunda altyapı dahil, devlete geri dönecektir. 2004 yılında Telekom özelleşti, o tarihten itibaren, EMO'nun davasından sonra iptal edildi. Sonra tekrar yapıldı mı? Evet, imtiyaz sözleşmesi mevcut, Bilgi Teknolojileri İletişim Kurumuyla imzalamış olduğu bir imtiyaz sözleşmesi var.

OTURUM BAŞKANI- Oturumu kapatmadan önce, Ataman Kınış ve Kenan Özgör'ü sevgi ve saygıyla bir kez daha anıyor ve oturumu kapatıyorum.

----&----

2. OTURUM

“DÜNYA TELEKOMÜNİKASYON VE BİLGİ TOPLUMU POLİTİKALARI”

Oturum Başkanı: Ebru Akgün Yalçın (EMO Ankara Şubesi 21. ve 22. Dönem Yönetim Kurulu Başkanı)

----&----

OTURUM BAŞKANI (Ebru Akgün Yalçın)- 2. Oturuma geçmeden önce, aramızda Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Hüseyin Yeşil var; hem bugüne ilişkin kısaca görüşlerini paylaşmak hem de sizlere bir merhaba demek ister. Kendisini kürsüye davet ediyorum.

Buyurun.

HÜSEYİN YEŞİL (Elektrik Mühendisleri Odası Başkanı)- Teşekkürler Sayın Başkanım.

Herkesi EMO Yönetim Kurulu adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Aslında 1. Oturuma katılmadık, çünkü aşağıda kendi toplantımız vardı. Bu oturum öncesinde kısa bir konuşma yapmamı istediler, onun için buradayım.

Aslında Dünya Haberleşme ve Bilgi Toplumu Günüyle ilgili bu panelin düzenlenmesinde emeği geçen tüm arkadaşlara, Ankara Şubemize ve katılımcılara, sunum yapan hocalarımıza çok teşekkür ediyorum. Bunları biz birlikte yapmaya devam edeceğiz.

EMO'nun da bu konudaki çalışmaları hakkında kısaca birkaç şey söylemek istiyorum. Biz de bu ay IP TV yayınına çıkıyoruz. Şirince'de sinyal ve görüntü işlemeyle ilgili bir akademik kamp yaptık, 3. Kampımızı öyle yaptık. Geçen 12-15 Mayıs'ta da elektrik makineleri konusunda kamp yaptık. Dolayısıyla bu kamplara devam ede-

ceğiz, bu tür konuları orada daha detaylı işleyeceğiz.

Elektrik Mühendisliğinin bir dergisi var, 3 ayda bir yayınlanır ve önceki sayının konusu 4.5 G idi. Bu konuda ciddi bir dosya hazırlıyorlar, dergilerimizi biz dosya üzerine kuruyoruz. Yakında network eğitimlerine başlıyoruz. Bir de Kişisel Veri Yasasıyla ilgili bilişim ve sivil toplum kuruluşlarıyla sürekli temas halindeyiz. Bu konudaki görüşlerimizi yaptığımız açıklamadan hareketle kısaca paylaşmak istiyorum.

Biz EMO olarak, bundan 1-2 ay önce *“Yurttaşlarımızı uyarıyoruz; çifte güvenlik uygulamalarını kullanın”* demiştik. *“Türkiye’de milyonlarca yurttaşın kimlik bilgilerinin sızmasının ardından yaşanan güvenlik zafiyeti nedeniyle, acil olarak yeni bir güvenlik sistemine geçilmelidir. Bu kapsamda kimlik numarası, anne-baba adı, doğum tarihi ve doğum yeri, nüfusa kayıtlı olduğu il bilgileri, güvenlik kodlamalarında artık kullanılamaz. Bankacılık sistemi başta olmak üzere, çifte güvenlik uygulamaları esas olmalıdır. Bu değişiklikler yapılmıyaya kadar, yurttaşların çift güvenlik sistemlerini kullanmasını çağırıyoruz”* demiştik.

Yine Elektrik Mühendisleri Odası olarak, kişisel verilerin sızması nedeniyle, elektronik uygulamaları ve güvenlik sistemlerinde yaratılan bu açığa karşı alınması gereken önlemlerle ilgili önerilerimiz var, bunları sizlerle paylaşıyoruz. *“Kimlik numarası, anne-baba adı, doğum tarihi ve doğum yeri, nüfusa kayıtlı olduğu il bilgileri, güvenlik doğrulama sistemlerinde artık kullanılmamalıdır. Güvenlik sistemlerinde hızlı bir değişim yaratılamayacağı göz önüne alındığında, bu bilgilerin yanında ikinci bir güvenlik doğrulama uygulamasına gidilmesi gerekmektedir. Yurttaşlar, başta bankacılık olmak üzere, çift güvenlik sistemi uygulamalarına geçmelidirler. Bu kapsamda kimlik bilgilerinin dışında, elektronik sistemlerde kendilerine sunulan kişiye özel güvenlik soruları veya yanıtları kullanacak işler hale getirilmeli. Cep telefonlarında çift güvenlik sistemleri kullanılmalıdır”* diyoruz.

E-devlet uygulaması ve şifresinin yanlışlığı göz önüne alındığında, bu sistemin elektronik uygulamalarda esas alınması düşünülebilir. Ancak e-devlet uygulamasında güvenliği artırılarak sızmaların önlenmesi şarttır.

Yine bankacılık sistemi başta olmak üzere, güvenlik sistemlerinde yoğun olarak kullanılan diğer bir güvenlik kriteri, annenin evlenmeden önceki soyadı

oluşturmaktadır. Her ne kadar sızan bilgiler içerisinde bu bilgi yer almasa da evlenmeden önceki soyadlarını taşıma hakkı bulunmaktadır. Bilindiği gibi, günümüzde kadınların evlenmeden önceki soyadlarını taşıma hakkı bulunmakta ve bu veri artık açık bilgi haline gelmiştir. Ayrıca sosyal platformlar aracılığıyla yapılan paylaşımlar nedeniyle kişilerin annelerinin evlenmeden önceki soyadlarına ulaşım da kolaylaşmıştır. Artık bu verinin güvenlik standardı olarak kullanılmasından tamamen vazgeçilmelidir.

Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili yeni bir yasa çıkarıldı, ama kanunlarda bazı belirsizlikler var ve uygulamada mahkemelerin vereceği kararlarla yaşayarak göreceğiz gibi görünüyor.

Burada sözü uzmanlara bırakıp hepinize saygılar sunuyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Biz teşekkür ediyoruz Sayın Başkan.

İlk oturumumuz, daha çok teknoloji boyutuyla bilgi toplumuna ve haberleşme alanına bakış olacaktı. Bu oturum, daha çok dünya telekomünikasyon ve bilgi toplumuna ilişkin politikaların tartışıldığı bir oturum olacak.

4 konuşmacımız olacaktı, ama konuşmacılarımızdan Füsun Hanım, bir cenazesi olduğu için katılamayacağını ifade etmiş. O yüzden 3 konuşmacımızla oturumumuzu devam ettireceğiz. Kendisine başsağlığı diliyoruz. Bundan dolayı da sanıyorum konuşma hakkını diğer konuşmacılara pay etme şansımız olacaktır.

Konuşmacılarımıza 20'şer dakika konuşma süresi vermek istiyorum. İlk olarak Rıdvan Uğurlu'yla başlayayım. *“Elektronik Haberleşme Sektörünün Durumu, Diğer Ülkelerle Türkiye Karşılaştırması”* başlıklı sunumuyla kendi

görüşlerini ifade edecek.

Sayın Rıdvan Uğurlu'nun kısaca özgeçmişini de ifade etmek isterim: ODTÜ Elektrik Mühendisliği Elektronik Haberleşme Grubundan mezun olduktan sonra, mesleki yaşamına TRT Antalya Bölge Müdürlüğü'nde vericiler bakım mühendisi olarak başlıyor. ASELSAN'da üretim mühendisi, Suudi Arabistan'da saha mühendisi, HAVELSAN'da yine üretim mühendisi olarak görev yapıyor. Sektörde çok çeşitli görev ve pozisyonlarda bulunarak görevlerine devam ediyor. 2002 yılında ise yeni kurulan Serbest Telekomünikasyon İşletmecileri Derneği'nde (TELKODER) Genel Sekreter oldu, hâlâ bu görevini sürdürmekte.

Buyurun Rıdvan Bey.

RIDVAN UĞURLU (TELKODER)- Teşekkür ederim.

Geçen sene burada yine bir konuşma yapmıştık. Bu sene tekrar bu fırsatı verdiği için Elektrik Mühendisleri Odası'na çok teşekkür ediyorum.

Elektronik haberleşme alanı hakkında bu salondakilerin bir kısmının çok bilgisi var, bir kısmının az bilgisi var. Çok bilenleri sıkmamak, az bilenleri de biraz olsun aydınlatmak için kısaca elektronik haberleşme sektörü dediğimiz şey nedir, bundan bahsetmek isterim. Tabii bu sektör hakkında söylenecek çok fazla şey var, ama dünyayla kendimizi karşılaştırarak ne durumda olduğumuzu anlatmak isterim.

Önce TELKODER'le ilgili birkaç şey söylemek istiyorum. TELKODER 2002 yılında kuruldu ve üyeleri tamamıyla imtiyaz sözleşmesi sahibi olmayan işletmeciler. Dışarıda bırakmaya çalıştığımız kimler; Türk Telekom, artı 3 GSM işletmecisi bizim üyemiz olamıyorlar. Biz rekabetin vatandaşlara en faydalı araç olduğuna inanıyoruz ve bu yönde çalışmalarımızı devam ettiriyoruz. Üyelerimiz kimler? Bir kısmını tanıyorsunuz, bir kısmını tanıyorsunuz. Burada mesela Vodafone'yu görüyorsunuz, ama o aslında Vodafone'un sabit tarafta faaliyet gösteren Vodafone Net olacak. Turkcell'in bir şirketi de aramızda; Superonline. Onları da ne yapacağımızı bilemiyoruz açıkçası.

Direkt konuya girersek, sektör büyüklüğünde ne konumdayız? Türkiye'de sektör cirosu, son 5 yıldır 14-16 milyar dolar civarında seyrediyor. Dünyaya baktığımızda, 1,5 trilyon dolar gibi bir elektronik haberleşme geliri olduğunu yak-

laşık olarak görüyoruz. Türkiye’de de bunun yaklaşık yüzde 1’i seviyesinde bir durumumuz var. Son yıl biraz düşmüş gibi görünüyor. Onun sebebi, doların artmış olması; yoksa üç aşağı beş yukarı aynı seviyede gidiyor. Diğer açıklamaları izlediğimizde, basını izlediğimizde, “*Şu kadar büyüdük, bu kadar büyüdük*” derler, ama hep TL bazındadır, enflasyondan veya başka bir şeyden arındırılmamıştır. Dolayısıyla doğal olarak artmış görünüyor, ama aslında yerimizde saydığımızı buradan görebiliyorsunuz.

Türk Telekom 8 milyar lira civarında. Birleşme, marka birleşmesi falan deniyor, ama bu sadece Türk Telekom’un kendisi. Turkcell’in gelirleri 10 milyar lira civarında, Vodafone’un 8.5 milyar lira civarında. Vodafone’da hızlı bir gelişme var, Avea’da da benzer gelişme var, onlar da yaklaşık 5 milyar lira civarında bir sektör büyüklüğüne sahipler.

Diğer işletmecilere baktığımızda, tüm internet servis sağlayıcıların toplam cirosu 5 milyar lira. Sabit telefon hizmeti sunan işletmeciler 1.2, altyapı sunan işletmeciler 900 milyon gibi, böyle devam ediyor. Tabii ISS ve STH’nin içerisinde TT Net’in gelirleri de dâhildir.

Bu ilginç, dikkatle izlemenizi öneririm; büyük cirolu işletmecilerin yıllık net kârları ve bunlar yine resmi rakamlardır. Türkiye’de sadece Türk Telekom ve Turkcell kâr ediyor. Gördüğünüz gibi, Türk Telekom kârı 2.5 milyar liralardan bu sene biraz düşmüş gibi görünüyor, ama bu lisansa falan verdikleri paralardan dolayı. Turkcell’in gelirleri 2,5 milyar lira civarında seyrediyor. Vodafone, başa baş noktasına yeni geldi; 2006 yılında Telsim’i satın almıştı, hep zarar ediyordu, aşağı yukarı son 1-2 senedir başa baş noktasına gelmiş durumda. Türkiye’ye geldiklerine herhalde biraz pişman olmuşlardır. Avea kurulduğundan beri zaten zarar eden bir şirket, istikrarlı bir şekilde, tamamıyla Türk Telekom Grubunun sübvansiyonuyla ayakta duruyor şu ana kadar.

Bunu aklınızda tutun, biraz sonra başka şeyler de söyleyeceğim, ne demek istediğimi daha iyi anlayacaksınız. Burada gelirler ve gruplar, hani üst üste koyduğumuz zaman ne ediyor? Türk Telekom, TT Net, Avea’yı üst üste koyduğunuz zaman, Türkiye’de elde edilen toplam gelirin yüzde 46’sını aşağı yukarı bu grup elde ediyor. Turkcell Grubu, Turkcell artı Superonline’ı üst üste koyduğumuz zaman, yüzde 29’a yakın bir ciro görünüyor. Vodafone ve Vodafone Net’i üst üste koyduğunuz zaman, 19 ediyor. Yani gerçek alternatif işletmecilerin

payı, yaklaşık 12 yıldır serbestleşmenin olduğu ülkemizde yüzde 6'lar seviyesine ancak gelebilmiş oldu.

Şirketlerin içine bakalım, tanıdık isimler görecektir misiniz? Türk Telekom'un ortaklık yapısı; Suudi Telekom'un dolaylı olarak yüzde 18 hissesi var, Öger Telekom'un 37, Hazine Müsteşarlığı yüzde 30, halka açık yüzde 15. İsimlere bakıyoruz; Kemal Madenoğlu, Başbakanlık Müsteşarı. Abdullah Tivnikli -özelleştirmede çok aktif rol oynamış ve namı diğer "becerikli Abdullah"- Ulaştırma Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, aynı zamanda Türk Telekom Yönetim Kurulu üyesi. Burada bir tersliğe

de dikkatinizi çekmek isterim: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, bizim ülkemizde telekomünikasyonla ilgili temel politikaları üreten bir kurumumuz, devletimizin bir bakanlığı, ama aynı zamanda buranın müsteşarı, Türk Telekom'un Yönetim Kurulu üyesi. Ne kadar tarafsız bir haberleşme politikası yapılabileceğini siz tahmin edebilirsiniz. Başka isimler var; Fatih Kasırga var, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri. İbrahim Eren var, TRT Genel Müdür Yardımcısı. Yiğit Bulut var, herkesin tanıdığı, Cumhurbaşkanı'nın Başdanışmanı. Burada da iktidar partisinin kâr eden telekomünikasyon şirketlerine ilgisini görebiliyorsunuz. Bu açık bir bilgi, Türk Telekom'un sayfasına girdiğinizde, bunları görebiliyorsunuz, ama tabii herkesin bakma fırsatı yoktur.

Yine Öger Telekom, en büyük hissedar. Burada karışık gibi görünüyor, ama esasında çok sarıh. Bunu özellikle şunun için koydum: Öger Telekom'un Türk Telekom'dan daha büyük bir yatırımı yok. Güney Afrika'da yatırımları var, ama Türk Telekom'la kıyaslandığında, çok küçük. Bu Öger Telekom, Suudi Telekom ve Hariri ailesinin kurduğu bir şirket ve Türk Telekom'da en büyük hisse sahibi.

Turkcell'e bakalım: Turkcell'de nihai ortaklık yapısı şöyle: Halka açık yüzde 35, Telia-Sonera -şimdi ismi değişti, Telia oldu- yüzde 38. Telia-Sonera biliyorsunuz, İsveç kökenli bir çokuluslu şirket. Alfa Grup, Rus şirketi. Çukurova

yüzde 13.8. Bunun merkezinde Mehmet Emin Karamehmet Beyi görüyorsunuz, hakikaten yönetim dâhisidir, yüzde 13.8 hisseyle Turkcell'in yönetimini birkaç sene öncesine kadar elde tutar idi. Ama biliyorsunuz, Yapı Kredi Bankası olsun, Pamukbank olsun, birçok varlığı elinden alındı. En son Turkcell hisselerini korumak için 1.6 milyar liralık bir paraya ihtiyacı oldu, bunu da Ziraat Bankası'ndan aldı, ama belli şeylerin karşılığında herhalde, şimdi göreceğiz. Turkcell Yönetim Kurulu: Ahmet Akça, Bezmialem Üniversitesi Rektörü. Atilla Koç, bir önceki Hükümette Kültür ve Turizm Bakanı. Hilmi Güler, önceki hükümette Enerji Bakanı. Mehmet Bostan, Özelleştirme İdaresi Başkanı. Bekir Pakdemirli, Ekrem Pakdemirli'nin oğlu. İki tane de yabancı var. Burada da yine iktidar partisinin ilgisini görebiliyorsunuz. Daha önce söylemişim; Türkiye'de kâr eden iki tane şirket var, ikisinin yönetim kurulları bunlar.

Vodafone, biliyorsunuz Telsim'i 5.5 milyar dolar mıydı, tam hatırlayamıyorum şimdi, öyle ciddi bir paraya aldılar. Daha sonra bizim eski üyelerimizden, alternatif işletmeci olarak çıkan Koç Net'i satın aldılar, Borusan Telekom'u satın aldılar, ama başa baş noktaya henüz yeni geldiler. Tabii yatırımları da hesap ederseniz, herhalde 10-12 milyar dolar civarında bir para Türkiye'ye bırakmış durumdalar.

Biraz da sektörde ne oluyor, ne bitiyor, ona bakalım: Sabit telefon abone sayısı hızla düşüyor; bunun zaten hepimiz farkındayız da ne kadar düştüğünün 2007 yılından itibaren yaptık bu çalışmayı, yüzde 25'miş, yani her 100 kişiden 25 kişide sabit telefon varmış, bugün yüzde 14.6. Gelişmekte olan ülkeleri de ölçü olarak koyduk -ayıp olmasın diye az gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkeler diyorlar- onlara göre biraz daha iyi durumdayız, ama hızla bunların seviyesine yaklaşıyoruz.

Yapılan tüm görüşmeler dakika olarak hesaplanıyor bizim sektörde. BMobil üzerinden yılda 222 milyar dakika görüşme yapılırken, sabit telefon üzerinden 11 milyar dakika görüşme yapılmış. Burada da sabit telefonun payı, yani görüşme payındaki düşmeyi görüyoruz ki bir sonraki slaytında da bunu açık görüyoruz olacağız.

Yine dünyayla karşılaştırıyoruz ya, dünyada da mobil görüşmeler artıyor, sabit görüşmeler azalıyor da ne kadar azalıyor diye baktık. Avrupa Birliği'ndeki durumu gösteriyor. Avrupa Birliğinde -2012 yılı rakamlarını bulabildik- yüzde

37 seviyesinde hâlâ sabit telefonlar üzerinden görüşme yapılıyor. Hâlbuki bizim ülkemizdeki oran yüzde 4. Burada bir terslik var, dünyayla çok ayrılmış durumdayız. Evet, mobilin bir artışı var, ama bizim ülkemizde çok hızlı olmuş bu. Bunu pek çok şekilde açıklayabiliriz, ama şu anda o detaylara girmiyorum. Hızla düştüğü senelerin Türk Telekom'un özelleştirilmesinden sonraki seneler olduğuna da dikkatinizi çekerim.

Başka açılardan karşılaştıralım: Türkiye, mobil abone başına gelirden en az gelir toplayan ülke; Avrupa Birliği ortalaması yüzde 19.48 gibi bir oran, bizdeki rakam 7,66 Euro. Buna da pek çok yorum yapılabilir. Demek ki sadece konuşmayla olmuyor, başka şeyler de gerekiyor. Buna da aslında bakarsak, Türkiye, mobil abone başına konuşmada ilk sırada. Bu övünülerek hep söylenir, gazetelerde falan görürsünüz bunu, *"En çok konuşan ülkeyiz"* filan, ama demek ki rekabette bir eksiklik var veya bir yerlerde bir eksiklik var veya bizim ülkede çok ucuza satılıyor bunlar. Ben pek öyle düşünmüyorum, ama böyle bir manzarayı da sizlere iletmek istedim.

Yaygınlıklar çok konuşulur, duyarsınız siz de; *"4 G oldu, 3 G oldu, 4.5 G oldu, şu kadar arttı, her dakika 70 bin abone kaydolmuş"* filan derler. Avrupa Birliği ülkeleriyle karşılaştırdığımızda, Türkiye'deki 100 kişi başına düşen hat sayısı 94, diğer ülkelerde yüzde 100'lerin üzerinde.

Geniş bant internet hizmetlerine kısaca bakacak olursak, DSL-XDSL dediğimiz erişim şekli çok fazla artmıyor. 6.6 milyonmuş 2010 yılında, bugün de 7 milyon 157 bin, yani çok büyük artış yok, çok durağanlık var. Bunun da en temel sebeplerinden bir tanesi, rekabetin olmaması yine.

Kablo internet hiçbir şekilde hak ettiği yeri bulmayacak derecede düşük rakamlarda seyrediyor. Mobil rakamları çok büyük görünüyor, ama bunlar biliyorsunuz, otomatikman sizi abone gösteriyorlar. SMS geliyor bazılarına, bazılarının gelmiyor bile. Ben de SİM kartımı değiştirdim, *"Otomatikman 4.5 G'ye geçtin"* dediler falan... Yani o yolla edilen, ama gerçek kullanıcı değil bunlar. Fiberde biraz artış var, ama beklendiği kadar değil.

Sabit geniş bant internet hizmetlerinde Avrupa Birliği'ne bakacak olursak -burada rekabete işaret etmeye çalışıyorum- Avrupa Birliği'nde geniş bant internet hizmetleri, internet servis sağlayıcıların pazarında Avrupa Birliği'ndeki yeni işletmelerin payı yüzde 59, bizde yüzde 20. Her ikisinin de skalası aynıdır,

2006-2014, aşağı yukarı 10 yıllık gelişmeyi gösteriyor. Avrupa Birliği'nde rekabet sağlandığı için, alternatif işletmecilerin pazar payı giderek artıyor. Bizde de artıyor, ama bizdeki artış, maalesef Avrupa'ya yetişmeye yetmiyor, çok uzağında kalıyoruz. Bu da dünyayla ayrıştığımız temel noktalardan bir tanesi. Sabit telefon görüşmesinde ayrıştık, sabit geniş bant internette de dünyadan ayrılmış durumdayız.

Baktığımızda, OECD ülkeleri arasında Meksika'nın önündeyiz sadece, yani sondan ikinciyiz. Ortada çatlama-patlama bir durum yok gördüğümüz gibi.

Burada bir şeye daha işaret etmek istiyorum: Türkiye'de kablo televizyon üzerinden internet erişimi, bilerek, isteyerek geri bırakılmış bir alandır.

Sadece sabite baktık da mobilde birlikte baktığımızda, burada da yine sondan ikinciyiz. Yani mobil, ne kadar şişirilme rakamlar olsa dahi, onları da katsanız, sabiti de katsanız, yine sondan ikincide kalıyoruz. Söylediğim gibi, ortada bir çatlama-patlama durumu yok.

Türkiye'de fiber şebekeleri yaptırılmıyor. Burada uzunlukları konusunda çok tartışma yapıldı, 4.5 G öncesinde ve sonrasında, hâlâ yapılmaya devam ediyor. 4.5 G dediğimiz şeyin 3 G'den ne farkı var; sadece daha hızlı internet veriyor, yoksa telefonun ses görüşmesinde bir farklılığı var. Farklılığı var, negatif yönde bir farklılığı var, ama esas farklılığı, daha yüksek kapasiteli internet erişimi sağlaması. Bu cep telefonu dediğimiz şey, havadan havaya gitmiyor, havadan bir yere gidiyor, baz istasyonuna gidiyor, oradan yere iniyor. Bunun bir yerde taşınması lazım, neyle taşınması lazım; fiberle taşınması lazım. Yeterli fiber var mı; bize göre yok. Onun kavgası devam ediyor. Türk Telekom ve karar verici, esas politika belirleyici bakanlığımız bir şey yapmıyor, BTK'mız bir şey yapmıyor, herkes seyrediyor. Türk Telekom'un 211 bin kilometre fiberi var, yeni nesil işletmecilerin 56 bin kilometre fiberi var, toplamda 260 bin kilometre fiberimiz var.

“Bunun ne olması gerekir?” diye düşünürseniz, değişik hesaplar yapılabiliyor. Kimisi *“Bunun 2 katına çıkması lazım”* diyor, kimisi *“4 katına çıkması lazım”* diyor. Bana da göre de bunun 4 katına çıkarılması lazım. Tabii bu bir politika meselesi.

Kablo internete bakacak olursak, kablo şebekesi geri bırakılmış, ama fiber

şebekelerinin hızla yaygınlaşması için bir fırsat olduğunu düşünüyoruz. Kablololu TV sadece TÜRKSAT tarafından veriliyor, biliyorsunuz. Türk Telekom'un özelleştirilmesi sırasında "*Kablo şebekesi, alternatif bir şebekedir*" diyerek bunu bir devlet kuruluşu olan TÜRKSAT'a verdiler. TÜRKSAT elinde de bu yeteri kadar değerlendirilmedi, değerlendirilmesine izin verilmedi demek daha doğru. Kablo TV şebekesi, 3.6 milyon adrese ulaşıyor bugün ve büyük ölçüde fiberleşmiş durumda, yani saha kodlarına kadar giden bölümü hep fiberden oluşmakta ki, kimi yerde adrese kadar fiberle ulaşıyorlar. Ama bunun abone sayısı 1 milyon 160 bin, yani 3 milyon 600 binlik bir şebekeniz var, üzerinde 1/3'ünü aşağı yukarı aboneye çevirmişsiniz, çok kötü bir rakam. Üzerindeki kablo internet sayısı ondan da kötü, 629 bin.

Öbür taraftan IP TV geliyor. Bunlar aynı şey değil, ama aynıymış gibi karşılaştırırsak, IP TV de yeni bir teknoloji olarak gelişmeye başladı.

Burada da başka bir dünya var, internet tabanlı hizmetler diyoruz, bunun İngilizcesi OTT, biz onu internet tabanlı hizmetler olarak çevirdik. Bunlar neler; Google, WhatsApp, herkesin cebinde vardır, kullanıyoruz yaygın olarak, gayet memnunuz aslında. "*Dünyanın en değerli şirketi hangisidir?*" diye sorsam, bilen var mıdır? Ben söyleyeyim; geçenlerde gazetelerde, Google ve Youtube'u içinde barındıran bir çatı şirket, 560 milyar dolarlık bir şirket değerlemesi yapılmış ve Apple'ı, Microsoft'u geçmiş durumdadır. Bunlar ne iş yapıyor diye bakarsanız, internet üzerinden hizmet veriyorlar. Bunların hiçbir altyapı masrafı yok, zaten var olan altyapıları kullanıyorlar. Bu, telekom işletmecileri için genel bir tehdit ve fırsat. Şöyle tehdit: Telefonla görüşmeyi artık bedava yapıyorsunuz; Skype var, Messinger var, WhatsApp vesaire, mesajlaşmayı oradan bedava yapıyorsunuz. Ama bunlar da olmazsa eğer, internet erişimi satmama gibi bir durum ortaya çıkıyor, bu da işin fırsat tarafı. Bunlar olacak ki internet daha hızlanacak, daha çok telekom işletmecileri, internet erişimini satıyor olacaklar.

Ancak bir dengesizlik var; geçen sene de göstermiştim onu, bir gelişme olmadığı için tekrarlıyorum: Yabancı kaynaklı OTT ya da İTH diyelim, bunlarda düzenleme yok. Yerliyle yabancıyı kıyaslıyorum. Bizde çok ağır düzenleme var; bir şey yapmaya kalkıştığınızda, TİB'den başlayıp, vergicilerden başlayıp belediyelerden çıkıyorsunuz. Yabancı kaynaklı OTT'ler vergi ödemiyor, yani buradan gelir elde ediyorlar, ama yerli, vergi ödüyor. Yani eşit bir hizmet ver-

meye kalkışsanız dahi, telekom hizmetleri üzerindeki vergi yükü, biliyorsunuz yüzde 18 KDV artı yüzde 15 özel iletişim vergisi artı katkı payı vesaire, çok ağır giderler ortaya çıkıyor. Ama ITH'nin yatırım yapmasına gerek yok, zaten var olan internet erişimi üzerinden hizmetini sağlıyor. Yerli ITH'nin yatırım yapması gerekiyor. Yasal dinlemeye tabi değil, yani TİB'in pek çok talepleri oluyor yerli işletmecilerden, ama basından da takip ediyorsunuz zaten, “*Twitter burada ofis açsın, Google şöyle yapsın*” gibi, ama düzenlemeye tabi değil. Dolayısıyla yabancıya yaptırım uygulanamıyor. “Kapatırım” deniliyor, “keserim” deniyor falan, ama çok da fazla bir şey yapılamıyor; çünkü herkesin cebinde var artık, bunları yapmak kolay iş değil.

Burada sonuçta nedir, ne söylemeye çalışıyoruz? Birincisi, sektör gelirleri büyümüyor, işletmecilerin kârlılıkları düşüyor. Türk Telekom, Turkcell ve Vodafone gruplarında yaşanan birleşmeler -ki marka birleşmeleri, çok reklâmları yapıldı, biliyorsunuz- sektöre zarar veriyor, bunlar tekelleşmeye doğru götürüyor ülkemizi, aslında tam aksi olması gerekirken. Ülkemizde büyükler, küçükleri satın alıyorlar. En son haberlerde belki takip etmişsinizdir, bu alana giren en büyük gruplar dahi şirketlerini satarak bu alandan çekildiler. Hangisiydi; Koç Net'i gösterdim. Sabancı Telekom vardı, Doğuş Grubu vardı, İksir vardı hatırlarsanız, Ülker Grubuna ait Global İletişim vardı. Borusan, koskoca grup, onlar

çekildiler. Milenikom, Almanlara satıldı. Şimdi yeni gelişme; İş Net, Turkcell'e satılıyor. Yani ortalıkta fazla işletmeci kalmıyor gibi. Bu ne anlama geliyor; aslında hepimiz için kötü haber bunlar, rekabet azalıyor, tekellerin verdiği hizmete tabi kalacağız. Böyle olunca rekabet gelişmiyor.

ITH dediğimiz internet tabanlı hizmetler, OTT'ye kimse bir şey yapmıyor, yapma niyeti de görünmüyor, ama bir realite de sürüp gidiyor. Bu sadece bizim için değil, yani bizim temsil ettiğimiz şirketler grubu için değil, Telekomun da problemi, aslında GSM'cilerin de problemi. Niye seslerini çıkarmıyorlar, bilmiyorum. Sektöre girmek isteyenlerin karşılaştığı çok ağır mali yükler var. Veri kullanımı artıyor, biraz önce anlattık. Fiber şebeke, tek bir işletmecinin arzusu doğrultusunda engelleniyor maalesef. Bütün bunların sonucunda da dünyadan geri kalıyoruz.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Biz teşekkür ederiz. Özellikle iletişim alanındaki, sektördeki o ilişki ağının tekrar belki yüzümüze vurulmasıyla aslında orada nelemin olduğunu, siyaset-ticaret ilişkilerinin ne denli hayatımızın içine girdiğinin göstergesi olması açısından güzel bir sunumdu. Avrupa Birliği ülkelerine göre sanki daha az bir bedel ödüyormüşüz gibi görünse de başka parametreleri de değerlendirdiğimizde -sanıyorum birçok kişinin sorunudur- televizyonundan tutun internetine, cep telefonuna, sabit telefonuna vermiş olduğumuz ücretler, aslında almış olduğumuz ücretlerin çok büyük bir kısmını da tutuyor, bu gerçeği de görmek gerekiyor. Sanıyorum salondan sorularla da devam edecektir konuşma. Çok teşekkür ediyoruz.

İkinci konuşmacımız, CHP Genel Başkan Yardımcısı Erdal Aksünger olacak. Erdal Beyin kısaca bir özgeçmişini hatırlatmak isterim size. Kendisi işletme fakültesi mezunu. Ticari faaliyetlerinin yanı sıra, İzmir Ticaret Odası Yönetim Kurulu üyesi, Ekonomi Üniversitesi'nde mütevelli heyeti görevinde bulunmuş. Anadolu Birliği Genel Başkan Yardımcılığı görevi de yapan Erdal Bey, Bilim Ve Sanat Eğitim Vakfı Başkanlığı'nı da yürütmüş. 24. dönem İzmir Milletvekili olarak Parlamento'da görev yaptığı dönemler içerisinde Dilekçe Komisyonu, Bilişim Komisyonu, Mersin Komisyonu ve dinleme komisyonlarında, 17-25 Aralık yolsuzluk soruşturma operasyonlarında görev yapmıştır. 2014 yılında CHP Genel Başkan Başdanışmanı olarak CHP'nin Bilgi Teknolojileri Merkezi'nin

başına görevli olarak gelmiştir ve 35. Kurultay'da da Parti Meclisi üyesi seçilerek halen CHP Genel Başkan Yardımcılığı ve MYK üyesi olarak siyasal yaşamına devam etmektedir.

Kendisinin sunum başlığı, *“Kişisel Verilerin Güvenliği Yasasıyla İlgili Görüşler ve Yeni Dünyanın Kişi Bilgisi Açlığı.”* İlginç bir konu. Bildiğiniz gibi, geçtiğimiz günlerde Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Kanun yürürlüğe girdi. Ancak bu kanunun yürürlüğe girmesinin hemen ardından, belki de dünya tarihinde en büyük sızıntılardan birisi olabilecek bir sızıntıyla karşı karşıya geldik. 50 milyon seçmenin bilgilerinin sızmasına ilişkin olarak güncel birtakım problemler de yaşadık. Muhtemelen buna da sunumunda yer verecektir.

Sözü Erdal Beye bırakıyorum.

ERDAL AKSÜNGER (CHP Genel Başkan Yardımcısı)- Efendim, hem katılımcı hem de iştirak eden tüm dostlara sevgi ve selamlarımı ileterek başlamak istiyorum.

Aslında elimde bir kâğıt vardı, gelirken bir ODTÜ'lü öğrenci arkadaş, bana manifesto gibi bir şey vermişti, ona bakıyordum. Gerçekten de inanılmaz şeyler yazmış, müthiş şeyler yazmış. Genç bir arkadaş, son sınıf öğrencisi ve çok etkilendim, arabada gelirken okudum. Bir korsan hareketiyle ilgili konuyu özetlemek için bir manifesto yayımlamış, müthiş ilgimi çekti. Üzerinde gerçekten konuşulması gereken şeyleri bu gencecik insanlar, müthiş şeyleri akıl ederek yazıyorlar ve tahlil ediyorlar. Dünyanın geleceği -belki fütürist bir yaklaşım olarak söylenebilir mi, bilmiyorum, ama- mevcuttaki dünyanın durumunu çok iyi özetlemiş, başkaldırının nereden olacağı noktasını çok iyi özetlemiş; nasıl örgütlenme olacak, iyi özetlemiş bence ve *“Haddimizi biliyoruz”* gibisinden de altına bazı konular yazmış, müthiş etkilendim. Aslında okumak isterdim, ama uzun bir şey, daha sonra belki paylaşırız.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Vekilim; arkadaşla da iletişime geçerseniz, bizim bültenlerimiz, yayınlarımız var, orada da faydalanabiliriz. Kendisiyle de iletişime geçmemize fırsat verirseniz...

ERDAL AKSÜNGER- Bence iyi olur. Yarın akşam bunların 40 arkadaşıyla birlikte akşam 20.00'de toplantı yapıyoruz; hem onlar hem ben, beraber fikirlerimizi paylaşacağız.

Rıdvan Bey, gerçekten aslında Türkiye'nin genel fotoğrafını anlattı. Kendileriyle de zaten TELKODER olarak çok yakın çalışıyoruz geçmişten beri, Parlamento'da da beraber çalıştık. Kendilerine her şeyden önce çok teşekkür ediyorum; 2011-2012'den beri kişisel veriler konusu olsun, Türkiye'deki özellikle telekomünikasyon konusunda olsun, iletişim konusunda olsun, çok önemli çalışmalar yapıyorlar. Beraber de her zaman dirsek temasında olduk arkadaşlarla ve doğru tespitleri var. Her zaman çok akılcı, Türkiye'yi ve dünyayı doğru tahlil eden doğru tespitleri var. Biraz önce de gerçekten güzel özetledi bunu. Türkiye'de bir iki kelimeyle de söylemek gerekirse, ilk geldiğim günden beri Parlamento'da 2010-2011'den beri telekom konusunda gereken konuşmaların hepsini yaparak rasyonel verilerle konuştuk zaten.

Evet, Türkiye'de resmen bir peşkeşlik durum var. Zaten yönetim kurullarında gördüğümüz adamların hepsini tanıyoruz, kim olduklarını biliyoruz. Bu hisselerin nasıl ele geçirildiğini de biliyoruz, sermaye transferlerinin nasıl yapıldığını da biliyoruz. “Niye anlatmıyorsunuz?” diye soruyorlar. Biz aslında dilimizin döndüğü kadar her yerde anlatıyoruz, ama gerçekten ben belki de bu konuyla ilgili herhalde Parlamento'da 10 tane konuşma yapmışımdır, sadece bu konuyla ilgili, tek tek suçlayarak kişileri, bakanlar da karşımda oturduğu zaman anlattım bunları, ama ana akım medyada veya sermaye gruplarındaki özellikle kendini aydın namussuzluğu içinde tanımlayanların aslında yaklaşımlarıyla başka bir yerde konuşuluyor konular.

Bilgi nedir? Yani çok ilginç bir durum var ortada, dünya garip bir yere gidiyor. Türkiye de tabii o noktada can çekişiyor bence, belki 3. neslinde duruyor. Bilgiyi elinde tutanlar, dünyaya hâkim durumdadır zaten. 400 milyar dolar civarında Google'ın tek başına bir değeri var. Youtube'u katarsan şöyle oluyor, böyle oluyor. Türkiye'nin sanayisini komple topladığınız zaman 115 milyar dolar ediyor. Baktığınız zaman, tek başına 400 milyar dolar. Nereye gidiyor konu; çok ilginç bir yere gidiyor konu.

İlk günden beri bu internet meselesi ve bilginin paylaşım meselesinin aslında dünyada da savaşını verenler var, bunun anonimleşmesi noktasında. Bilgi ekonomisi meselesi, emperyallerin önümüzdeki süreçte dünyayı yoksullastırmaya götürecek bir sürece doğru götürüyor. Bunu neden söylüyorum? Ben özel sektör içinden geldim, doğru. Özelleştirmeye aslında niye karşı olduğumu gelecek tanımları üzerinden hep anlatmaya çalıştım. 1900'lü yılların başındaki

mekanik süreçler, sanayi devriminden sonraki süreçler, 1950’lerde elektroniğe dönen, 1980’lerle birlikte dijitalleşen bu süreç, aslında fabrikaları robotlaştırıyor. Bilgi ekonomisini elinde tutanlar, insanı içinden çıkarıyorlar ve dünyanın yarısı 83 ailenin eline geçmiş. Bu 83 aile de bilgi ekonomisinin içerisindeki hisseleri de alıyorlar, yani orada büyüyenleri de kapsıyorlar. Burada amipler gibi bazı şeyler sanki bölünüyor gibi görünürken, diğer taraftan küçük küçük her şeyi topluyorlar ve öbekleşiyor bu ve dünyanın yarısı 83 ailenin eline geçmiş durumda. Bu da gün geçtikçe aslında az aileye doğru gidecek, öyle görünüyor.

Bilginin güvenliği ne ifade ediyor, kişisel veri güvenliği ne ifade ediyor? Politik anlamda baktığımda, önemli bir örnekten yola çıkarak söyleyeceğim. Sizin kişisel verinizle ilgili olan hiçbir şeyi bilmiyorlarsa, en güvenli kişi sizsiniz. Yani sizin kimliğiniz yoksa, en güvenli kişi sizsiniz. Basit bir örnek vereceğim, yaşadığımız dramatik bir olay, Suriye halkıyla ilgili: Suriye’de şu anda vatandaşların yüzde 50’sinin bilgisi ortadan kayboldu aslında, yani öyle bir vatandaş yok ortada. Milyonlarca insan, vatanlarını bıraktılar. Bir kısmına göçmen deniliyor, bir kısmına sığınmacı deniliyor, bir kısmına mülteci deniliyor, bunların tanımları tamamen farklı aslında. Avrupa’ya giden kitlenin yüzde 42-43’ü Suriye’den gidenler, ilginç olan da burası; geri kalanı Pakistan, Afganistan ve Kuzey Irak’tan gidenler olduğu söyleniyor. Yani şu Avrupa ile aramızda mülteci takası veya göçmen takası, adına ne diyorlarsa -ki bunlar farklı şeyler bence, onun üzerinde durulmuyor neredeyse. “Yaşam hakları ellerinden alınmış” diye söyleniyor. Ancak yüzde 42’si Suriye’den gidenler, geri kalanı diğer yerlerden gidenler.

Peki, Türkiye’nin içerisinde 2 milyon 700 bin Suriyeli olduğu söyleniyor. Bunu nasıl söyleyebiliyorlar, kişisel veriyi nereden alıyorlar mesela, bu adamları nereden tanıyorlar? Alamazlar, mümkün değil, neden olduğunu söyleyeceğim. Niye hiçbir kimliği olmayan, şu anda kişisel veri güvenliği en yüksek adamdır, diyorum? Suriye’den Türkiye’ye 2010 yılında bu hareketlilik başladığı zaman, ondan önce istihbarat örgütlerinin karşılıklı veri transferleri vardı, komşularla çok yüksektir zaten bu veri transferleri, yani kişi bilgileri üzerinden veri transferi yaparlar. Bunun da aslında parantezleri var, ne kadarını verecekleri noktası, uluslararası bir anlaşma var, o anlaşma dahilinde bizim MİT’imiz, KGB ile de, MOSSAD’la da veya Suriye’nin gizli örgütleriyle de bu anlaşmaları yaparlar, olası tehlikelerle ilgili konuda sorgularında cevabı alsınlar veya o

bilgiye erişsin diye.

2010’da bu olaylar başladıktan sonra, aradan bir yıl geçmemişti galiba, 7-8 ay olmuştu, ben Kilis’e gittim. Dediler ki, *“Orada mayınlı bölge var.”* Tamam, bir kamp kurulmuş, çok aciliyetle falan bir kamp kurulmuş. Karşı tarafta Azez bölgesi var, sınırda mayınlı bölge var. Sonra anladık ki, hiçbir mayınlı bölge yokmuş aslında. Biz gece gittik, polisler de beni takip ediyormuş meğerse yani onlar da koruma diye söylüyorlar da başka konudan dolayı takip ediyorlar. Gece saat 01.00 civarlarıydı, karşıya geçtik, Suriye tarafına, mayın falan hikâye. Zaten benim Kilis İl Başkanım dedi ki, *“Bunlar hikâye, burada mayın yok, herkes geçiyor buradan, kapı açık. Mayın hikâyesi, aslında bir şehir efsanesi, bunların hepsi kaldırıldı.”*

Milli İstihbarat Teşkilatı başka bir şey anlatıyor; *“Gelenleri, gidenleri tanıyoz, şunları biliyoruz; şöyle oluyor, şu oluyor, Özgür Suriye Ordusu”* falan... Öyle bir şey yok. Bugüne geldiğimizde, 2 milyon 700 bin insanın buraya geldiği ve bir kısmının da gittiği söyleniyor, milyonlarca insanın da Türkiye üzerinden gittiği söyleniyor. Bakarsak, 5-6 milyon insandan bahsediyoruz demek ki. Türkiye’de 4 milyon kişi var şu anda, 4 milyonun biraz üzerinde Suriyeli var veya biz adına Suriyeli diyoruz. Ancak bu insanların kim olduğunu kimse bilmiyor; yüzde 85’ini, yüzde 90’ını kimse bilmiyor. Neden bilmediğini söyleyeyim: Bu kişisel verilerle ilgili konuda Türkiye’de onlara 9 haneli geçici bir kimlik veriliyor. Bu verilirken, adamın bir kimliği var mı, yok mu, kimse bakmıyor zaten. Bu adamın kim olduğunu zaten kimse bilmiyor, çünkü bunun bilgileri Suriye merkezindeki rejimin kendisinde duruyordu. Adına Suriyeli dediğim için söylüyorum ki bir kısmı Suriyeli değil zaten. Türkiye’deki bu 4 milyon kişinin yüzde 85’inin bizde daha önceden tanımlı veya başka bir ülkede tanımlı bir kimliği yok. Kişisel verileri en güvenli o insan, ama bizim için de en tehlikelileri.

Şöyle düşünün: Adam, Irak’ta veya herhangi bir yerde, Ürdün’den, oradan buradan Suriye’ye geldi, Azez’e veya herhangi bir kapıya geldi, Türkiye’ye geçti, ama bu adam uyuşturucu kaçakçısı veya katil veya karapara aklayıcısı vs. olabilme ihtimali var ve bu adamın kimliğini yırttığı anda, MİT’in veya İçişleri Bakanlığı’nın, Dışişleri Bakanlığı’nın *“Biz beyana esas bu kimlikleri vermiyoruz”* demesi koca bir yalandır. Çünkü senin istihbarat aldığın hiçbir yer yok, bilgi aldığın hiçbir yer de yok. Bu adama bir 9 haneli kimlik veriyorsun ve bu adam Türkiye’de şu anda, kişisel verileri en güvenli adamlar bunlar. Çünkü

adamların daha doğuşları yeni, birkaç sene olmuş bunlar doğal.

Bizim niye kişisel verilerle ilgili başımız belada? Kanun geldi, 10 senedir bu kanun zaten Adalet Bakanlığı'nın rafında duruyordu veya sümenaltında bir yerlerde duruyordu. Geldiğinden beri Kişisel Veriler Kanunuyla ilgili konuşuyorum, ama şöyle mi algılanıyor? O da garip, yani Kişisel Veriler Kanunu, sadece kişileri tek başına ilgilendirmiyor, tüzelkişilikleri de ilgilendiriyor. Sen Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde ticaret yapan veya sosyal faaliyet gösteren bir kurum olarak, gidip Avrupa'da bu müktesebat gereği olan, tam uyum gereği olan sözleşmeyi imzalamazsan, çıkardığın kanun bir şey ifade etmiyor. Şimdi yeni raporlar geliyor Avrupa Parlamentosu'ndan. Sana orada Avrupalı vatandaşlarla ilgili bir şey yapma hakkını vermiyorlar, mali suçlar paylaşımını kimse sana hak görmüyor, adi suç paylaşımını da kısıtlı veriyor, verinin geri kalanını vermiyor. Bununla birlikte, kişisel verilerle ilgili konu, bireyin özgürlüğü açısından ve dijital hapisaneye dönecek olan bu dünyada her kişinin kişisel verisi nedir'i de kimse doğru dürüst anlatmıyor. Bir kişinin kişisel verisi nedir kardeşim, kişisel veri dediğin nedir?

Türkiye'de bu aydın namussuzları dediğim adamlar çıkıyorlar, övüyorlar, başkanlıktır falan, tam bir namussuzluk var işin içerisinde. Bir adamın niyetine kalmış bir hikâye. Türkiye de öyle, Recep Tayyip Erdoğan'ın iyi niyetine kalmış gibi konuşuluyor kendine göre. Kişisel

Veriler Kanununda da kurulan kurula baktığımız zaman, değiştirdiler falan deniliyor, ama hiçbir şey değişmedi. 7 tane kurul üyesi, 6 tane olmuş, 9 tane olmuş, hiç önemi yok, hepsi Recep Tayyip Erdoğan'a bağlı. Ama kişisel veri olarak neyi tanımlayabiliyor o kurul; senin mezhebini tanımlayabiliyor canı isterse, senin etnik kökenini tanımlayabiliyor, senin cinsel tercihini tanımlayabiliyor, özel hayat tercihlerini tanımlayabiliyor ve tutabiliyor. Bu dünyanın hiçbir yerinde kişisel veri olarak kabul edilmiyor ki, böyle bir şey yok. "Efen-

dim, bu tartışılmıyormuş da, yargının kararına bilmem neye bağlı olabilirmiş de...” Neyi tartışıyoruz, ne yargısı? Yargı da bunu yapamaz, yargının da hakkı değil bu.

İşte bizim tartışmalarımızın aslında en büyük sorunu, büyük fotoğraf üzerinden bakmayıp, içeride detaylar üzerinden bunu konuşturuyorlar. Topluma da böyle anlatıyorlar bunu. Recep Tayyip Erdoğan şunu söylediği zaman, toplumu öyle kandırıyorlar zaten, *“Bu Avrupa Parlamentosu, Terörle Mücadele Yasasını gözden geçirmemizi veya değiştirmemizi istiyor. Biz PKK’ya karşı...”* IŞİD’i söylemiyor. O Kilis meselesinde IŞİD’in şeyini söyleyeceğim zaten. Diyor ki, *“PKK’ya karşı mücadelemize darbe vurdurtmayız.”* Öyle diyen yok ki. Adamlar açıklıyor, burada anlatan, yazan, çizen yok. Diyor ki adam, *“Sen, ifade özgürlüğünü, basın özgürlüğünü Terörle Mücadele Kanunu içerisinde değerlendirme, bunu ayır.”* Mesele bu. *“Akademisyenleri, gazetecileri Terörle Mücadele Kanunu içerisinde yargılayamazsın”* diyor. Konu bu. *“Ben PKK’yı da, IŞİD’i de terör örgütü olarak görüyorum, her türlü desteği de vermeye hazırım”* diyor arkasından. Sen ne diyorsun; *“Ben bunu değiştirmem.”*

Peki, Kilis’teki olaya niye müdahale etmiyorlar? Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, Kilis’te geçenlerde bir inceleme yaptığımızda -ben çok gittim geldim Kilis’e, 2011’den beri de gidiyorum- bir adamla birisi fotoğraf çektirecekti, bir esnafın olduğu yerde. Adam hemen panikledi, içeriye kaçtı gitti, sakallı bir tip. Kilis garip bir yer zaten, biliyorsunuz, tarikatların, cemaatlerin yoğun olduğu bir yer, yani Suriye’den gelenlerle yereldeki adamı da ayırt etmen çok kolay olmuyor bazı adamlar açısından. Sonra yanımıza yaklaşan bir arkadaşımız, İl Başkan Yardımcımız dedi ki, *“Sayın Başkanım; bunların çoğu 3 gün burada esnafılık yapıyorlar, 4 gün de orada savaşmaya gidiyorlar.”* Tabii ben de bu konularla ilgili soruyorum; bilmiyoruz ki adamların kişisel verisi nedir, ne değildir. Ancak bizim vatandaşımız açısından baktığımızda, herkese pazarlıyor kişisel veriler.

Bu 50 milyon seçmenin verisinin internete düşmesi inanılmaz komik bir meseleydi. Hemen Davutoğlu çıktı, Adalet Bakanı çıktı, Cumhuriyet Halk Partisi’ni suçlar bir havada konuştular, *“Bunu şu sızdırdı, bu sızdırdı”* falan... Ne kadar komik bir mesele... 2004’le 2009 arasında Türkiye’de bu veriler CD halinde satılıyordu zaten, parayla satılıyordu bu veriler. Sağlık Bakanlığı’nın rezaleti ortadaydı, parayla sattığı tescillendi. 2004-2009 arasında parayla satılıyordu.

2010'da UYAP meselesinden kaynaklı olarak, UYAP ortaya çıkıp verilerle ilgili konuda avukatlara imkân tanıyınca, bunların işi para etmez oldu, CD'ler fazla para etmez oldu.

2010 27 Temmuz'unda Türkiye'de, 7 ilde bir operasyon yapıldı, onlarca insan gözaltına alındı, bu olaydan kaynaklı olarak. Ben tüm verileri inceledim; Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi'nde bir hafıza var, çalışma grupları var, hepsini inceledik. YSK'dan bize gelen bütün verilere tek tek baktırdım. Veriler, o 50 milyon seçmen verisi 2008-2009'u gösteriyor. Neden; içinde 1,5 milyon taradık, 1,5 milyon da mükerrer vardı içinde. Taradık bu veriyi ve veri oraya götürüyor seni. 27 Temmuz 2010 yılında bu operasyonu yapan kolluk, savcılık makamı iddianame hazırlamış, hâkimin önüne koymuşlar bunu. Hâkim bir karar vermiş, 12 kişiyi tutuklayıp cezaevine tıkmış. Peki, kardeşim, siz bu verileri nereden aldığınızı herhalde biliyorsunuz. Savcılık olarak veya oradaki iddia makamı bunu söylerken, hâkim de kabul etmiş demek ki, ona göre hüküm giydirmiş bunların hepsine, cezaevine atmışlar bunları, açıklayın.

Bakın, bir önceki oturumda Türk Telekom'dan arkadaşlar varmış herhalde. 2011'de Türk Telekom'un yaptığı rezaleti belgeledik, bunlar BTK'dan ceza yediler. Bu kadar uğraştım ben, TT Net üzerinden kişilerin verilerini alıyorlardı zaten, Form denilen bir şirketle. Ben bunu Avrupa Birliği ilke kararına götürdüm, bununla ilgili Avrupa'ya gittim. Geldim, 1 milyon 800 bin TL mi ne, öyle bir cezayı ilk önce BTK yazdı, soruşturma açıldı, tescillendi. Türk Telekom, TT Net, kişilerin verilerini topluyor, Form denilen bir programla birlikte. DPI bir program kullanıyor arka tarafta, derin veri analizleri yapıyor. Senin her şeyini çıkarabiliyor, her şeyini; aileni, dostunu, akrabaları, hangi siyasal kimliğe senin sempatin var, cinsel tercihlerin, mezhebin, etnik kökenin, çıkarabiliyordu bunların hepsi, çıkarttığını da itiraf etti zaten. Ne oldu; 1-2 milyon para cezası kestiler, üzerini örttüler. Örtüler tabii. Görmüyor musunuz, Telekomun, TT Net'in Yönetim Kurulu'nda kimler var; aynı şey bu.

Türkiye'de Anayasa çiğneniyor, biz bilişim hukukunu tartışıyorduk geçen gün. Dedim, *“Neyi tartışıyoruz? Senin Cumhurbaşkanının Anayasayı tanımıyor, biz bilişimin hukukunu koymaya çalışıyoruz. Anayasayı tanımıyor adam, neyin hukukunu koyacağız, kafa mı buluyorsunuz?”*

Bakın, bilişim meselesiyle ilgili bir veri vereceğim, Türkiye nasıl bir rezalete

gidiyor diye. Bu zaten Birleşmiş Milletler insani gelişmişlik raporlarında var. Biraz önce anlattık, Google'ın değeri şu, Türkiye'nin sanayisi bu diye Türkiye ne yapıyor? Türkiye'nin 2002 verilerine baktığım zaman, ihracatta içinde *know how* barındıran, teknoloji ihracatı 1 birim kabul ediyoruz. Ülkenin büyüklüğüyle alakası yok bunun. Polonya 0.8, Çin 43, Güney Kore 53. O zaman Güney Kore Çin'den daha ileride, 2002'de. Bilimsel olarak söylüyorum bunları. Yıl 2012, Türkiye 1 birimden -ki Türkiye'nin üzerinden hepsini değerlendiriyorum- 1.9 birime çıkıyor. 0,9 olan Polonya 9.5'e çıkıyor, 53 olan Güney Kore 200'lü rakamlara geliyor, 43 olan Çin 505 birime gidiyor. Yani inanılmaz bir açılma var aramızda.

Çok önemli bir veri daha var orada: 2014 verileri bunlar, yine insani gelişmişlik raporlarının içerisinde. 15 yaşındaki öğrencilerin matematikte, fende ve okumada anlama çok başarılı oranı, yani bu üçünde de hem matematikte hem fen bilimlerinde hem okumadaki çok başarılı oranı yüzde 1. Çin-Şanghay'da yüzde 19.6, Almanya'da 26-27'lerde şu anda, Finlandiya'da 32'lerde. Peki, bu çocuklar ne üretecekler? Çünkü bilgiyi şöyle tanımlıyoruz: Bilgiyi okuma diye bir şey var, yani öğrenme, okuma, bilgiyi üretme diye bir şey var ve bilgiyi yayma diye bir şey var. Bu çocuklar bunlarla nasıl rekabet edecekler, dogmatik eğitim sistemiyle? Sonuçta okulların yarısı imam hatip olmuş zaten. TÜBİTAK'ta "*Hangi dua daha iyidir?*" diye yarışmalar yapılıyor, üzerinden ödüller veriliyor. TÜBA'da, Türkiye Bilimler Akademisi'ndeki üyelerin yüzde 80'i istifa etmiş ve yerine gelenler ya ilahiyatçı ya imam hatipli ve bu özgür olması gereken bilim akademileri, bağımsız olması gereken bilimler akademisi, bir narsisten dolayı Başbakan'a bağlanıyor. Şimdi o da, hani Davutoğlu gitti, eskiden kendisi Başbakan olduğu için oraya bağlamıştı, önümüzdeki süreçte Saraya bağlayacak.

Burada doğru, çok sıkıntı var, ama şu da var: Bunların hepsinin önümüzdeki süreçte yerle bir olacağına inanan bir insanım, kesinlikle, zerre kadar tereddüdüm yok. O Türk Telekom dâhil, bütün pisliklerin içerisinde olanların bence yeniden bir hesap vermeye ihtiyaçları olduğuna inanan bir insanım. 4 bakan soruşturması süreci içindeki adamlardan biriyim, Partinin sözcüsüydim. Öyle çok pislik gördüm, mide bulandırıcı bir şekilde. "*Bunlara hiçbir şey olmaz*" diye bir şeyi düşünmek bile, bence cinnet geçirmek demektir. Ne mahkemeler kuruldu ne birileri aklandı, öyle bir şey yok. Kimlerin neler yaptığını biliyoruz. Rıdvan Beyin saydığı Yönetim Kurulu üyelerinin bazıları oradaydı zaten, yani varlardı.

Bilgi güvenli mi gerçekten? Bilgiyle ilgili Hüseyin Başkan burada dedi ki, “Çifte güvenlik sistemleri uygulamak...” Dünyanın geneline baktığımızda, biz bir şeyle uğraşmıştık zamanında Dinleme Komisyonu’nda; kişilerin bilgilerini alıyorlardı, bunları siyaseten, ekonomik veya sosyal olarak şantaj olarak kullanıyorlardı veya lehlerine bir avantaj olarak kullanabilecek her şeyi yapıyorlardı. İşte MOBESE kameralarını görüyorsunuz, baktığımız zaman; MHP’nin skandal olayları, Sayın Deniz Baykal konuları gibi bir sürü konunun yanı sıra, aslında öyle değildi tek başına. Çünkü bu operasyonları yapanlar, borsaya müdahil olup borsayı manipüle ediyorlardı, Kamu İhale Kurumu’yla birlikte ihalelere müdahale ediyorlardı. O dinlemelerle veya bilginin, mahrem olan bilginin transferiyle birlikte de ihaleleri başka yere yönlendiriyorlardı. Ancak aradan zaman geçti, Edward Snowden denilen adam Hong Kong’a kaçtıktan sonra, NSI davası çıktı ortaya. NSA’ı ben 2012’de, 2013’te söylediğimde bana gülüyorlardı. *“Büyük kulak ve dünyada bütün bilgiyi toparlayan bu”* diyordum. *National Security Agency*, Amerika’nın bu büyük kulağı, dünyanın en büyüğü, 100 milyar doların üzerinde bütçesi olan -CIA ve FBI, tırnağı gibi- bir kurumdan bahsediyorum.

Aslında adamın bir şeyi kırmasına ihtiyaç yoktu zaten. Kriptolar falan havada uçuyordu, öyle bir şey değildi. Meğer adam şunu yapıyormuş: Edward Snow-

den bunu açıkladıktan sonra büyük skandal koptu zaten. Bizimkinin anlattıkları, “*Yok cloude’lar* şöyle, yok güvenlikler böyle” falan hepsi yerle bir olmuştu, ben yıllar önce de bunu söylemiştim zaten. Bana o zaman komplocu gibi bakıyorlardı. Edward Snowden bunu anlattı, sonra herkes de itiraf etti arkasından. Silikon Vadisi’nde veya İngiltere’de, Avrupa’daki şirketlerin o devasa veri merkezlerinin giriş ve çıkışlarını kontrol ediyordu adam. Senin ne bankadaki güvenliğimmiş ne bilmem neymiş, mail trafiğiymiş, hepsi adamda var. Sadece haftada 1 milyara yakın insanın verisini analiz edebilme yeteneğine sahipti adam. Ama 180 milyona yakın insanı her ay tahlil edebilecek yeteneğe sahip bir sistem, büyük kulak, ne dersen de ve biz anladık ki, biz bu oyun kurucu olma meselesini boş verip, yeni bir oyun kurulmasını sağlayabilmek için, hani denizde bile olsak, bununla uğraşmak gerektiğini düşündü, çünkü dijital hapishane büyüktü.

Niye istiyordu bu kadar bilgiyi? Çünkü ülkelerin siyasal, sosyal ve ekonomik yapılarıyla oynuyorlardı, bunların hepsini değiştiriyorlardı. Dünya üzerinde, sadece Türkiye’de 8 bin adamı kullandığını itiraf etti, bilfiil maaş verdiğini itiraf etti. Dünya üzerinde son 10 yıl içerisinde milyona yakın insanı kullandığını itiraf etti, bunlara milyarlarca dolar para harcadığını söyledi. Sonra anlaşıldı ki durum başka. Evet, internetin anonimliğini tartışırken, biz özgürlükleri tartışırken, kişisel verileri tartışırken baktık ki, dünyada emperyaller aslında bu veriyi alırken, ülkeleri de dizayn etmeye gidiyorlardı.

Aslında uzun bir konu, NSA konusu, çok büyük bir konu, çok uğraştım, onunla ilgili kitap yazacak kadar uğraştım veya bu dinleme komisyonları, 4 bakan komisyonu, gördüm orada. Türkiye’nin bu tür şeylerde ne kadar geri olduğunu ve aslında ne kadar büyük bir tüketim toplumu olduğunu görmek bizleri üzüyor.

Şununla bitirmek istiyorum: Türkiye’de yılda 12 milyon civarında, hatta üzerinde cep telefonu satışı var, yani bir sürü ülkeden daha ilerideyiz bu konuda, değiştirme konusunda çok ilerideyiz. Bütün bu mobil telefonların yüzde 57’si smart, akıllı telefon, ama bir araştırma kesin, aklını kullananların oranı yüzde 6, geri kalanı hikâye.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyoruz.

Sanıyorum bu veri madencileri, bizim verilerimizle oynarken, biz sadece kişi olma hakkını bile kullanmak gibi bir dertle başlı başına bu ülkede yaşıyoruz. Bırakın verilerimizin güvenliğini, biz kişi olarak güvenliğimizi zaten sağlamaz haldeyiz. Kilis'teki veriler gerçekten öyle, ama Kilis'te roketler düşüyor, düştükçe de o verilerin kaybolmasından ziyade, kişiler de ortadan bir şekilde kayboluyor. Çok teşekkür ediyoruz. Verdiğiniz örnekler ve bilgiler üzerinden sorularla devam edeceğiz zaten.

Sayın Nihad Karslı'ya geçeceğim. Kendisi bilişim hukukçusu. Hukuk fakültesini bitirmiş ve avukat olmasına rağmen, bilgisayar donanım, yazılım ve internete merakından ötürü bilişim üzerine çalışmış. 20 yıla yakındır bilişimle uğraşmakta. Birkaç dönem Ankara Barosu'nun Bilişim Kurulu Başkanlığı'nı yapmış ve her dönemde de bu kurulun bir üyesi olarak görev yapmakta. Pardus Kullanıcıları Derneği Başkanı olup, Linux Kullanıcıları Derneği ve Türkiye Bilişim Derneği üyesi aynı zamanda. Sayın Erdal Aksünger'in başkanışmanlığını da yapmış ve Cumhuriyet Halk Partisi Danışma Kurulu üyesi sanıyorum hâlâ. Bilişim hukukçusu ve uzmanı olarak bilirkişilik de yaparken, kendisini bilişim kölesi diye ifade etmekte, internetin özgürlüğü ve temel araçları konusunda projelerde gönüllü olarak çalışmakta ve bilişim okuryazarlığının yaygınlaşmasını arzulamakta diye ifade ediyor. Eğer yanlışım varsa düzeltirsiniz.

Sayın Karslı'nın konu başlığı "*İnternette Unutulma Hakkı.*" Çok ilginç bir başlık diye değerlendiriyorum açıkçası. Biz toplum olarak, unutan bir toplum olduğumuz için, unutulma hakkının ne olduğunu çok bilmiyoruz. Son günlerde gündemimize bir silinme hakkı diye bir şey çıktı... Bu, bununla ilintili bir şey midir, yoksa gerçekten böyle bir hakkımız var mı, bu konuyla ilgili olarak görüşlerini alacağız.

Buyurun.

Av. NİHAD KARSLI (Bilişim Hukukçusu)- Teşekkür ederim.

Şu ana kadar hep kötü şeyler konuşuldu, ben güzel şeylerden bahsedeceğim.

Unutulma hakkı, aslında bakarsanız, yeni bir şey değil; bizim hukukumuzda, hatta hukukta çok önceleri olan bir şey. İnsanların belli kabahatleri ve suçları, yaşadıkları varsa, hukukta zaten bunların bir affı ve ondan sonra unutulması vardır, yani sabıka kaydının silinmesi gibi bir şey. Ancak unutulma hakkının

gündeme gelmesi, internet üzerinde unutulma hakkıyla ilgili olarak, Arjantin’de bir eski porno yıldızının daha sonra mankenlik yapmaya başladığında hep porno yıldızı olarak anılmasından ötürü çözüm arayışı içine girdiğinden, zannederim 1996’da Yahoo’ya karşı, arama motoruna karşı açtığı dava. Yani belli bir şeyle arandığı zaman, geçmişinin orada olmasını istemediğini beyan ederek yaptığı bir olayla böyle internete girdi.

Aslında bakarsanız, bundan önce 95 yılında da AB’ye kriter başlangıcı olarak -dedim ya, hukukun içerisinde zaten vardı- interneti kastetmeden unutulma hakkı kavramı girdi. Bu manken arkadaşımız bu davayı kazandıktan sonra da bu örnek olarak Arjantin’de daha sonra kullanılmış. Buna benzer başka davalar da Avrupa’da ve Amerika’da açılmış ve kazanılmıştır. Bu AB kriterlerine girdi, 96’dan hemen sonra bunu benimsediklerini beyan ettiler. Zannederim geçtiğimiz senenin başında da Google ile AB’ye üye 24 ülke arasında bir protokol imzalandı ve fiilen şu anda unutulma hakkı Avrupa Birliği’nde kullanılmakta.

Kişisel verilerden bahsediliyor; bu aslında kişisel veri değil, bir kişinin ya da kuruluşun internet üzerinden var olma biçimiyle ilgili. Atıyorum, biz 2016 yılındayız, ben şöyle bir hakkım olması ihtiyacına sahibim: *“2012’den önceki internet üzerinde, arama motorlarında arandığım zaman görünmek istemiyorum”* dediğim zaman, bunu arama motorları, yani bu Google, Yahoo, Yandex vesaire, fark etmez, bunu teknik olarak direkt ortadan kaldırması gerekir. Bu konuda bilişim camiasında çoğunluğun unutulma hakkını benimsemesine rağmen, bir de muhalif taraf var. Neye muhalifler, bilmiyorum, ama onların gerekçesi de internet üzerindeki verinin eksilmesi.

Bir kişi sürekli aynayla dolaşmamalı. Şu anda internet gibi bir teknoloji olduğu sürece, işte kim; Ahmet, Mehmet. Google’a gir, tak diye önünüze o kişinin yaptığı iyi, kötü vesaire her şey ortaya çıkıyor. İnsanlar fikir değiştirebilirler, insanlar hayat felsefesini değiştirebilirler, insanlar suç işleyebilirler, hata yapabilirler ve onların affedilmesi gerekiyor. Unutulma hakkının özünde temelde de bu var. Bizim toplumumuzun geleneklerinde de var bu, dedim ya, hukukta da var diye. Hukuktaki olan şey; atıyorum, adi bir suç işlediğiniz zaman, onun üzerinden 5 yıl geçtiğinde, sabıkanız silinir ve hiçbir yerde de anılmazsınız. Bu vardı, yani Türk hukukunda da vardı, Roma hukukunda da vardı. Bir kişi bir hata yapabilir ve belli bir süre sonra onun ortadan kaldırılması gerekir. İşte internet üzerinde unutulma hakkı da şu anki pratik yaşadığımız hayatta ortaya

çıkmasıdır.

Bizim Medeni Yasamızın 24-25. maddesinde bu 1926'dan beri var, Türkiye'yle ilgili olarak anlatıyorum bunu. Yani bizim hukuk sistemimizde aslında açık seçik, kazüistik olarak bir yasa maddesi olmasa bile, *“Unutulma hakkı şöyledir, böyledir”* diye, bizim hukuk sistemimizde unutulma hakkıyla ilgili düzenlemeler var. Ancak şöyle bir zorluk var: Ben Ankara Barosu Bilişim Kurulu Başkanırken, 2008'de kurul olarak karar aldık ve unutulma hakkına örnek bir dava açmak için denek müvekkil aradık. Bir tanesini ben buldum. Bir yolsuzluk davasında rüşvet vesaire geçen bir yerde bir hanımefendinin ismi geçiyor, benim müvekkilimdi kendisi. Unutulma hakkının ne olduğunu filan bilmiyor, ama internetteki arama motorlarının sonuçlarından rahatsız. Kendisine teklif ettim ve *“Bunu ücretsiz olarak, Bilişim Kurulu olarak sizin adınıza bu davayı açalım”* dedim. Kabul etti, çok sevindi. Bir hafta sonra geldi, *“Ben vazgeçtim”* dedi. Sebebi de bu davayı eğer onun adına açmış olsaydık, o kişi o kadar meşhur olacaktı ki, Türkiye'de ilk olduğundan dolayı hiçbir zaman unutulamayacaktı.

Ondan sonra başka bir kişi aradık ve İstanbul'da, şu anda sosyetenin terziliğini yapan bir başka arkadaş bulduk. O zaten gönüllüydü, kabul etti, fakat kendisine ulaştığımızda, Barolar Birliği Başkanımız Metin Beyi aramış; otel odasını ayarlamasını, uçak parasını falan göndermesini. Biz de onu unuttuk, birşey yapamadık. Sonuçta unutulma hakkını gerçekte unutulması ihtiyacı olmayan birisini denek olarak yapacağız, bizim Türk hukuk sistemimiz buna uygun.

Tabii bunlar, 2008'de başladığımız şeyler. 2015'in Mayıs ayında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir karar verdi. Yargıtay içtihatları bağlayıcıdır, birleştirme kararları daha da bağlayıcıdır. Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararı. İşin ilginç tarafı, bu Hukuk Genel Kurulu kararının internetle alakası yok. Bir adliyede bir hâkimle bir personelin arasında yaşanan bir cinsel taciz olayıyla ilgili bir şey; bu ta AİHM'e kadar

gitmiş, Yargıtay bu konuyla ilgili içtihat kararı vermiş. Bir yayınevi de bir hukukçunun yazdığı bir kitabı yayımlamış. Hukukçu, kitabında bu olayı örnekseme olarak koymuş. Yalnız, yaptığı bir hata var; isimleri baş harfleriyle konular genelde bizde, kişilerin tamamını koymuş. Sebep de şu: AİHM’de de kişilerin isimleri hiç gizlenmeden yayımlanıyor, AİHM’nin ayıbı bu. AİHM, kendi yaptığı şeyde kişisel verileri kollamadan kararlarında alıyor, “*Filanca kişi davası*” diye alıyor, normalde açıklamaması lazım ya da taraflara sorması lazım, “*Bu isimleri kullanayım mı?*” diye. İlamlar alenidir, tüm insanlara açıktır, gizlenmez, ama kişilerin isimleri gizlenir, yani Türk hukukunda bu böyle, Medeni Kanun 24-25’e uygun olarak saklanır.

Bu AİHM’nin kararında, Yargıtay’ın kararında açık olduğu için, bir ceza hukuku kitabı bu, bilimsel bir kitap, buraya basmış. Sonuçta bu dava konusu olmuş. Adalet Bakanlığı’nın içerisinde de dedikodusu fazla olan bir mevzu. Tacize uğrayan kişinin açtığı tazminat davası, bu davanın asıl öznesi. Mahkeme, kısmi kabul ve kısmi redde karar vermiş. Tazminat yönünden; toplatılma, isimlerin gizlenmesi vesaire yok. Yargıtay’ın ilgili dairesi bu kararı bozmuş, kısmi kabule dahi “olmaz” demiş, “*Tamamen reddedeceksin, çünkü burada bilimsel bir yayın, bu veriler kişisel veriler değildir, anonimleşmiştir*” diye. Hâkim direnmiş, bence de haklı olarak direnmiş ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’na gelmiş, yani içtihatların tepe yaptığı nokta, bizim hukuk sistemimizde bağlayıcı bir özelliği var. Burada hiçbir şekilde internetle alakası yok yine. İki yargı mensubu olmasa, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da böyle bir karar vermezdi, emin olun, yani bu hukuk insanlarının kendilerini koruyan, kendilerinden olduğu zaman hassas davrandığı bir tepki gibi bir şey bu ve burada unutulma hakkına atıfta bulunmuştur Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. Biraz önce anlattığım çerçevede unutulma hakkını tanımlamış ve kişilerin geçmişlerinin bir şekilde bir şekilde ortadan kaldırılması gerektiğini söylemiş.

Bu internetle ilgili değil diyorum, ama Türkiye’de bilişim suçlarıyla ilgili suçlara basın savcılarını bakardı, şimdi bilişim savcılığı kuruldu. Onu da hâlâ ayırt edemiyorlar, “*Bu basın mıdır, internet üzerinden işlenen bir suç mudur?*” diye. Hukuk camiasının algısı bu, yani kitap neyse, internet üzerinde yayınlanmış bir web sayfası da onlar için aynı. Aslında bakarsanız, eylemsel yönden de doğru.

Bu Hukuk Genel Kurulu kararını anlatmamın sebebi şu: Her birimiz, bu Hukuk Genel Kurulu Kararını da gerekçeye koyarak, internet üzerinde makul bir

süre... O makul süreyi de şöyle hesap edebilirsiniz: Atıyorum, basit suçlarda, bu suçu işledikten sonra 5 yıl sonra sabıkanız her yerden silinir, saklanmaz; devlet de arşivleyemez, siler. Yani herhangi biriniz çıkıp, bir dava açıp, bu Genel Kurul kararını gerekçe kılarırsanız ve aynı zamanda Adli Sicil Yasasını da örnek gösterirseniz, atıyorum, 5 sene öncesine kadarki internet üzerindeki verinizin silinmesini sağlayabilirsiniz.

Aslında anlatacak pek de bir şey yok, mesele bu kadar basit. Ben burada bitireyim. Eğer aklınıza takılan bir şey olursa, soru-cevap şeklinde yanıtlarım.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ederim.

Unutulma hakkını kullanalım, ama unutmayalım diyoruz biz, yani hiçbir şeyi unutmayalım. Umarım öyle de devam ederiz.

Konuşmacılarımıza çok teşekkür ediyoruz. Şimdi salondan soruları alalım. Soruları toplu halde almak istiyorum. Soruları aldıktan sonra, yine bir 5'er dakika hem soru-cevapları, hem de eksik bıraktığınızı düşündüğünüz yerler olursa, sizlere tekrar aynı sırayla fırsat vereceğim.

Buyurun.

ÖZGÜR COŞAR (Ankara Şube Üyesi)- Ben 3 değerli konuşmacıya da öncelikle çok teşekkür ederim. Ankara Şube'ye de çok teşekkür ediyorum, güzel bir etkinlik bu, ilk oturum da çok güzeldi, çok bilgilendirici oldu.

3 kıymetli konuşmacıya da birer sorum var müsaadenizle. Rıdvan Beye sorumu sormadan önce, bir tespitle başlamak istiyorum. İnternet temel hizmetlerinde takip ediyorsunuzdur, Netflix adlı bir Amerikan şirketi, Türkiye'de de hizmetini sunmaya başladı ve ben de üyelerinden biriyim; 7 küsur Euro gibi bir para ödüyorum her ay, bunun karşılığında da bir hizmet alıyorum.

Şunu biliyorum ki, bu ödediğim paranın hiçbir kuruşu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne vergi olarak gitmiyor ve Netflix'in hiçbir yerde bir bürosu yok, Digtürk gibi bir altyapı kurması gerekiyor. Üstüne üstlük Radyo Televizyon Üst Kurulu'nun 6112 sayılı Yasası gereği, aslında Türkiye'de radyo televizyon, ne ad altında olursa olsun, radyo ve televizyon hizmeti sunan her işletmeci ve her şirket, her medya hizmet sağlayıcı, aslında RTÜK'ün denetimine tabii.

Ama Netflix'in içeriği hiçbir şekilde denetime tabii değil. Netflix tarafından ne kadar denetlenirse, ne kadar uyarı mesajları konulursa, onunla yetinmek zorundasınız.

Bu noktada çok ciddi bir haksız rekabet var, yani sizin üyeniz olan, TELKODER üyesi olan şirketler açısından söylüyorum. Ancak şunu sormak istiyorum: Benzer bir hizmeti Türkiye'de Doğu Grubu, Doğan Grubu gibi Tivio, Netd gibi platformlar üzerinden aslında bir abonelik ücreti de ödemedi sunmakta uzunca bir süredir. Behzat Ç dizisini mesela bipli olarak televizyon ekranlarında RTÜK denetimine tabi olarak izlerken, isterseniz bunu Tivio Platformu üzerinden artı 18 ibaresiyle hiçbir cümlemin sansürlenmediği halleri izleyebiliyorsunuz. RTÜK tarafından da bu Tivio ya da Netd'nin içeriği hiçbir şekilde denetlenmiyor. İçerik kısmı açısından, 6112 açısından baktığımız zaman, Türkiye'de de bunu delen çok sayıda işletme var.

Yine Sayın Başkan, EMO'nun IP TV yayınına başlayacağını söyledi biraz önce. Mesela 6112'ye göre Türkiye'de radyo-televizyon ya da o medya hizmet sağlayıcısı olan şirketler, meslek odaları, sendikalar, belediyeler, siyasi partiler, hiçbir şekilde radyo ve televizyon hizmeti sunamıyorlar. Bu yasa taslak olarak Meclis'te dururken -bir sene kadar durdu aslında- ben o dönem EMO'nun dergisinde de yazdım bunu, meslek odalarından ya da sendikalardan bu konuda hiçbir karşı görüş çıkmadı ve yasalaştı. Aslında daha önceki 3954'te de böyle bir yasak vardı. Yani siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Mevcut bir yasa var, bu yasayı arka kapısından dolanan yerli oyuncular var. Yasada çok ciddi rekabete aykırı durumlar var.

Erdal Bey'e de çok teşekkür ederim, gerçekten bizi çok aydınlattı, ona da şunu sormak istiyorum: Radyo Televizyon Üst Kurulu dediğimiz kurum, aslında siyasi partilerin seçimler sonrası oluşturduğu Meclis aritmetiğine göre üyelerinin belirlendiği bir yer. Bugün için Radyo Televizyon Üst Kurulu'nda iktidar partisine ait 4 üye var, muhalefetin 5 tane üyesi var. Sizin de Genel Başkan Yardımcısı olduğunuz partinin üyesi var, 2 tane Milliyetçi Hareket Partisi'nin, bir tane Halkların Demokratik Partisi'nin. Böyle bir 4'e 5 gibi bir yapının içerisinde, 1993-94 kuruluşu, bugüne kadar mesela FM frekanslarının ihale edilmemesi diye bir sorun ortada duruyor. FM frekansları, yani 88-108 megahertz arasındaki frekanslar, GSM gibi ihaleyle belli bir kullanım süresi için satılması gereken bir kaynakken, bunun ihalesinin bugün için bile hiçbir şekilde gündeme gelme-

diğini, konuşulup tartışılmadığını, hiçbir yerde yazılıp çizilmediğini görüyoruz. Dediğim gibi, bu 12-13 senelik bir iktidarın da problemi değil, RTÜK kuruldu kurulalı yapılmayan bir iş. Bu konuda sizin parti olarak ya da kişi olarak yaklaşımınız nedir? En azından böyle bir problemin de var olduğu konusunda bir farkındalık var mı? RTÜK'te partinizden 2 tane üye var.

Nihat hocama da şöyle bir şey sormak istiyorum: Unutulma hakkı, gerçekten önemli bir hak. Yanlış bilmiyorsam, itibar yönetim şirketleri gibi şirketler, oluşumlar var. Bunu sizin adınıza takip edip bir yolla bunlara ulaşılmaz hale getireceğini vaat eden, belli bir ücret karşılığı bu işleri yapan insanlar da var. Şöyle bir sıkıntı yok mu? Bu unutulma hakkı güzel, ama bir yandan da toplumun hafızasını da silmeyecek mi? O yazılı kaynakların gittikçe azaldığı ortamlarda, belki basılı dergilerin, gazetelerin kapandığı, her şeyin sanal ortama taşındığı bir dünyada, unutulma hakkı, aslında toplum hafızasını da silmesi gibi bir tehlikeyi de beraberinde getirmiyor mu?

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz.

Buyurun.

AHMET YÜREKLİ- Ben, Nihat Beye ve Erdal Beye aynı soruyu sormak istiyorum. Türkiye olarak geri kalmış, onun küpü, karesi, hatta üzeri sonsuz diyelim, bir ülke durumundayız, her şey dışa bağlı. Facebook'a bir giriyorsunuz, bütün kayıtlarınız, paylaşıyorsunuz, Twitter'a giriyorsunuz, paylaşıyorsunuz. Bunlar Amerika'daki ana bilgisayarlarda kayıt oluyor. Bunun çözümü yok. Nihat Beyin Başkanı olduğu Pardus ya da diğer işletim sistemlerinin altında bir şeyler yapmadıkça, kendi bilgisayarlarımıza bir şeyler yüklemedikçe, bunları engellemeyiz. Sonuçta, Nihat Beyin dediği gibi, geçmişte yaptığınız şeyleri unutup belki değişik şeyler yapabilirsiniz, A çizgisinden B çizgisine veya B çizgisinden Z çizgisine kayabilirsiniz. İnsanoğlu değişiyor, insanlar değişiyor, fikirler değişiyor. Bugün Küba ya da Çin Halk Cumhuriyeti neredeyse kapitalizme yaklaşım mertebesine gelecekler, özelleştirme açısından. Ben Çin'e 6 kere gittim. İlk zamanlar, ilk gittiğim fabrikada örneğin adam bisiklet sürerken görev icabı, bisiklet tekeri patlıyor, hemen işleri aksıyor.

Biz Türkiye olarak hep geri kaldık, yani bir aşama. Burada tabii biz de suçluyuz, bizim büyüklerimiz de suçlu, ustalarımız da suçlu; parti yönetimleri, yöneticiler, hepimiz suçluyuz aslında. Biz bunları nasıl aşarız? Biz kendi milli şeyleri-

mizi nasıl yapalım? Ben emekli asker olduğum için, National Security Agency, CIA gibi şeylerde de zaman zaman çalıştım. Türkiye’den bizzat CIA’ın mensubu birçok insanla da tanıştım. CIA’ya girmiş, ama nasıl girmiş, belli değil. Baktım, isimleri Türk; Tunceli’den, Aydın’dan, Mardin’den, bilmem nereden şakır şakır İngilizce konuşan, yani anadili sanki Türkçe değil de adamın, süper İngilizce konuşan adamlar. National Security Agency’in altında, Türkiye’de teknik irtibat büroları var adamların, bizim her şeyimizi dinliyorlar, partileri dinliyorlar. Bizi birbirimize düşürüyorlar, kardeşi kardeşe düşürüyorlar. Yani evvelden

“Bu Kürt, Alevi idi, bu değildi” falan, böyle bir şey yoktu ki; birbirimize düştük.

Demin Erdal Bey anlattı, bu ülkenin içine 3 milyon insan soktular. Ne olduğu belirsiz, katil mi, hırsız mı, ne olduğu belirsiz birçok insan geldi, Türkiye’ye yerleşti ve Arapça

şey başladı, hiç sevmediğimiz, Türk örf ve âdetlerine uymayan, acayip kılıklı insanlar türemeye başladı. Bilmiyorum, ben 60 yaşındayım, hiç görmedim böyle bir şeyi; ne annemde, ne anneannemde ne babaannemde ne de daha önceki nesilde böyle kara çarşafly veya beyaz çarşafly insanlar görmemiştik. Ben Kayseriliyim, Kayseri’de yok. Konya’da belki vardı, ama Kayseri’de çok nadirdi. Sonuç olarak, hukuken ne yapacağız, ne yapmamız gerekir? Yani bunun çözümü hukuk mu, siyasi mi, nedir?

Çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

NEŞE AKKOÇ- Sadece Rıdvan Beye soracağım: Rıdvan Bey; TELKODER olarak, Türk Telekom’un özelleştirilmesini de uzun yıllar istediniz, destek verdiniz. Sonrasında böyle bir özel tekel, siyasi iradenin emrinde bir özel tekel bekliyor muydunuz? Bugün de Kablo TV şebekesinin özelleştirilmesini çok destekliyorsunuz bildiğim kadarıyla. Yeniden bir siyasi özel tekel olmasını nasıl

engelleyeceğiz? Bu özelleştirilmeden nasıl bir şey bekliyorsunuz, onu sormak istiyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz.

Başka soru var mı arkadaşlar; yok.

Aynı sırayla soruları cevaplamaya başlayabiliriz.

Buyurun Rıdvan Bey.

RİDVAN UĞURLU- Neşe Hanımın sorusuyla başlayayım. Ben özelleştirmeyi savunduğumuzu hatırlamıyorum. Biz serbestleştirmeyi savunduk her zaman, kuruluşundan itibaren serbestleştirmeyi, yani bu alanda başka firmaların da ortaya çıkmasını ve bunların rekabet doğurmasını destekledik. Ancak özelleştirme konusunda -çok eleştirimiz oldu sonrasında, ama- bir desteğimiz olduğunu hatırlamıyorum, akıllarda yanlış kalmış olabilir.

OTURUM BAŞKANI- Çok farklı mıdır acaba kavramsal olarak?

RİDVAN UĞURLU- Şöyle: Onun bir süresi var, yani özelleştirmeyle serbestleştirme, aslında birbirinden farklı kavramlar. Özelleştirme dediğiniz şey, bugüne kadar tekel olmuş olan bir şirketin hisselerinin başka bir ele satılması anlamında kullanılıyor. Bizdeki özelleştirme olduğu sırada da tam olarak piyasada rekabet ortaya çıkmamıştı, Türk Telekom tam olarak bir tekeldi, yasal olarak da tekeldi. Yani 2002’de kanun çıktı, ama Türk Telekom özelleştirilmesi 1996’dan itibaren konuşulmaya başlandı. Hatta birkaç defa ihaleye çıktı. Burada zamanlama hatası yapıldı; öncelikle piyasanın serbestleşmesi, daha sonra özelleştirmenin yapılması gerekiyordu. Bizde beklendiği gibi olmadı. Ancak *“O gün mü iyiydi, özelleştirmeden önce mi iyiydi, sonrası mı iyiydi?”* dersenez, *“Kırk katır mı, kırk satır mı?”* sorusu gibi bir şey bu.

Özelleştirmeyi -tabii 10-12 sene öncesinden bahsediyoruz- batıdaki örneklerini düşünerek daha iyi olabileceğini umuyorduk o günlerde. Nedeni de bu alanlar, özellikle telekomünikasyon, demiryolları, elektrik gibi alanlar, belli güzergâhlara, altyapılara bağlı kalındığı için, kendi başına serbestleşmesi,

rekabetin çıkması mümkün olmayan alanlar bunlar. Onun için de bu bütün ülkelerde kurulmuştu, bizdeki Bilgi Teknolojisi Kurumu gibi, o zaman adı Telekomünikasyon Kurumu'ydu ve bunun görevi, bu alandaki tekeli kırmak ve burada rekabeti sağlamaktı. Tabii kötü örnekler de vardı diğer ülkelerde, ama iyi örnekler çok daha fazlaydı. Yani özelleştirmeyi ilk yapan ya da serbestleşmeyi ilk yapan ülke biz değiliz, sonunculardan bir tanesiyiz. Amerika'da yıllar önce yapıldı, Almanya, Fransa, dünyada bütün gelişmiş ülkeler diye sayabileceğimiz bütün ülkelerde aynı durum vardı. Yasal tekel vardı, daha sonra bu, her ülkenin düzenleyici kurumu tarafından da rekabete açıldı.

Slaytlarımda görmüşsünüzdür, sabit telefondaki rekabet seviyesi, geniş bant erişimdeki rekabet seviyesi diğer ülkelerde yüzde 59, bizde yüzde 28 seviyesinde alternatif işletmecilerin payı. Burada tabii tartışması yapılabilir; iyi idare edilmediği... Bugün Bilgi Teknolojileri Kurumu'ndan kimse var mı burada, bilmiyorum, ama kurum üyeleri şöyle tanımlanıyor: 7 üye olması gerekirken, 3 üye Cumhurbaşkanı taraftarı, 3 üye Başbakan taraftarı, karar alamıyorlardı gibi, bir süre öncesine kadar. Şimdi Başbakan kaldırıldığı için, o sorun da çözülmüş olacak. Artık bu, sekreterlerin filan konuştuğu bir konu haline gelmişti. Durum maalesef bu. Beklenen bu mu; bu değildi tabii ki.

Kablo TV özelleştirmesi istiyoruz. Neden istiyoruz; belki bir şey olabilir ümidiyle istiyoruz. Yoksa, kablo televizyon bugüne kadar hakikaten çürümeye terk edilmiş bir şebekedir. 3 milyon 600 bin haneye gidiyor. Diğer ülkelerde çok aktif olarak internet erişim amacıyla kullanılmış, ses için kullanılmış, sayısal televizyon için kullanılmış, ama bizde bir kamu kuruluşu ne kadar yapabilirse ya da ne kadarına izin verilirse siyaset tarafından, o kadarını yapmış durumda. Dolayısıyla orada bir fiber şebeke altyapısı var. Bu fiber şebeke altyapısını sadece TÜRKSAT'ın kendisi kullanıyor. Biz diyoruz ya, Türk Telekom'un orada şeyi var, Superonline'ın var, bunu parası karşılığı başkası da kullansın diyoruz. Söylediğimiz şeylerden bir tanesi bu. TÜRKSAT'ta bu da yapılmıyor, parasını verseniz dahi kullanabilir durumda değilsiniz. O açıdan, belki bir şey olabilir ümidiyle bunu destekliyoruz.

Özgür Beyin sorusu, tabii doğru, Netflix Türkiye'ye geldi ve abonelik yapmaya başladı bildiğim kadarıyla. Tamamıyla yurtdışına gidiyor, anlattığım sorunlar tıpkısının aynısı, yaşayarak görüyoruz, hiçbir şey yapılmıyor. Netflix sadece bir örnekti. Bunun dışında ne bileyim, internet üzerinden parayla seyrettiği-

niz televizyonlar, şunlar bunlar ve hepsi dışarıya giden, doğrudan sizin kredi kartınızla ya da başka yollarla ödemesini yaptığınız şeylerdir ve bunu sadece seyrediyor Türkiye.

Diğer işletmecilerin neler yaptıklarıyla ilgili bir anekdot da anlatayım size. Yayıncılardır, ama şöyle bir ayrım var: Tabii bahsedilen yayınlar, stream yayına hiç karışmıyor RTÜK, *“Beni ilgilendirmez”* diyor. Ona TİB bakar, yani sakıncalı bir şey varsa, müstehcenlik gibi, suça teşvik vesaire gibi birtakım şeyler varsa, ona TİB bakıyor biliyorsunuz. Orada katalog suçlar var, hâkim kararıyla yasaklayabiliyor.

Şöyle bir anekdot anlatayım: Biz 2-3 sene önce RTÜK’e gittik. Biz yayıncılığı çok da yakından takip etmiyorduk o güne kadar, ama bu işler çıktıkça takip etmek zorunda kaldık. Tahsisler Daire Başkanlığı’na gittik. O zaman bizim üyelerimizden bir tanesi IP TV kurmak istiyordu. Soru şu: *“Biz Netflix gibi bir yayın yapmak istiyoruz, ne yapmamız lazım? Sizden izin almamız gerekiyor mu, gerekmiyor mu?”* *“Önce gidip bir kablo TV lisansı alacaksınız BTK’dan.”* Dedik ki, *“Bu kablo TV değil ki, kablo TV başka bir şey, IP TV bambaşka bir şey.”* *“Yok, bunu alacak.”* Peki, gittiler, aldılar. Neyse, uzun konuşmalar sonunda RTÜK şunu dedi: *“Ağabey, bir kutu varsa orada, setup box dediğimiz o kutudan varsa, benim düzenlemeye tabisin, yoksa düzenlemeye tabi değilsin.”* *“Smart TV’ler çıktı, kutusu içinde geliyor, onlar ne olacak?”* Ben bilmem onları, kutusu yoksa bizim düzenlememize tabi değildir.”

Bu konuda hiç kimse topu tutmuyor. En son o kadro da değişti, Tahsisler Daire Başkanlığı şunu söylüyor: *“TİB önce şunu yapsın, BTK önce şunu yapsın.”* Yani gezdirmeler diyorum, herkes topu birbirine atıyor, ama kimse de bir şey yapmıyor, dolayısıyla hiçbir şey de olmuyor. Kısaca cevapladığımı sanıyorum.

TELKODER olarak, bu konuları aslında derinlemesine incelemeye çalışıyoruz. Senede 4-5 rapor yayınlıyoruz ki, bu yayıncılık da onlardan bir tanesi. Artı, bunun yanı sıra, veri merkezleri önemli bir konu, onunla ilgili güncel raporlarımızı yayınlıyoruz. OTT dediğimiz, internet tabanlı hizmetlerle ilgili yeni bir raporumuz çıkmak üzere, birkaç hafta sonra yayınlanacak. İlkini geçen sene yayınlamıştık. Yıllık bir değerlendirme yapıyoruz; *“Siyaset ne dedi, ne oldu; hangi düzenlemeyi yapacağız, ne oldu; sonuçlar bu muydu”* gibisinden bir karşılaştırma raporumuz yayınlanıyor. Hepsini TELKODER’in internet sitesine

koyuyoruz, merak edenler oradan izleyebilirler.

Teşekkürler.

MUSTAFA AKGÜL- Telekom özelleştirmesiyle ilgili birkaç şey söylemek isterim. Bu konu, bütün dünyanın çözemediği bir sorun. Yani biz, Türkiye olarak bu sorunu çözemedik. Bu sorun Fransa’da var, İngiltere’de var, her yerde var. Zaman konuşuluyor, ama uluslararası ortamlarda gündeme geliyor, yani bizim tek başına çözmemiz mümkün değil...

Serbestleşme konusunda şunu söylemek lazım: Özal’dan itibaren Türkiye, bu meseleyi doğru dürüst konuşamadı. Sürekli Telekom’dan gelecek paraya odaklandı ülke, başka alternatif gündeme gelmedi. Serbestleşme olmak zorundaydı, yani devletin bu altyapıyı, şeyi sağlaması mümkün değil. Serbestleşmeyi TK yapmadı, yani yapması gereken işi yapmadı. 2000’den 2004’e kadar serbestleşmeyi sağlaması gerekirdi, hiçbir konuda da yapmadı. TK’nın başına TT’nin genel müdürünü getirerek bu işi istemediklerini belirttiler.

Mesela şunu hiç tartıştıramadık: Altyapıyı bir başka şirket yönetebilir, rekabet onun üzerindeki servislerde olur. Bunu konuşuramadık bile; birkaç kere konuştuk, ama Türkiye’nin gündemine girmedi. Ancak tekel devam edemez, Kablo da edemez, bir yere gitmeyecek. Yani TÜRKSAT’taki insanların vizyonu gelişip rekabete açması, mümkün değil, öyle bir şey yok. Kabloda da aslında bir komedi yaşadık. Tam serbestleşme için lisanslar verildi, ondan sonra... Tabii ana siyasi iradenin tercihleri, yani Türkiye’de adil rekabet koşulları yok. Bugün de kimse ağzını açıp bir şey söylemedi. Türkiye ‘nin sorunlarını düzgün bir şekilde konuşamıyoruz.

Özellikle OTT konusu bütün dünyanın sorunu ve internetin getirdiği bir şey. Kurallar değişmek zorunda, nasıl değişeceğine de bütün dünya birlikte karar vermek zorunda. Siz Türkiye’dekini kapatırsınız, yurtdışından yayın yapar. Yani RTÜK kural koyarsa, başka bir

yerden sunucu alıp oradan yaparsınız. Oyunun kuralları değişti, ama buna dünya henüz adapte olamadı. Bana kalırsa olamayacak da, çünkü teknoloji çok hızlı geliyor, bu bir gerçek.

ERDAL AKSÜNGER- Mustafa hocam; gerçi tartıştık onu, altyapı mantığı itibariyle devletin bunu elinde tutması ve üstte bu serbestliğin veya rekabetin açılması meselesi çok önemli bir konu, onu çok tartıştık. Olması gereken de oydu zaten. Şu anda serbestleşme yok artık, Telekom yine elinde tutuyor her şeyi. Hatta öyle bir peşkeş ki, şimdi yeni herhalde geldi, 1 milyara yakın kâr açıkladı ve inanılmaz bir şekilde yüzde 85'ini kâr payı olarak dağıttık. Çok komik bu, niye; bu kadar yatırım yapması gerekiyor, nereye kaçırıyorsun bu parayı, ne oluyor? Yani çok anormal bir durum var ortada. Yatırımların bir kısmını da düştükten sonra 900 küsur milyon TL açıkladı kârı ve yüzde 85'ini hemen dağıttı. Mümkün mü; böyle bir yerin gelişebilmesi mümkün değil. Diyor ki, *“Ben yatırım da yapmayacağım, sana verdiğim sözlerin hiçbirini tutmam. Para benim, pul benim kardeşim, canım ne istiyorsa onu yaparım”* tarzında bir yaklaşımı var.

Özgür Bey; sizin sorduğunuz sorunun cevabını Mustafa hoca da söyledi. Ben şunu söyleyeyim: Bu özelleştirme falan, gelecek kan revan. Kan revan derken, herkes gelişmeden... Dünyada bence sorun şu: Biz daha iyi yaşamak istiyoruz artık, yani teknoloji hayatımızı çok mu kolaylaştırıyor. Böyle mi düşünüyor insanlar? Sabah 08.00'den akşam 17.00'ye kadar çalışıyorduk. Teknoloji geldi, biz 4 saat mi çalışıyoruz? Ne oldu, hikâye bu mu? Daha iyi yaşamaktır bence esas, daha hayatı kolaylaştırmaksa...

Teknolojinin ucuzladığını söyleyemeyeceğim, çünkü bir tane vardı, onu kullanıyorduk. Şimdi 10 tane var, aynı paraya gidiyor 10'u, pek bir şey fark etmiyor bence. Sorun şu: Gelecek tarifinden baktığımda, RTÜK falan, bunları oraya bağlayacağım için söyleyeyim. Birincisi, bu kadar çok robot işçi çıkıyor ortaya ilginç bir şekilde. Ne olacak? Japonya'da 300 küsur bin tane robot işçi var şu an. Bu önümüzdeki 10 yıl içerisinde 25 milyona çıkacağı söyleniyor. Peki, insan, üretim içerisinde ne yapacak? Peki, bilgi ekonomisine hegemonya olarak sahip olanlar, Google gibi, oraları ele geçirenler, insanlardan aynı sağmayı yapmaya devam edip, peki nereden para bulacak bu insanlar da ekonominin içerisinde nasıl kalacaklar? İstihdam sorunu, eşitlik, adalet, paylaşım, büyük bir sorun. Bunu tartışıyoruz, garip şeyleri tartışıyoruz.

Devlet mekanizması meselesinde Türkiye tartışmıyor. Örnek bir şeyi söyleyeyim sana, boş ver RTÜK'ü şimdi. Türkiye'deki lâiklik, demokrasi, cumhuriyeti koruyabilme olan refleks neydi; salt çoğunluktan her şeyi değiştirebilir halde duruyor. Nerede, var mı bir denge denetleme sistemi? Dünyanın gelişmiş demokrasilerine bakın, denge denetleme sistemleri var. Bizde neydi, biliyor musun; bizde askeriyeydi. Burada bir problem olursa, antidemokratik, darbe yapar, rayına koyardı. Ne oldu askeriye; askeriye darbe yaptılar. Şimdi ne var denge denetleme sistemi olarak; bir şey yok. Adam diyor ki, "*Ben karar vereceğim.*" Biz konuşuyoruz da bunların kararını veren bir tane adam var. Türkiye nasıl yönetilecek, bilmiyoruz. Bu acayip bir sorun da ayrı bir konu tabii.

Şunu demek istiyorum: Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, HDP deyince herkes tepesine çöktü. Diyarbakır eksenli de konuşulunca, dediler ki, "*Üniter devlet yıkılıyor.*" Ben İzmir olarak söyleyeyim sana, benim 4 artı 4 artı 4 eğitim sisteminin değiştirilmesinde hiçbir söz hakkım yok. Nasıl oluyor kardeşim? İl genel meclisleri değil miydi yerel parlamento; keşke güçlenseydi, kendim seçseydim onları da "*5'te 4 çoğunlukla ben kabul etmiyorum böyle 4 artı 4 artı 4 eğitim sistemini, değiştiremezsin*" diyebilme hakkım olsaydı keşke. İncelemek lazım, gitsin incelesinler. Bütün demokrasisi gelişmiş ülkelerde bir denge denetleme sistemi var. Bizde çek-balans sistemi yok şu anda, fren kopmuş gidiyor, fren yok. Evet, başbakan seçilecek, -sistemde yok, hiçbir tanımı yok; Anayasa'da yok, hiçbir yerde yok- devediş gibi adamlar, Siyasal Bilgiler Fakültesi dekanı adam diyor ki, "*Evet, olabilir, başbakan ile cumhurbaşkanı anlaşmadı da cumhurbaşkanı iyi niyetli bir adam olursa...*" Memleketin haline bak; bu adam, Siyasal Bilgiler Fakültesi dekanı.

RTÜK meselesini şundan söyleyeceğim: Denge denetleme sistemleri olmadığı için, aynı şeyi söyleyeyim; iktidarın şu kadar olur, bilmem ne, bunlar yanlış işler. Ben ilk günden beri yanlış olduğunu söylüyorum. Bu tür kurumlar, BTK'sı da, TİB'i de, RTÜK'ü de, bu kurumların bağımsız denetim mekanizmasına tabi olması gerekiyor. Bu yüzde yüz, bunun kaçır bir tarafı yok. Parlamenter sistemdeki mesela 4 bakan soruşturmasında olduğu gibi bir şey bu. Bakanı soruşturacağız, bir komisyon kuruyoruz, 15 milletvekili var, 9 tanesi bakanın olduğu partiden seçiliyor. Zaten bu bakanı biz soruşturamayız, yapamayız, 9 adam oradan var. Olamaz, böyle bir sistem mi olurmuş? Bunların bence soruşturulması gerekiyor.

Sordunuz, “Çözüm ne?” diye. Eğitim diyoruz, “Hadi geç” diyorlar; denge diyoruz, “Hadi geç” diyorlar. Hepimizin beraber düşünmesi, taşınması ve taşın altına bireysel olarak da elini koyması gereken bir konu bu. 1950’den beri bu ülkedeki aydınlanma devrimleri yıkılmış kardeşim, bitmiş. Biraz önce arkadaşlara söyledim, Türkiye sağının yüzde 95’i köşeye sıkıştığında, iktidar için ümmet ve milliyetçiliği kullanılır. Türkiye solunun da yüzde 50’si muhafazakâr şu anda.

SALONDAN- O adamı konuşuran geri planda birileri var galiba, yani o adam tek başına konuşuyor, ama sanki robot gibi, birileri şey yapıyor, sanki kontrollü robot, bana öyle geliyor...

ERDAL AKSÜNGER- Bunu isteyen, askeriyeenin kendisiydi zaten. 1980 cuntasını yaptıklarında, Kenan Evren kendisi anlattı, siz de onu çok iyi biliyorsunuz; dedi ki, “*Mukaddesatçı gençlik yetiştireceğiz.*” Tayyip o gençlikten biriydi. O askeriyeenin dediği hikâye şu: Dedi ki Kenan Evren, “*Mukaddesatçı gençlik yetiştireceğiz.*” Geçenlerde paşaların bazıları benimle konuşurken, onlar da tasfiye edilmiş, özellikle komuta kademesinde bir adam dedi ki, “*Tek tek isim sayarım, askeri komuta kademesinin yüzde 30’u cemaatçi hâlâ.*” Sonuçta biz askeriyeeye güvenerek buraya geldiysek, yuh olsun bize, zaten mesele de buradan kaynaklandı, en büyük sorun da o bence.

SALONDAN- Yaşam biçimi olarak cemaatçi değil. Cemaatçi kavramı, belki oraya menfaatle...

ERDAL AKSÜNGER- Bilemiyorum, o ayrı bir tartışma konusu. Türk toplumu meselesi başka bir konu; yukarıdakiler, aşağıdakiler, ayna ilişkileri vardır. Türk toplumunu da çok suçlayarak değil, ben biraz önce bir kelime kullanmıştım; bu memleketin liberalleri, bu memleketin aydın diye gezinen, kılıfları farklı olan aydın namussuzları, bu memleketin halkını suçlaya suçlaya bir yere getirmeye çalıştı. Ben onlarda nasıl suç bulayım, böyle bir şey olur mu? Halkı suçlayarak bir yere gidilemez. Benim hatam vardır, ben Cumhuriyet Halk Partisi olarak da hata yapmışımdır, özeleştirim yapmak zorundayım veya kimsek, hangimiz yapmışsak, o özeleştirimnin cesurca, yürekli bir şekilde yapılması lazım, tıpkı “*Beyaz Zambaklar Ülkesi*”nde olduğu gibi. Bir iki kere okumuştum geçmişte, çok gençken de okumuştum o kitabı, daha sonra bir daha okuyayım dedim.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ederiz.

Buyurun.

Av. NİHAD KARSLI- Unutulma hakkını iyi anlatamamışım. İtibarı koruma firmalarının unutulma hakkıyla alakalı bir faaliyetleri yok. Onların yaptığı faaliyetler, kişisel haklara saldırı veya ticari saldırı şeklinde. Unutulma hakkında, herhangi bir şekilde bir suç veya herhangi bir gerekçe yok. Mesela bugün Avrupa’da uygulanıyor; Google’ın yardım sayfasına girdiğiniz zaman, “*Unutulma hakkını kullanmak istiyorum*” diye bir menü çıkıyor ve diyor ki, “Hangi tarihten hangi tarihe unutulmak istiyorsun, gerekçen nedir?” Kendini tanımlıyorsun ve otomatik olarak yapılıyor bu, 24 ülkede geçerli. Aslında bizim ülkemizde de geçerli olabilir bu, Google’a dayatmamışlar. Bizimkiler sırf para peşinde koştuğu için, Google’dan vergi almaya çalışıyorlar, ama bu tür şeyleri unutuyorlar. Yani Google’a Avrupa Parlamentosu üyesi bir Türkiye başvurduğu zaman, o 24 ülke artı Avrupa Parlamentosu’na üye ülkeler de bu unutulma hakkından istifade edebilir.

ERDAL AKSÜNGER- Senin çalışmanla onları gündeme getirdik.

Av. NİHAD KARSLI- Getirdik de bunu, şu anda neyle yönetiliyoruz bilmiyo-

rum, ama Türkiye Cumhuriyeti'nin yetkili, başbakan olacakmış, Binali Bey, yani onun söylemesi lazım.

Yine unutulma hakkı, iletişim özgürlüğünü ve basın yayın özgürlüğünü sınırlamayacak şekilde olması gerekiyor. Burada yaptığımız şey şu: Aynayla gezmeyelim dedim ya, bu bilgiler yok olmuyor. Bu bilgiler yine örnek veriyorum, Hürriyet'in internet sayfasında olabilir, bilmem ne sayfasında olabilir, ama arama motorları sonucunda 30 saniye sonra sizin ne kadar ahlaksız olduğunuz görülmesin... Hatta 95 yılında Avrupa Birliği'nin bu ilkeyi edinmesi, internette başka türlü düşünerek unutulma hakkını düzenlemesinin sebebi şu: *“Kişisel veriler, kişisel haktır, onların üzerinde kişi daha çok söz sahibi olmalıdır”* ilkesi neticesinde çıkıyor.

Beyefendinin sorduğu soruya verilecek en güzel yanıt; her şeyin başında eğitim yatıyor, ama her şeyi yapabilmek için de özgürlük yatıyor. Türkiye'de bir faşizm var. Baskı altında düşünce veya baskı altında hiçbir şey gelişemez. Türkiye'de baskılar azalsın diye, interneti kapatmamak için sokaklara çıkıyoruz, böyle bir şey mi var? Yüzlerce dava açıyoruz, bilmem ne yapıyoruz, ama *“Türkiye'de hukuk var”* diyen bir tane hukukçu bulursanız, ben kendimi asarım. *“Türkiye'de hukuk var”* diyen bir tane hukukçu bulamazsınız.

Yine örnek vereyim; siz Pardus'tan bahsettiniz. Ben Pardus Kullanıcıları Derneği'ni kurdum, TÜBİTAK bana dava açtı. Bir tane daha örnek vereyim: MİLKO, Milli Kart Okuyucu Projesi, bu da ben özgür yazılımcıyım aynı zamanda, oradan gelen ihtiyaçtan. TÜBİTAK toplantısına çağırdılar, fikirlerimizi almak için. Dedim ki, *“Elektronik imza kullanımında işletim sistemi bağımsız olarak çalışan bir yazılım, Java'ya bilmem ne...”* MİLKO ismini de ben koymadım, o milli hikâyesine ben karşıyım; yerel diyelim ona ya da dünya insanlarının yaptığı bir şeydi. Bunu söylediğimde, bu Hasan adındaki BİLGEM Başkanı, *“Avukat, sen git işini yap, biz de işimizi yapalım”* dedi. Dedim ki, *“İki tane genç mühendis çağır da bari onlarla konuşayım.”* Neyse, çağırdı, konuşunca, *“Tabii olur, çok iyi olur”* dedi, sonra yaptırdı ve MİLKO, Milli Kart Okuyucu koydu adını ve *“...dünyada ilk ben yaptım”* diye böbürlendi. Ancak bu adam, ODTÜ Bilgisayar mezunu gözükken, doktora yapmış gözükken daha sonra sahte olduğu ortaya çıkan birisi idi.

Bir tane daha örnek vereyim: UYAP Projesinin başında, UYAP projesini yöne-

tecek tetkik hâkimi arıyorlar. Kaç tane internet dergisi okuyan ya da internet kullanan hâkim varsa, onların içerisinde birilerini seçiyorlar. Proje başladığında, bant genişliği olarak 2 megabit istiyor bu adam ve söylüyoruz, “*Bu olmaz.*” “*Ben okudum dergide Avukat Bey, biliyorum ben onu*” ve böyle başladı proje. Neyse, daha böyle sayılacak çok örnek var.

Yeter ki Türkiye’de baskı olmasın, özgür yazılıma ve özgür düşünceye izin versinler, bu ülkede o kadar kaynak var ki... Mesela bir tane örnek vereyim: Yıllardır söylüyorum, “*Türk kart*” diye, bu Mastır ve Visa yerine bir kart olsun diye, 2006’dan beri çaba sarf ediyorum. İşadamlarına “*Buna yatırım yapın, çok kârlı bir iş; çünkü bir sefer yatırım yapacaksınız, sonra kâr edeceksiniz.*” Bu sene birileri yapmış ve şu anda birtakım markalar da şey yapıyor. Biz niye Visa’ya, Mastır’a komisyon verelim?

SALONDAN- Yani kendi işimizi kendimiz yapalım...

ERDAL AKSÜNGER- Şu milli tartışmaları konusunda bir şey söyleyeyim: Dünyada tarım konusunun dışında milli bir şey kalmadı zaten. Milli takım var bir, futbol falan, o da siyahi devşirme oyuncularla başka hale geldi. Portakalın olur, pancarın olur, peynirin yerlisi falan olur, ama kanunun da olmaz, o teknolojik anlamda şu anda bulunduğumuz konjonktür itibarıyla olmaz. Mesela anlatıyor arkadaş, dünya ticaretine aykırı bir kanun çıkarın da görevim bakalım, sizi milli, yerli diye seviyorlar mı, sevmiyorlar mı? Öyle bir şey yok.

Şundan söylüyorum: Bu adam öyle anlatınca, insanların duygularına hitap ediyor ya, hemen millet “*Evet, milli olsun.*” Nasıl olsun ağabey, milli olsun, ne millisi? Portakal bile bence daha milli olmakta sıkıntı çekiyor, gübre konusundan kaynaklı olarak. Tohum konusundan kaynaklı bir sürü sıkıntımız var. Gübre üretemiyorsun, tohumla ilgili sorunun var, milli yasa çıkartacaksın. Çi-kart hadi, internetle ilgili bir yasa çıkart, görevim. Çıkarttın da ne oldu?

Böyle bir şeyi tartışmaya gerek yok arkadaşlar, bunlar anormal konular, gerçekten hiç tartışmayalım, çocuklarımıza ayıp oluyor bence, bu yazdığı manifestoya ayıp oluyor.

SALONDAN- Milli kavramı şöyle: Milli araba olmaz, milli uçak olmaz, tamam, milli bilmem ne olmaz, ama mesela kriptolu konuşmalar, dinlenmeler, kendi aramızda, kimse dinlemesin diye, onlara belki milli diyebilirsiniz.

ERDAL AKSÜNGER- Kriptoyu sağlayan yazılımlar, NATO standartlarında uluslararası yazılımlar zaten, milli filan değil. Neyse, bu konu uzar, başka bir tartışma konusu.

OTURUM BAŞKANI- Konuşmacılara çok teşekkür ediyoruz, yorucu bir gün oldu. Uzun oturumlarla birlikte bugünü belki de salonlarda, lobilerde böyle kendimizi överek yapılan kutlamaların çok daha dışında, anlamlı bir şekilde geçirdik diye düşünüyorum. Emegi geçen herkese çok teşekkür ediyorum ve gerçekten bilginin özgürce ulaşılabildiği özgür yarınları dileyerek hepinize iyi geceler diliyoruz.